

ROMA UYGARLIĞINDA
IULIUS – CLAUDIUS HANEDANLIĞI DÖNEMİNDE
İKTİDAR VE ASTROLOJİ İLİŞKİSİ
Yüksek Lisans Tezi
Ayça BEKÇİ
Eskişehir 2025

**ROMA UYGARLIĞINDA IULIUS – CLAUDIUS HANEDANLIĞI
DÖNEMİNDE İKTİDAR VE ASTROLOJİ İLİŞKİSİ**

Ayça BEKÇİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarih Ana Bilim Dalı

Eskiçağ Tarihi Programı (Tezli YL)

Danışman: Prof. Dr. Erkan İZNİK

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ekim 2025

Eskişehir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ayça BEKCİ'nin "Roma Uygarlığında Iulius – Claudius Hanedanlığı Döneminde İktidar ve Astroloji İlişkisi" başlıklı tezi ... tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Tarih Ana Bilim Dalı, Eskiçağ Tarihi Programı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

		<u>Ünvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Danışman)	:	Prof. Dr. Erkan İznik	
Üye	:	Prof. Dr. Fatma SEVİNÇ ERBAŞI	
Üye	:	Doç. Dr. Bekir Sıtkı Alptekin ORANSAY	

Prof. Dr. Nafiz Öncü CAN
Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

ROMA UYGARLIĞINDA IULIUS – CLAUDIUS HANEDANLIĞI DÖNEMİNDE İKTİDAR VE ASTROLOJİ İLİŞKİSİ

Ayça Bekci

Tarih Ana Bilim Dalı

Eskiçağ Tarihi Programı (Tezli YL)

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,

Ekim 2025

Danışman: Prof. Dr. Erkan İZNİK

İnsan, ilk günden bugüne evreni anlamlandırma çabası içinde olmuş ve bu anlam arayışı birçok kavramın ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir ki bunlardan biri de astrolojidir. İlk çıkış noktası Roma olmasa da, günümüz astrolojisinin ve gezegen isimlerinin bu uygarlıktan geldiği bilinmektedir.

Roma'nın astrolojiyle tanışması savaşlar sonucunda, elit kesim arasında yayılım bulması ise Stoacılık sayesinde olmuştur. Erken İmparatorluk Dönemi'nde ise Octavius kendi meşruiyetini gökyüzüne bağlayarak astrolojinin siyasette önünü açan ilk imparator olmuştur. İmparatorlar: Tiberius, Caligula, Claudius ve Nero kendileri için gerekli gördükleri yerlerde bu yöntemi kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu çalışma, MÖ. 200 - MS. 68 yüzyılları arasını kapsayan zaman dilimini, Roma'nın astrolojiyle tanışma sürecini ve Erken İmparatorluk Dönemi'nde astrolojinin siyasi propaganda amacıyla kullanılıp kullanılmadığını filolojik ve arkeolojik veriler doğrultusunda kavramayı ve tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Roma İmparatorluğu, Iulius – Claudius Hanedanlığı, Politika, Astroloji, Kehanet.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE POWER AND ASTROLOGY IN THE ROMAN EMPIRE DURING THE JULIO-CLAUDIAN DYNASTY

Ayça BEKÇİ

Department of History

Program in Ancient History (Master's with Thesis)

Anadolu University, Graduate School,

October 2025

Supervisor: Prof. Dr. Erkan İZNİK

From the very first day, human beings have been in an effort to make sense of the universe, and this quest for meaning has led to the emergence of many concepts, one of which is astrology. Although its starting point was not Rome, it is known that today's astrology and the names of the planets came from this civilization. Rome's acquaintance with astrology occurred as a result of wars, while its spread among the elite was made possible through Stoicism. In the Early Imperial Period, Octavius was the first emperor to connect his legitimacy to the heavens, thus opening the way for astrology in politics. Emperors Tiberius, Caligula, Claudius, and Nero preferred to use this method wherever they considered it necessary.

This study aims to comprehend and discuss, through philological and archaeological data, the period between 200 BCE and 68 CE, Rome's process of encountering astrology, and whether astrology was used for the purpose of political propaganda in the Early Imperial Period.

Keywords: Rome Empire , Iulio – Claudian Dynasty, Politics, Astrology, Divination.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....
(İmza)
Ayça Bekci

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis/dissertation is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with “Scientific Plagiarism Detection Program” used by Anadolu University, and that “it does not have any plagiarism” whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

.....
(Signature)

.....
Ayça Bekci

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmanın ortaya çıkma sürecinde, astrolojiyi, Roma Dönemi içerisinde ele almama yardımcı olan, yeri geldiğinde metot ve kaynaklar yardımıyla desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve yaptığım yanlışlarda bana başarabileceğimi sürekli olarak hatırlatan saygı değer tez danışmanım Prof. Dr. Erkan İZNİK'e gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Bir arkadaş gibi desteğini ve yardımını asla esirgemeyen, arkeolojik kaynaklara ulaşmam ve anlamamda bana çok fazla yardım ve destek olan üniversitemizin Arkeoloji bölümünde görev yapan Prof. Dr. Ahmet Tolga TEK'e gönülden teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans serüvenime başladığım süreç boyunca her zaman yanımda olan canım dostum Merve Mutlu'ya ve son olarak maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen canımdan çok sevdiğim biricik anneme teşekkür ederim.

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken ChatGPT, üretken yapay zekâ programından destek aldığımı beyan ederim. Tezin hazırlığı aşamasında üretken yapay zekâ programlarından çeviri, makale desteği aldım. Üretken yapay zekâ programlarından aldığım bilgilerin doğruluğunu kontrol ettiğimi bildiririm.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE

I declare that I received support from generative artificial intelligence programs ChatGPT, while preparing this thesis. I have received support from generative artificial intelligence programs language translation, articles during the preparation of the thesis/dissertation. I declare that I have checked the accuracy of the information I received from generative artificial intelligence programs.

I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

.....

(Signature)

.....

Ayça BEKÇİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES	vi
TEŞEKKÜR SAYFASI	vii
ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI	viii
DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE .	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
GÖRSELLER DİZİNİ	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ	xv

Giriş

1. Amaç, Kapsam ve Yöntem.....	2
2. Kaynakların Değerlendirilmesi	2
2.1. Arkeolojik Kaynaklar.....	2
2.2. Filolojik Kaynaklar.....	3
2.2.1. Cato, Tarım Üzerine (De Agricultura) (MÖ 234 – 149).....	3
2.2.2. Cicero, Kehanetler Üzerine (De Divinatione) (MÖ 106 – 43).....	3

2.2.3. Titus Livius, Kentin Kuruluşundan İtibaren (Ab Urbe Condita) (MÖ 59 - MS 17).....	3
2.2.4. Manilius, Astronomica (MÖ 1. yüzyıl sonu – MS 1. yüzyıl başı)	4
2.2.5. Velleius Paterculus, Roma Tarihi (Historia Romana) (MÖ 19 – MS 31)4	
2.2.6. Plutarch, Sulla (MS 46-119).....	4
2.2.7. Tacitus, Yıllıklar (Annales) (MS 56 – 120)	4
2.2.8. Suetonius, On İki Caesar'ın Yaşamı (De Vita Caesarum) (MS. 69 – 122).....	4
2.2.9.Appianus, İç Savaşlar (Εμφύλιοι Πόλεμοι) (MS 95 – 165)	5
2.2.10.Cassius Dio, Roma Tarihi (Historia Romana)(MS 155 – 235).....	5
2.3. Modern Araştırmalar	5

I. BÖLÜM

1.1. Etimolojik Olarak Astroloji / Astrolog Kavramları.....	6
1.1.1. <i>Chaldaean</i>	6
1.1.2. <i>Haruspex</i>	8
1.1.3. <i>Astrologus</i>	9
1.1.4. <i>Mathematicus</i>	9
1.1.5. <i>Vates</i>	10
1.2. İmparatorluk Öncesi Astrolojinin Arka Planı: Krallık, Orta ve Geç Cumhuriyet (MÖ.200 – 44).....	10
1.2.1. Etrüsk Etkisi.....	11
1.2.2. Geç Cumhuriyet (MÖ. 147-30)	11
1.2.2.1. Stoacılık ve Astroloji İlişkisi	17
1.3. Iulius Caesar (d.100 – öl.44): İktidar ve Astroloji İlişkisinin Başlaması.....	19
1.3.1. Roma Takvimi.....	23
1.3.2. Sidus Iulium (Kayzer'in Kuyruklu Yıldızı).....	24

II. BÖLÜM

2. Erken İmparatorluk Dönemi: Astrolojinin Yükselişi (MÖ.63 – MS.69).....	26
2.1. Astrolojinin Altın Çağı: Gaius Octavius Thurinus (MÖ. d. 22/23 Eylül 63 – MS. öl. 19 Ağustos 14)	26
2.1.1. Siyasi Hayatı.....	26
2.1.2. Octavius ve Astroloji	27
2.1.2.1. Octavius’un Doğum Tarihi Tartışmaları	32
2.1.2.1.1. Manilius - Astronomica (MS. 1.YY?).....	45
2.2. Tiberius Claudius Nero (MÖ. 15 Kasım 42 – MS. 16 Mart 37) ve İlk Saray Astroloğu: Thrasyllus	48
2.2.1. Siyasi Hayatı.....	48
2.2.2. Tiberius ve Astroloji	49
2.2.3. Thrasyllus	54
2.3. Gaius Caesar Germanicus Caligula (MS. d. 31 Ağustos 12 – öl. 24 Ocak 41): Yaşayan Tanrı İmparator	56
2.3.1. Siyasi Hayatı.....	56
2.3.2. Caligula ve Astroloji	59
2.4. Tiberius Claudius Nero Germanicus (MÖ. d. 1 Ağustos 10 – MS. öl. 13 Ekim 54) Siyasetin İçinde bir Astrolog: Balbillus	63
2.4.1. Siyasi Hayatı.....	63
2.4.2. Claudius ve Astroloji	64
2.4.3. Balbillus	65
2.5. Lucius Domitius Ahenobarbus Nero (MS. d. 15 Aralık 37 – 9 Haziran 68) ve İkinci Saray Astroloğu: Balbillus	70
2.5.1. Siyasi Hayatı.....	70
2.5.2. Nero ve Astrolog Balbillus’un Etkileri.....	70
SONUÇ	78
KAYNAKÇA.....	80
Tablo 1. Iulius – Claudius Hanedanlığında Astrologlar	

Tablo 2. Kronolojik Olarak Astrolojik Olaylar

ÖZ GEÇMİŞ

GÖRSELLER DİZİNİ

- Görsel.1.3.2.1.** Octavius'un, Sidus Iulium sembollü gümüş sikkesi
- Görsel.1.3.3.2.** Octavius ve Iulius Caesar Sikkesi
- Görsel.2.1.2.1.** Octavius'un Boğa Sembollü Altın sikkesi
- Görsel.2.2.2.2.** Octavius'un Oğlak Burcu Simgeli sikkesi
- Görsel.2.2.2.3.** Octavius'un, Mısır'ı alması üzerine bastırılan sikke
- Görsel.2.1.2.1.1.** Octavius'un tekrardan düzenlenmiş doğum haritası
- Görsel.2.1.2.1.2.** Burçlar ve gezegen sembolleri
- Görsel.2.1.2.1.3.** Prima Porta Heykeli
- Görsel.2.1.2.1.4.** Prima Porta heykeli ve zırhın üstündeki sembollerin renklendirilmiş hali
- Görsel.2.1.2.1.5.** Eski Mısır Döneminde Kullanılan Takvim
- Görsel.2.1.2.1.6.** Horologium Augusti ve Ara Pacis'i gösteren çizim
- Görsel.2.1.2.1.7.** Horologium Augusti
- Görsel.2.1.2.1.8.** Horologium Augusti üzerindeki Latince yazıt
- Görsel.2.1.2.1.9.** II. Augusta Lejyonunun modern plaketi
- Görsel.2.1.2.1.10.** II. Augusta Lejyonlarının Oğlak ve Pegasus sembolleri
- Görsel.2.1.2.1.1.** Octavius'un, Oğlak burcu Cameosu
- Görsel.2.2.2.1.** Oğlak ve Akrep sembollü sikke
- Görsel.2.2.2.2.** Akrep sembolü bulunan akik yüzük taşı
- Görsel.2.2.2.3.** Akrep sembollü mühür taşı
- Görsel.2.3.2.1.** Caligula döneminde basılan Octavius ve yıldızlı sikke
- Görsel.2.3.2.2.** Caligula ve yedi yıldızlı sikke
- Görsel.2.4.3.1.** Claudius dönemi Castor ve Pollux sembollü sikke
- Görsel.2.5.2.1.** Nero'nun Altın Saray'ı ve sekizgen tavan
- Görsel.2.5.2.2.** Nero ve karısı Claudia Octavia'yı gösteren sikke

KISALTMALAR DİZİNİ

Genel Kısaltmalar

A.g.k.	: Adı geçen kaynak
A.g.m.	: Adı geçen makale
Bkz.	: Bakınız
cm.	: santimetre
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
gr.	: Gram
MÖ.	: Milattan önce
MS.	: Milattan sonra
OCD	: Oxford Classical Dictionary
OLD	: Oxford Latin Dictionary
s.	: Sayfa

Filolojik Kaynaklar

App. BC	:Appianus, Bellum Civile
Cat. Agr.	:Cato, De Agricultura
Cass. Dio	:Cassius Dio, Roman History
Cic. Nat. Deor.	:Cicero, De Natura Deorum
Cic. Div.	:Cicero, De Divinatione
Cic. Mur.	:Cicero, Pro Murena
Liv.	:Livy, Ab Urbe Condita
Manil. Astr.	:Manilius, Astronomica

Plin. <i>NH</i>	:Pliny the Elder, <i>Naturalis Historia</i>
Plut. <i>De Isid. Et Osir.</i>	:Ploutarchos, <i>De Iside et Osiride</i>
Plut. <i>Sull.</i>	: Ploutarchos, <i>Bios Sulla / Vita Sullae</i>
Ptol. <i>Alm.</i>	: Ptolemaios, <i>Μαθηματικὴ Σύνταξις (Almagest)</i>
Sen. <i>Apoc.</i>	:Seneca, <i>Apocolocyntosis</i>
Suet. <i>Iul.</i>	:Suetonius, <i>Divus Iulius</i>
Suet. <i>Aug.</i>	:Suetonius, <i>Divus Augustus</i>
Suet. <i>Tib.</i>	:Suetonius, <i>Tiberius</i>
Suet. <i>Cal.</i>	:Suetonius, <i>Gaius (Caligula)</i>
Suet. <i>Cl.</i>	:Suetonius, <i>Claudius</i>
Suet. <i>Nero</i>	:Suetonius, <i>Nero</i>
Tac. <i>Ann.</i>	:Tacitus, <i>Annales</i>
Vell. <i>Pat.</i>	:Velleius Paterculus, <i>Compendium of Roman Historia</i>
Verg. <i>Aen.</i>	:Vergilius, <i>Aeneis</i>
Verg. <i>Georg.</i>	:Vergilius, <i>Georgic</i>

1.GİRİŞ

Astroloji kelimesi Yunanca, *ἄστρον* (astron) ‘‘yıldız’’, *λόγος* (logos) ‘‘bilgi, bilim’’ sözcüklerinden gelir. Genel olarak yıldız bilgisi, yıldız bilimi anlamları taşır.¹ Gökyüzüyle ilgilenen kişiler² gezegenlerin ve yıldızların hareketlerine bakıp not almışlar, astrologlar³ ise bu hareketlerin kişilerin hayatlarına dair etkisi olup olmadığını araştırmışlardır. Sonucunda nesiller boyunca bilgi birikimleri aktarılmış, zamanla teknolojinin gelişmesiyle astrolojiye dair bilgilerin genişliği ve gözlemlerden çıkarılan sonuçlar artmıştır.

Bu noktada Kaldeliler’in rolü özellikle önemlidir. Mezopotamya’da gökyüzü gözlemleri ve yıldızların hareketlerine dair yorumlar, Kaldeliler aracılığıyla sistematik hale gelmiş ve çevre uygarlıklara yayılmıştır.

Roma’ya ulaşmasında en büyük etken Kartaca ve Makedon Savaşları olsa da astrolojinin çıkış noktasının Mezopotamya olması, Roma’lılar için ilk zamanlarda güvenilirmez ve şüpheli bir yöntem olmuş ve kullanım alanı halk ile sınırlı kalmıştır.

Konu dahilinde ise Roma İmparatorluğu, sadece askeri zaferleri ve siyasi büyüklüğüyle değil, kültürel ve dini inanç sistemleriyle de dikkat çeken bir uygarlık olmuştur. Yönetim anlayışları ve tanrılarla özdeşleşme çabaları imparatorların iktidar söylemlerini pekiştiren önemli araçlardır. Bu anlayış devletin işleyişinde büyük bir etkiye sahip görünmektedir. Astroloji ise Erken İmparatorluk Dönemin’de yükselişe geçen bu tür araçlardan biri haline gelmiştir. Octavius (MÖ.69 – MS. 14) ile somutlaşma adımları atılmış, Tiberius (MÖ. 42 – MS.37) ve Nero (MS. 37 – 68) ile de ilk saray astrologları belirlemiştir. Roma içinde Augurluk’tan sonra ön plana çıkan ikinci kehanet yöntemi olduğunu düşündüğümüz astroloji, temelde pagan inancı yaşayan Roma’nın, tanrılardan mesaj alma yöntemlerinden biri olarak görülmektedir. Bu sebeple, Iulius – Claudius Hanedanlığından sonra daha fazla yayılım alanı bulması ve benimsenmesi, imparatorların iktidarlarını

¹Sözlük anlamına göre gök cisimlerinin bilimi ya da incelenmesi, astronomi (astrolojiyle tam olarak ayrılmamış). Oxford Latin Dictionary. s.193.

²Burada anlatılmak istenen gezegenlerin matematiksel hesaplamalarını yapan matematikçi ve astronomlardır.

³Günümüzde astrolog olarak nitelendirilen bu kişiler, Erken İmparatorluk Dönemleri’nde Matematikçi, Astrolog, Kaldeli olarak belirtilmektedir. Bkz: s. 5-8.

sağlamlaştırma çabası olarak astrolojiyi güçlü bir araç olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır.

1.1. Amaç, Kapsam ve Yöntem

Bu tezin amacı genel olarak Iulius-Claudius Hanedanlığı döneminde (MÖ 200 – MS 69) astrolojinin Roma’da bireysel bir inanç ya da bilimsel bir alan değil, iktidar söyleminin bir parçası olarak nasıl işlev gördüğünü ortaya koymak ve günümüz astrolojisinde yıldız olarak gördüğümüz gezegenlerin Roma Dönemi’nde arkeolojik malzemelerde kullanımı sonucunda bunun astrolojik anlam taşıyıp taşımadığını tartışmaktır.

Tezin kapsamı, Roma’nın astrolojiyle tanışmasına ön ayak olan Kartaca Savaşlarıyla başlayıp Erken İmparatorluk Döneminin son imparatoru olan Nero ile sona eren Iulius-Claudius Hanedanı imparatorların hükümdarlık dönemlerini içermektedir. (MÖ. 200 – MS.68) Ancak Iulius Caesar ve Erken İmparatorluk Dönemi’nin beş imparatorunun astroloji ile ilişkisi anlatılırken doğum ve ölüm tarihleri kullanılmıştır.⁴ İmparatorluk Dönemi’nde ele alınacak olan astrologlar ile birlikte dönemin astrolojiye bağlı siyasi gelişmeleri, astrolojik semboller, astrolojiye atfedilen kehanetler ve bu kehanetlerin halka sunuluş biçimleri ve astrolojinin iktidar söyleminde oynadığı rol detaylı biçimde aktarılmıştır.

Yöntem olarak, filolojik kaynaklardaki aktarımlar yorumlanmış ve dönemin siyasi bağlamı içerisinde değerlendirilmiştir. Modern kaynaklarla karşılaştırmalı okuma yapılmıştır. Mimari yapılar, epigrafik ve sikke buluntuları üzerinden ikonografik ve astrolojik bağlamlar değerlendirilmiş, böylece astrolojinin hem bireysel hem de siyasi anlamda işlevi bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır.

1.2. Kaynakların Değerlendirilmesi

1.2.1. Arkeolojik Kaynaklar

⁴ Tezimizin doğrudan astrolojiyle ilişkili olması sebebiyle kişilerin özellikle doğum tarihleri kullanılmıştır. Aynı zamanda imparatorları doğum tarihleri ile ele alırken onların doğum isimleri tercih edilmiştir.

Tezimizde arkeolojik kaynaklar yanında nümizmatik buluntular ve filolojik kaynaklar kullanılmıştır. Astrolojik anlam taşıdığını düşündüğümüz noktalarda ise heykeller ve dikilitaşlar kullanılmıştır.

1.2.2. Filolojik Kaynaklar

Konumuzun zamansal sınırları içinde yazılan filolojik kaynaklar astroloji hakkında detaylı bir anlatım sunmasa da gelişim sürecini ve kullanım alanları hakkında fikir sahibi olmamızda büyük rol oynamıştır.

1.2.2.1. Cato, Tarım Üzerine (De Agricultura) (MÖ 234 – 149)

De Agricultura, genel olarak Roma'nın erken Cumhuriyet Dönemi'nin tarım ve ekonomisini anlatmaktadır. Cato, pasajların birinde 'astrologlara' danışılmaması konusunda uyarıda bulunur. Bu sebeple eserin yazıldığı dönem içerisinde astrolojinin konumu hakkında bilgi sahibi olmamıza ve astrolojinin, halk ve elit kesim arasındaki farklı bakış açısını anlamada yardımcı olan bir kaynaktır.

1.2.2.2. Cicero, Kehanetler Üzerine (De Divinatione) (MÖ 106 – 43)

Tezimizin çoğunda temel kaynak olarak kullandığımız *De Divinatione*, Roma'da astroloji kullanımı hakkında en fazla bilgiyi veren eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Eser, Cicero ve kardeşi Quintus arasında geçen diyaloglardan oluşmakta ve astrolojinin Stoa felsefesi ile ilişkisi hakkında yorum yapmamızı sağlamaktadır. Cicero bu eserde astrolojinin insan hayatındaki rolünü sorgularken ve astrolojiyi güvenilir bulmamaktadır. Bu eser, Roma'daki astroloji ve kehanetlerin toplumsal kabulüne dair önemli noktalara değinmekte ve astrolojinin elit kesim ve halk arasında nasıl algılandığına dair ayrıntılı ipuçları içermektedir.

1.2.2.3. Titus Livius, Kentin Kuruluşundan İtibaren (Ab Urbe Condita) (MÖ 59 - MS 17)

Ab Urbe Condita, Roma'nın kuruluşundan MÖ 1. yüzyıla kadar olan tarihi anlatmaktadır. Doğrudan olayların bir kısmıyla çağdaş olan eserdeki tanrısal müdahaleler, imparatorların tanrılarla özdeşleşme tartışmalarına ışık tutmaktadır.

1.2.2.4. Manilius, *Astronomica* (MÖ 1. yüzyıl sonu – MS 1. yüzyıl başı)

Kesin olarak yazılma tarihi bilinmese de Manilius'un *Astronomica*'sı Octavius ve Tiberius'u anlattığı kısımlar sebebiyle Erken İmparatorluk dönemine tarihlendirilmektedir. Eser, iki imparatorun astrolojik yorumlarla yüceltildiğini bizlere göstermektedir. Aynı zamanda günümüzde bildiğimiz çoğu astrolojik bilginin ana kaynağı bu eserden gelmekte ve astrolojinin, imparatorluk döneminde çok net bir şekilde kullanıldığını bizlere göstermektedir.

1.2.2.5. Velleius Paterculus, *Roma Tarihi (Historia Romana)* (MÖ 19 – MS 31)

Velleius, Roma tarihini kronolojik biçimde ele alan bir eser kaleme almıştır. Her ne kadar astrolojiye doğrudan bir atıf bulunmasa da, imparatorların iktidarlarını pekiştirmek amacıyla tanrısal sembollerden yararlandıklarına dair ifadeleri, astrolojinin tanrılarla ilişkilendirilmesi bağlamında eseri değerlendirmeye elverişli kılmaktadır.

1.2.2.6. Plutarch, *Sulla* (MS 46-119)

Plutarkhos'un bu eserinde, Sulla'nın doğum haritasını incelediğine dair verdiği bilgi, Orta Cumhuriyet Dönemi'ne ilişkin astrolojik uygulamaların varlığına işaret etmesi bakımından önemli olup, bu döneme dair astrolojik bir çerçeve oluşturmaya katkı sağlamaktadır.

1.2.2.7. Tacitus, *Yıllıklar (Annales)* (MS 56 – 120)

Bu eser, Roma İmparatorluğu'ndaki siyasal gelişmeleri ve imparatorların tutumlarını ele alması bakımından, imparatorların kendilerini tanrılaştırma süreçlerini ve bu süreçlerin halk üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli bir kaynak niteliğindedir.

1.2.2.8. Suetonius, *On İki Caesar'in Yaşamı (De Vita Caesarum)* (MS. 69 – 122)

Bu eser, konuyu ilgilendiren Iulius Caesar'den Nero'ya kadar olan imparatorları konu edinerek onların siyasal tutumlarını, kişisel özelliklerini ve imparatorluk ideolojisiyle bağlantılarını ortaya koyması bakımından önemli bir kaynaktır; özellikle Caesar'in yıldız kaymasıyla tanrılaştırılması, Octavius'un astrolojiye olan ilgisi ve Nero'nun Sol ile özdeşleştirilmesi gibi ayrıntılar, Roma'daki tanrılaştırma süreçlerini ve astrolojiyle bağlantısını kurmada temel bir referans noktası olmuştur.

1.2.2.9.Appianus, İç Savaşlar (Εμφύλιοι Πόλεμοι) (MS 95 – 165)

Appianus'un eseri, Roma'daki iç savaşları ayrıntılı biçimde ele almaktadır. Özellikle Iulius Caesar'ın ölümüyle ilgili olarak aktarılan kehanete yer vermesi bakımından dikkate değerdir; bu durum, dönemin siyasal olaylarında kehanet ve astrolojik inançların rolünü ortaya koyma açısından anlamlı bir bağlam sunmaktadır.

1.2.2.10.Cassius Dio, Roma Tarihi (Historia Romana)(MS 155 – 235)

Cassius Dio eserinde Roma tarihini geniş bir perspektiften ele almaktadır. İmparatorların tanrılarla kendilerini özdeşleştirmesini ve astrolojinin / astrologların bu süreçteki rolünü anlatırken astrolojinin imparatorluk kültürüyle olan ilişkisi tartışmalarına ışık tutmaktadır.

1.2.3. Modern Araştırmalar

Tamsyn Barton'ın *Ancient Astrology* (1994) ve *Power and Knowledge* (2002) adlı çalışmaları, astrolojinin Roma uygarlığı içinde konumunu ve toplumsal etkilerini tartışmaktadır. Roger Beck'in *A Brief History of Ancient Astrology* (2007) eseri, astrolojinin teknik temelleri ile kültürel yansımalarını anlatması sebebiyle tezimize teorik bir zemin oluşturmaya yaramıştır. İmparatorluk kültü ve astrolojik propaganda ilişkisini irdeleyen önemli çalışmalar arasında Ittai Gradel'in *Emperor Worship and Roman Religion* (2004), Paul Zanker'in *The Power of Images in the Age of Augustus* (1990) ve John North'un *Pagan Priests* (1990) eserleri özellikle imparatorların, astrolojinin meşruiyet için kullanılıp kullanılmadığını ve tanrısal iktidar temsiliyle olan bağlarını analiz etmede değerlendirilmişlerdir. Her ne kadar eski bir eser olsa da Franz Cumont'un *Astrology and Religion among the Greeks and Romans* (1912) adlı, astrolojinin dini bir fenomen olarak tarih içindeki dönüşümü tartışmalarını başlatan çalışmaların başında gelmektedir. Sonuç olarak modern kaynaklar, astrolojinin Roma siyasal kültüründeki çok katmanlı rolünü tarihsel, sembolik ve ideolojik açılardan analiz etme fırsatı sunmuştur.

I. BÖLÜM

1.1. Etimolojik Olarak Astroloji / Astrolog Kavramları

Roma'da Geç Cumhuriyet sonları ve Erken İmparatorluk dönemlerindeki antik kaynakların bizlere aktardığı bilgiler doğrultusunda astroloji, alt tabaka ve elit kesimin bireysel anlamda kullandığı bir kehanet yöntemi olmuştur.

Konunun daha rahat anlaşılabilmesi hususunda öncelikle dönem yazarlarının astroloji/astrolog kavramlarını belirtmek için tercih ettikleri terimlerin neler olduğunun açıklanması gerekmektedir.

1.1.1. *Chaldaean*

Roma'da astroloji ve astrolog kelimelerine atıf yapan ilk Romalı yazar Cato'dur (d. 234 ö.l.149). Kesin olmamakla beraber MÖ. 160 yılında yazdığı düşünülen *De Re Agricultura* (Tarım Üzerine) adlı eserinde, astrolog kelimesine karşılık gelen "*Chaldaean*" kelimesini kullanmıştır. Bunun sebebi astrolojinin çıkış noktasının Mezopotamya kabul edilmesi ve o bölgede yaşayan Chaldaean'lerin (Tr. Kaldeli)⁵ (Yeni Babilliler) astronomi ve astroloji anlamında ileri kültürlerden biri olmasından kaynaklanmaktadır. Cato, eserinde Chaldaean kahinlerine danışılmaması konusunda çiftlik sahibine şöyle bir uyarıda bulunmaktadır.

“Efendisiyle hesabı sık sık kontrol etsin.

Bir işçiyi, gündelikçiyi veya yol/tamir işçisini aynı gün içinde uzun süre yanında tutmasın.

Efendisinden habersiz hiçbir şey satın almak istemesin ve efendisinden hiçbir şeyi gizlemek istemesin.

Yanında asalak (bedavacı) hiç kimse bulundurmasın. Kurban bakıcıya (haruspex), kuş uçuşlarına bakan augura, falcıya ya da Chaldaea'ya (astrolog) danışmak istemesin.

⁵ Kaldeliler konusunda daha ayrıntılı bilgi için **bkz:** Plut. De Isid. Osir. 48.; Cic. Mur. 11.; Cic. Div. 1.2.

Ekinlerden çalmaya veya eksiltmeye kalkmasın; çünkü bu uğursuz sayılır. Tüm tarım işlerini yapmayı bilmeye özen göstereceğin ve bunları sık sık bizzat yaparsın; fakat kendini bitkin düşürmeden.”⁶

Bu metinde bahsi geçen kelimenin gerçek anlamının ne olduğuna dair çeşitli yorumlar bulunmakla beraber araştırmacılar temelde astrolojinin Roma’da kullanımına dair ortak noktada birleşmiş gözükmektedir. Barton, yazılan bu pasajda astrolojinin o dönemde Roma’da uygulandığını ancak güvenilmeyen bir kehanet yöntemi olduğu çıkarımını yapmıştır.⁷ J. North ise astrolojinin güvenilir bir kehanet yöntemi olmadığını, sadece bir mülkün geleceğinin kehanet uygulayıcısına bırakılmayacak kadar önemli olduğunun altını çizmeye çalışmıştır.⁸ Kanımızca söz konusu filolojik eserin, güvenilir bir yöntem olduğu sonucuna varılması tartışmalıdır. Bu bağlamda J. North’un söylencesi daha akla yatkın görünmektedir. Çünkü Cato’nun vermek istediği mesaj mülkün önemli olduğu ve kehanet uygulayıcılarının buna karışmaması gerektiği yönündedir. Ancak pasajda “ne de Kheldanlara danıştığını gizlemelidir” söylemi sonda ve ek olarak ifade edildiği için akıllara astrolojinin güvenilmeyen bir yöntem olduğu düşüncesini uyandırmaktadır. Bunun sebepleri ise eserin yazıldığı dönemde, astrolojinin yeni bir kehanet yöntemi olarak kullanılmaya başlanması diğeri ise Cato’nun, aristokrat ve Cumhuriyet yönetimine bağlı bir şahsiyet olmasından dolayı, kökeni Mezopotamya’ya dayanan bu yöntemi güvenilir bulmasıdır. Nitekim Conte yazdığı eserde, Cato’nun Grek karşıtı biri⁹ olduğunu ileri sürmüştür;

“Modern tarih yazımı zaman zaman bu dönemde Roma’nın kültürel yaşamının Helenik taraf ile Helen karşıtı taraf arasında kutuplaştığı üzerinde durmuştur; bu ikinci taraf aristokrasinin Sansürcü Cato liderliğindeki kanadı tarafından temsil edilmiştir. Yaklaşık elli yıl boyunca hem kültürel hem de siyasi sahneye Cato figürü ve onun Yunan entelektüel hayatının etik açıdan “yozlaştırıcı” unsurlarına ve aristokrasinin dayanışmasını tehdit ediyor gibi görünen “karizmatik” politikacı kavramına karşı mos maiorum’u¹⁰ koruma mücadelesi hakim olmuştur.”¹¹

⁶ “ Rationem cum domino crebro putet. Operarium, mercennarium, politorem diutius eundem ne habeat die. Nequid emisse velit insciente domino, neu quid dominum celavisse velit. Parasitum nequem habeat. Haruspice, augure, hariolum, Chaldaeum nequem consuluisse velit. Segetem ne defrudet: nam id infelix est. Opus rusticum omne curet uti sciat facere, et id faciat saepe, dum ne lassus fiat.” Cato. Agr. 1.5.4.

⁷ T. Barton (1994). *Ancient Astrology*, London and New York Routledge, s.32.

⁸ J. North (1990). “*Diviners and Divination at Rome*.” In *Pagan Priests: Religion and Power in the Ancient World*, edited by Mary Beard, 49–71. Ithaca, N.Y: Cornell University Press, s.59.

⁹ Belirtildiği üzere astroloji ilk olarak Mezopotamya’da öğrenilmiş daha sonra Grek’lerin geliştirdiği kullandığı bir yöntemdir.

¹⁰ Ataların yolu/Atalardan gelen gelenek anlamına gelmektedir. Mos: Gelenek/Alışkanlık/Ahlak, Maiores: Atalar/Ecdadlar anlamlarına gelmektedir. Daha detaylı bilgi için bkz: Cic. Leg. 2.8.; Liv. 1.3-6., 2.1-12., 6.11-12.

¹¹ G.B. Conte (1994). *Latin Literature: A History*, Çev. Joseph B. Solodow, The Johns Hopkins University Press, s.72.

Chaldaean terimini kullanan bir diğ er yazar ise Tacitus'tur (MS. 56-120). Tiberius ve Thrasyllus'un tanışmasını anlattığı kısımda Kaldeli'lerin kullandığı sanata (astroloji) dair ipucu verir;

“Tiberius'un o sırada konsül olan Servius Galba'ya ilişkin kehanetini atlayamam. Onu çağırtmış, çeşitli konularda konuşmalar yapmış ve sonunda ona Grekçe bir cümleyle hitap etmişti: “Sen de Galba, bir gün imparatorluğın tadına bakacaksın”: Rodos'un boş zamanlarına ve Thrasyllus'un talimatlarına borçlu olduğı Kaldeli sanatı bilgisine dayanan, gecikmiş ve kısa ömürlü bir güce dair bir ipucu.”¹²

Tacitus'un ifadelerine göre astrolojinin kökeninin Kaldelilere dayandığı ve bunun sanat olarak atfedildiğı yorumu şüphesiz yapılabilir. Kanımızca astrolojinin burada “sanat” olarak anlatılması Roma'da bu tarz kehanet yöntemlerinin entelektüel bir disiplin olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır.¹³

1.1.2. *Haruspex*

Kehanet ya da daha genel bir ifadeyle, dolaylı olarak astrolojiye ilişkin bir diğ er terim *Haruspex*'tir. Etrüsk kökenli olan bu kehanet yöntemi, hayvanların i  organlarına bakarak kehanette bulunan kişileri belirtmek için kullanılır. Astroloji veya astrologlara doğrudan bir atıf olmasa da Titus Livius (M .59 – MS.17), *Ab Urbe Condita* (Kentin Kurtuluşundan İtibaren) adlı eserinde *Haruspex*'lerin hayvanların i  organlarına bakarak ve bazen de gökyüzü olaylarını (şimşekler, güneş tutulmaları) inceleyerek kehanette bulunduklarını belirtir.

“Görevlerine başlarken yeni konsüller P. Cornelius Scipio ve Manius Acilius Glabrio, senato tarafından eyaletleri için oylama yapmadan önce ilk i  olarak, yılın büyük bölümünde lectisternium bulunan tüm tapınaklarda yetişkin hayvanlar kurban etmeyi ve senatonun yeni bir savaş başlatma niyetinin, senatoya ve Roma halkına refah ve mutluluk getirmesi için özel dualar sunmayı talimatlandırıdılar. Tüm bu kurbanlar herhangi bir olumsuzluk yaşanmadan gerçekleştirildi ve ilk sunulan kurbanlarda alametler tamamen olumluydu. (Lat. Haruspex) Haruspices, kons llere Roma sınırlarının bu sava la geni letileceğı ve her şeyin zafer ve zafere işaret ettiğı konusunda güvence verdi.”¹⁴

¹² “Non omiserim praesagium Tiberii de Servio Galba tum consule; quem accitum et diversis sermonibus pertemptatum postremo Graecis verbis in hanc sententiam adlocutus 'et tu, Galba, quandoque degustabis imperium,' seram ac brevem potentiam significans, scientia Chaldaeorum artis, cuius apiscendae otium apud Rhodum, magistrum Thrasillum habuit, peritiam eius hoc modo expertus.” Tac. Ann. 6.20.

¹³ Astroloji Roma'da hem teknik bilgi, hem de kültürel yorum gerektiren entelektüel bir uğraş olarak, “ars” (sanat) kategorisine alınmıştır. Cic. Div. 1.6.8.

¹⁴ Liv. 36.1.

Modern araştırmalar doğrultusunda çoğu araştırmacı bu kelimenin aslında bir astroloğu betimlediğini ve bireysel anlamda bir kehanet uygulamasına başlanmasıyla ve bu uygulamanın elit kesim tarafından astrolojinin önünü açtığını düşünmektedir.¹⁵

1.1.3. *Astrologus*

Roma’da kullanılan ve olasılıkla dilimize de modern diller aracılığıyla geöen bir diğer terim *Astrologus*’tur. Cicero (MÖ. d.106 – öl. 43), *De Divinatione* (Kehanetler Üzerine) adlı eserinde astroloji ve astrolog kavramlarını temsilen *Astrologus* kelimesini ilk kullanan kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Ama hangi ulus veya hangi şehir, kehanetlerin, canavarların, şimşeklerin, alametlerin, astrologların veya kaderlerin (öünkü bunlar neredeyse sanattır), rüyaların veya kehanetlerin (öünkü bu ikisi doğal kabul edilir) kehanetlerinden etkilenmez.”¹⁶

1.1.4. *Mathematicus*

Astroloji / astrolog kavramlarına ilişkin diğer kelime ise *Mathematicus* ve bu kelimeyi kullanan kişi ise Suetonius’tur (MS. 69 – 130). Kendisi Octavius’un (MÖ.63-MS.14) hayatını anlattığı kısımda astroloji kullanımıyla ilgili bilgiler aktarıırken Kaldeli/astrolog kelimeleri yerine *Mathematicus* kelimesini tercih etmiştir.

“Apollonia’da emeklilik dönemindeyken Augustus, Agrippa ile birlikte Mathematicus Theogenes’in atölyesine gitti. şansını ilk deneyen Agrippa oldu ve onun için büyük ve neredeyse inanılmaz bir kariyer öngöröldüğünde, Augustus doğum zamanını gizlemekte ısrar etti ve daha az seçkin bulunabileceği korkusu ve çekingenlik nedeniyle bunu açıklamayı reddetti.”¹⁷

Bu pasajda dikkat edilmesi gereken iki nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki doğum haritasını yorumlayan bir astrologtan bahsederken *Mathematicus* kelimesinin tercih edilmesidir. Diğer i ise Suetonius’un yazdığı dönemde astrolojinin matematik ile iç içe geömiş olmasıdır. şüphesiz günümüzde dahi astrolojiyle ilgilenmek isteyen kişi doğum

¹⁵ Steve J. Green (2014), *The Rise Of Astrology in Rome*, Oxford Academic, Haziran, s.66; T. Barton (1994). *a.g.k.*, s. 37., Haruspex kullanımıyla ilgili daha detaylı bilgi için bkz: North (1990), *a.g.m.*, 51–71.

¹⁶ Quae est autem gens aut quae civitas, quae non aut extispicum aut monstra aut fulgora interpretantium aut augurum aut astrologorum aut sortium (ea enim fere artis sunt) aut somniorum aut vaticinationum (haec enim duo naturale putantur) praedictione moveatur? Cic. Div. 1.12. (E.T: 14.01.2024, <https://www.thelatinlibrary.com/cicero/divinatione1.shtml>)

¹⁷ “In secessu Apolloniae Theogenis mathematici pergulam comite Agrippa ascenderat; cum Agrippae, qui prior consulebat, magna et paene incredibilia praedicerentur, reticere ipse genituram suam nec velle edere perseverabat, metu ac pudore ne minör inveniretur.” Suet. Aug. 94.12. (E.T: 14.01.2024, https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Suetonius/12Caesars/Augustus*.html)

haritalarında matematik bilgisiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum astrolojinin açılar ve üçgenler dahilinde birçok matematik terimini içinde bulundurmasından kaynaklanmaktadır.¹⁸

1.1.5. *Vates*

Vates, kelime köken olarak Latince'dir. Roma dönemi edebiyatında kehanet, ilahi sezgi gibi terimlerle özdeşleşen bu terim aynı zamanda ilham ve sezgilerle şiirler yazan kişiler için kullanılmaktadır. Astrologlar gibi gökyüzünü yorumlamasalar da gökyüzünde ilahi işaretler barındırdığını düşünen bu kişileri, Manilius (MS.1.yy?) *Astronomica* adlı eserinde şu şekilde anlatır;

‘‘...İşte Güneş'in yolları ile göğün ağırlığı altında inleyen ekseni döndüren görünmeyen Ayılar (küçük ya da büyük ayı takımyıldızları) arasında, bize yabancı olan gök kubbenin bir bölümünde gökyüzünü benek benek kaplayan yıldızlar bunlardır: Eski şairlerin¹⁹ güneyli dedikleri yıldızlar bunlardır.’’²⁰

Manilius bu metinde olasılıkla şair olarak belirttiği kişilerin doğrudan astrolojiyle bir bağlantılarını kurmasa da, dolaylı olarak bu kişilerin gökyüzündeki ilahi mesajları ve yıldızlardaki ilahi sırlar ile ilgilendiklerini aktarmaktadır.

1.2. İmparatorluk Öncesi Astrolojinin Arka Planı: Krallık, Orta ve Geç Cumhuriyet (MÖ.200 – 44)

Astroloji, bilindiği üzere ilk olarak Mezopotamya'da ortaya çıkan bir kehanet yöntemidir. Roma'ya kadar yayılım bulmasının ardında yatan genel sebep, savaşlar ve ticarettir. Bu bağlamda astrolojinin batıya ulaşmasında en büyük etken III.Aleksandros/ Büyük İskender'in (MÖ. d.356 – öl.323)Mısır'ı ele geçirmesi olmuştur. Bu etkileşim sonucunda Grekler astrolojiyle tanışmış ve bunu felsefe ile harmanlayarak geliştirmişlerdir. Roma'nın Kartaca (MÖ. 264 – 146) ve Makedonlarla (MÖ. 215 – 148) savaşları sonucunda kültürel etkileşimler yaşanmış ve süreçte astrolojiyle de tanışması kaçınılmaz olmuştur. Ancak bu savaşların öncesinde astrolojinin Roma'da yayılım alanı bulmasına dolaylı yoldan öncü olan topluluk Etrüskler olmuştur.

¹⁸ Detaylı bilgi için **bkz:** B. İlhan (2004). Astroloji Dersleri, Barış İlhan Yayınevi.; M. Munkasey (1995). Astrological Thesaurus, Book 1:House Keywords, The Llewellyn Publications.

¹⁹ Metnin latince versiyonuna bakıldığında şairleri betimlemek için Vates kelimesi kullanılmıştır.

²⁰ Manil. Astr. 1.440.

1.2.1. Etrüsk Etkisi

Etrüskler, kesin olmamakla beraber MÖ. 10. ve 1. yüzyıl arasında İtalya Toskana’da yaşayan bir topluluktur.²¹ Burada konumuzu yakından ilgilendiren durum, Etrüsklerin gelişmiş ritüelleridir. Roma, MÖ. 4. ve 3. yüzyıllarda bölgeyi kontrolü altına almıştır. Bunun sonucunda Etrüskler, Roma’lıları mimari, dinsel, sanatsal vs. çok fazla alanda etkilemişlerdir. Örneğin Roma’nın başlıca kehanet yöntemi olan Augur’luk, köken olarak Etrüsklere aittir. Aynı zamanda *Haruspex* adında kehanet yöntemini de onlardan öğrenmişlerdir. Bu yöntemlerin içeriğine bakıldığında Augur’luk kuşların hareketlerini gözlemleyerek buna göre çeşitli anlamlar çıkarmaktır. *Haruspex* ise hayvanların iç organlarına (özellikle karaciğere) bakılarak kehanette bulunma yöntemidir. Aynı zamanda *Haruspex*, gökyüzünde şimşekler ve güneş tutulmaları gibi olayları incelemektedir. Augur’lukta kuşların uçuşlarını incelediği için gökyüzüyle bağdaştırmak yanlış olmaz. Kanımızca bu durum Roma’lıların kehanet uygulamalarını benimsemesini kolaylaştırmış, astrolojiyi benimsemelerine ön ayak hazırlayan etmenlerden biri olmalıdır.²²

1.2.2. Geç Cumhuriyet (MÖ. 147-30)

Krallık, Erken ve Orta Cumhuriyet Döneminde astrolojiye ilişkin pek bir bilgi yoktur. Ancak Geç Cumhuriyet sonlarına doğru bazı uygulamalar olduğu görülmektedir. Örneğin Lucius Cornelius Sulla Felix’in (MÖ. 138 -78) kendi yıldız haritasını çıkarttığı düşünülmektedir. Bu bilgiyi aktaran Plutarch (MS. 46 -120), Sulla’dan yaklaşık iki yüzyıl sonra yazdığı için verilen bilginin doğru olup olmadığı şüpheli olsa da, sürecin anlaşılmasında önemli bir kaynak olmaktadır.²³

“Sulla sadece kendi ölümünü öngörmekle kalmadı, aynı zamanda onun hakkında da yazdığı söylenebilir. Çünkü Anıları’nın yirmi ikinci kitabını ölmeden iki gün önce yazmayı bırakmıştı ve orada Kaldelilerin ona, onurlu bir hayattan sonra, günlerini talihinin doruğunda geçireceğini önceden bildirdiklerini söylüyor.”²⁴

²¹ A.Çınar. (2020)., *Tarihte Kaybolmuş Bir Medeniyet: Etrüskler Ve Etrüsk Dini*, Belleten, C. 84, S. 299. Daha detaylı bilgi için **bkz:** C. Smith (2014). *The Etruscans: A very short introduction*. Oxford University Press., L. Shipley (2017). *The Etruscans: Lost Civilizations*. Reaktion Books.

²² Daha detaylı bilgi için **bkz:** M. Palantino. (1975), *The Etruscans*, Indiana University Press.; S. Haynes. (2000), *Etruscan Civilization: A Cultural History*, J. Paul Getty Museum.

²³ Plut. Sull. 37.1.

²⁴ “Sulla non solum mortem suam praevidit, sed etiam de eo scripsisse dicitur. Nam ante diem tertium et vigesimum secundum Theophrasti sui librum scribere desiit, et ibi dicit Chaldaeos praedixisse, quod post

Sulla, MÖ. 112-106 yılları arasında gerçekleşen Iugurtha Savaşları'yla tanınmaya başlamış ve MÖ. 93'te Praetor, MÖ. 88'de konsül olmuştur.²⁵ Mithridates seferine çıkmaya hazırlandığı vakit, Marius'un savaşa kendisinin gönderilmek istediğini öğrenmiş²⁶ ve Roma üzerine yürüme kararı almıştır.²⁷ Bunun sonucunda Roma bir iç savaşa sürüklenmiş²⁸ ve Senatus kararıyla kendisini süresiz olarak *Dictatore* seçirmiştir. Anayasayı aristokratların lehine tekrar düzenlemiş, Senatus'a eski gücünü kazandırmış ve en yetkili organ haline getirmiştir. Konsüllüğü kaldırmıştır.²⁹

Konumuz dahilinde bakıldığında bulunduğu ortamın askeri ve politik açıdan karışık olması nedeniyle çeşitli alternatif yollar aramış bunlardan biri de kehanet uygulayıcılarına danışmak olmuştur. Bu problemleri durdurabileceğine dair bir inanç görmek istemesi bir yana kanımızca kendisi hakkında kehanet uygulayıcılarına soru sorması çok olağan durmaktır.

Geç Cumhuriyet Dönemi'nde kehanet uygulamalarına ilişkin dolaylı olarak elde edilen bir diğer bulgu ise II. Kartaca Savaşları sırasında, MÖ.212 civarında Marcus Claudius Marcellus'un, Roma'ya Arşimet'in gök kürelerinden ikisini getirmesi olayıdır.³⁰ Bu durumdan anlıyoruz ki astroloji ön planda olmasa dahi Romalılar arasında astronomiye karşı bir ilginin olduğu kesin durmaktadır.

Astrolojinin, Orta Cumhuriyet Döneminde kullanımına dair çok az bulgunun olması çeşitli şüpheleri beraberinde getirmektedir. Bu sebeple modern araştırmacılar, antik kaynakların astrolojiden çok fazla bahsettiği dönem olan Geç Cumhuriyet Dönemini baz alarak kullanımının o dönemde kesin olduğunu ve yaygınlaşmaya başladığını ileri sürmektedirler. Fredrick Cramer, Franz Cumont ve Tamsyn Barton gibi astrolojinin kültür tarihi içindeki durumunu araştıran araştırmacılar, antik kaynaklar doğrultusunda Roma'ya astrolojinin gelişini Geç Cumhuriyet Döneminde Roma'nın Kartacalılar ile savaşı sonucunda tanıdığını ve bunu daha sonra sentezleyerek kullandıklarını bizlere aktarırlar.³¹ Roma ile Kartaca arasında geçen bu savaşların amacı Batı Akdeniz ticaretini

vitam honestam in summa fortunarum dies suos finiturus esset." Plut. Sull. 37.1. (E.T:14.01.2024, https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Plutarch/Lives/Sulla*.html)

²⁵ Vell. Pat. 2. 18.

²⁶ Plut. Mar. 34.1.6.

²⁷ Plut. Sull. 9.1.9.; App. BC. 1.57.

²⁸ Plut. Sull. 9.1.9.; App. BC. 1.57.

²⁹ Daha detaylı bilgi için bkz: Plut. Sull.; App. BC.; A. Keaveney (2005). *Sulla: The Last Republican*, Routledge, Londra ve New York.

³⁰ Cic. Rep. 1.21–2; Ov. Fast. 6.277–80; Plut. Camp. Pel. Marc. 19.4–6.; S. J. Green (2014). *a.g.m.*, s.65

³¹ T. Barton (1994). *a.g.k.*, s.55, F. Cumont (1912)., *Astrology and Religion among the Greeks and Romans*, New York: G.P. Putnam, s.89.

kontrol etmektir. II. Kartaca Savaşı (MÖ. 218- 201) ve ardından Makedonya savaşlarıyla (MÖ. 215 – 148) Grek topraklarını kendi himayesine alan Romalılar, Grek kültürüyle büyük bir etkileşime girmişlerdir.³²

Roma'nın Doğu Akdeniz'e hakim olma savaşları dini, kültürel, sosyolojik olarak diğer kültürlerle karşılıklı etkileşimini sağlamıştır. Conte, bu savaşlar ile ilgili Roma'nın açgözlü davrandığını ve hakimiyet sahası genişledikçe güç zehirlenmesi yaşadığını aktarır ve şöyle yazar;

“Roma'nın MÖ 146 yılında sergilediği zalimlik ve açgözlülük, hem antik hem de modern tarihçiler tarafından, kentin geçmişteki büyüklüğünü sağlayan sade ve asil ahlaktan uzaklaşmaya başladığının bir işareti olarak yorumlanmıştır. Bu tür bir yargı büyük ölçüde ahlakçı bir bakış açısı taşımakla birlikte, içinde az da olsa bir gerçeklik payı vardır. Roma'nın küçük bir şehir devletinden İtalya üzerinde bir hegemonya kurarak Akdeniz dünyasının hâkim gücü haline gelmesi, onun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısında köklü bir dönüşüme yol açmaktan geri kalamazdı. Ahlakçı tarihçiler bu dönüşümü, hiç de yersiz olmayan bir biçimde, eski ideallerin yozlaştırılması kavramıyla ifade etmişlerdir. Nitekim çağdaşları da bu olguyu derin bir kaygıyla kaydetmişlerdi: ahlaki çöküş, zenginliğin ve savurganlığın yozlaştırıcı etkileri ve daha sonra sıradanlaşacak olan eski erdemlerin yitimi teması esasen bu döneme aittir.”³³

Franz Cumont'un ise bu savaş ile ilgili konumuza da ilgilendiren yorumu şu şekildedir: *“Levant'ın tanrıları kendilerini Batı'ya birbirini ardına dayattılar... hepsi astroloji ve yıldızlara tapınmadan farklı derecelerde etkilendi.”*³⁴ Frederick Cramer ise bu savaşın sonucuyla ilgili ‘*(Romalılarından bahsederek) yaratıcı olmaktan ziyade aynı alıcı tutumu din alanında da geçerliydi. Doğu kültleri İtalya'yı istila ederken, Roma dini kendine ait yeni bir güç geliştiremedi*’ ve *“hem yüksek hem de alçak tabaka, bazıları yıldızlara*

³² Kartaca savaşlarının sebebi, Roma'nın topraklarını genişletme isteği ve Kartaca ile çıkar çatışmasıdır. MÖ. 264 yılında başlayan savaş MÖ.146 yılında Roma'nın Kartaca'yı ele geçirmesi ve daha sonra Akdeniz'e hakim olmasıyla son bulmuştur. Konumuz dahilinde en önemlisi II.Kartaca Savaşı, Hannibal'ın (MÖ. 247- 183/181), Roma'yı küçük düşürmek, topraklarını genişletmek ve babası Hamilcar Barca'nın (MÖ. 270 – 229) izinden gidip Roma'yı ele geçirmek istemesiyle başlayan savaştır. O dönem Roma'da konsül olan Publius Cornelius Scipio, Hannibal'ın başarılı ve zeki bir komutan olduğunun farkında olarak farklı bir strateji izlemiş ve odağını direkt olarak Kartaca'ya çevirmiştir. Bunun sebebi Hannibal'ın günümüz İspanya'sından yola çıkarak ve Alp Dağlarını geçerek Roma'nın güneyine gelmesi ve etrafını çevreleyerek ele geçirmek istemesidir. Scipio, odağını Kartaca'ya çevirerek Hannibal'ı tahmin ettiği gibi Kartaca'ya çekmiş ve yapılan savaş sonucunda Roma galip gelmiştir. III.Kartaca savaşı ile de Kartaca toprakları tamamen Roma hakimiyeti altına girmişti Daha detaylı bilgi için **bkz:** Cic. Ver. 2.4.73.; T. Barton (1994). *a.g.k.*, s.55.; F. Cumont (1912). *a.g.k.*, s.89.

³³ G.B. Conte (1994). *a.g.k.*, s.71

³⁴ F. Cumont (1912). *a.g.k.*, s.89.

tapınmayı da içeren yeni ithal edilmiş doğu kültlerine coşkuyla tapınmaya katıldı’’³⁵ şeklinde Roma’nın astrolojiyle tanışmasına ön ayak olan bu savaşı dönüm noktası olarak görmüşlerdir. Ancak Cramer’in toplumun üst ve alt sınıflarıyla ilgili yaptığı yoruma katılmamakla beraber, dönemin çağdaş kaynaklarına dayanarak Cicero tarafından yazılmış kehanetler üzerine adlı eser astrologların *circus maximus* etrafında iş yaptığını ve alt tabakanın bunu kullandığını aktarır. Bu içeriğe göre yapılacak en doğru yorum bu süreçte yüksek tabakanın astrolojiyi kullanmadığı olacaktır.³⁶

Roma’da yaşayan Grek kökenli yazarların eserlerine bakıldığında astrolojiye ilişkin ilk atıflar MÖ. 200’lere dayanmaktadır. Oyun yazarı Plautus’un (d.253 – öl.184), *Rudens* (Lat. *Rvdens*) adlı oyununda Arcturus adlı bir yıldız yazdığı önsöz, Cumhuriyet döneminde gökyüzünde bulunan yıldızların birer mesaj taşıdığını anlatmakta ancak astrolojinin siyasi ve sosyal hayatta kullanımına yönelik bir bilgi sunmamaktadır.³⁷

“Tüm ulusları, denizleri ve karaları hareket ettiren O’nun göksel kentinin bir vatandaşıyım. Bu nedenle, gördüğünüz gibi, parlayan beyaz bir yıldızım, burada ve cennette her zaman zamanında yükselen bir işaret: benim adım Arcturus. [Geceleri gökyüzünde parlak olurum ve tanrılar arasında, ölümlüler arasında yürürüm. Ama gökten yeryüzüne başka işaretler de gelir.]...’’³⁸

Günümüz astrolojisinde Arcturus, sabit bir yıldız olmakla beraber metinde yazıldığı gibi parlak bir yıldızdır. Terazi burcunda bulunur. Mars ve Jüpiter gezegenlerinin karakterlerini barındırır. Bunun dışında kanımızca son kısımda geçen “gökten yeryüzüne başka işaretler de gelir” söylemi gökyüzündeki Arcturus adlı yıldız dışında diğer yıldız ve gezegenlerin de birer mesaj taşıdığına inanılması yönündedir.

Cumhuriyet Dönemi yazarlarından bir diğeri Quintus Ennius (d.239 – öl.169), *Telamon* (Lat. *Telamon*) adlı oyununda burçlardan ve astrolojiden detaylı olarak bahseden ilk kişi olarak karşımıza çıkmakta ve astrolojiyi kullanan kişileri şarlatan olarak tanımlamaktadır.³⁹

³⁵ F. Cramer (1954). *Astrology in Roman Law and Politics*, Memoirs of the American Philosophical Society, s.44.

³⁶ Cic. Div. 58.132.

³⁷ Cic. Div. 1.132; T. Barton (1994). *a.g.k.*, s.54; S. J. Green (2014). *a.g.m.*, s.66

³⁸ Qui gentes omnes mariaque et terras movet, eius sum civis civitate caelitum. ita sum, ut videtis, splendens stella candida, signum quod semper tempore exoritur suo hic atque in caelo: nomen Arcturo est mihi. [noctu sum in caelo clarus atque inter deos, inter mortalis ambulo interdius. at alia signa de caelo ad terram accidunt.], Plautus, *Rudens* Giriş. (<https://www.thelatinlibrary.com/plautus/rudens.shtml>) E. T: 12.12. 2023).

³⁹ Cic. Rep. 1.18.30; Cic. Div. 1.132; S. J. Green (2014). *a.g.m.*, s.65. Oyunun orijinali günümüze ulaşmamıştır. O nedenle Cicero’nun Kehanetler Üzerine adlı eserinde bulunan aktarmalardan yola çıkılmıştır.

Cicero, De Divinatione (Kehanetler Üzerine) adlı eserinde kardeşi Quintus ile arasında geçen diyaloglar vasıtasıyla Cumhuriyet Döneminde kullanılan kehanet yöntemlerinden biri olan astrolojiden de söz eder. Cicero, küçük yaşta hukuk eğitimi görmek için Roma'ya gelmiş, MÖ.83-81 yılları arasında avukatlık yapmıştır. Atina'da felsefe ve retorik alanında kendini geliştirmiştir. MÖ.75'te quaestor, MÖ.66'da praetor, MÖ.63'te konsül seçilmiştir. Konsül seçildikten sonra Roma devletinin yapısına karşı çıkan kişilerin yapacağı darbeyi önceden haber alan Cicero bu girişimi bastırmıştır.⁴⁰ Bunun sonucunda *pater patriae* (vatanın babası) ünvanını almıştır. Sonrasında Roma'da önemli siyasi gelişmelerin içerisinde yer almış ve nihayetinde siyaset yüzünden hayatından olmuştur.⁴¹

Cicero'nun eserinde astrolojiye küçümseyici yaklaştığı görülmektedir. Üstelik kendisiyle aynı görüşte olan kişilerin eserlerinden alıntılar yaparak düşüncelerini desteklemeye çalışır. Buna örnek olarak Ennius'un Telamon adlı oyununda bulunan pasajlardan alıntılar yaparak kendi fikirlerini desteklemektedir.⁴²

“Kısacası, diyorum ki, zerre kadar umurumda değil.

Marslı kâhinler, köy dağcılar için,

Sirk alanına dadanan astrologlar,

Ya da İsis görücüleri, ya da rüya yorumcuları:

Çünkü onlar ne bilgi ne de beceri bakımından kâhin değillerdir.”⁴³

“Ama batıl inançlı ozanlar, kâhin şarlatanlar, çalışmayı sevmeyenler, deliler ya da yoksullukla yönetilenler, başkalarına nasıl gideceklerini söylerler. Hangi yoldan gideceklerini kendileri de bilmezler; zenginlik vaat ettikleri kişilerden para dilenirler.”⁴⁴

Bu metinlerde dikkat edilmesi gereken önemli noktalar, sirk alanına dadanan astrologların aslında *Circus Maximus*⁴⁵ etrafında toplanan bir grup olarak betimlenmesi ve astrolojinin alt tabakayla olan ilişkisidir. Cicero, Ennius'un tanrıların varlığına inandığını ancak insanların kaderleriyle ilgilenmediği yönünde düşündüğünü belirtir.

⁴⁰ Lucius Sergius Catilina (MÖ.108-62) ve destekçileri.

⁴¹ Daha detaylı bilgi için **bkz:** Cicero (2013). *Yükümlülükler Üzerine*, çev. C. Cengiz Çevik, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.; Cicero (2024). *Kader Üzerine*, çev. C. Cengiz Çevik, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.; C. Freeman (2003). *Mısır, Yunan ve Roma*, Dost Kitabevi Yayınları, İstanbul.

⁴² Ennius'un, Telamon adlı oyunu hakkında astrolojik olarak en detaylı bilgiye ulaştığımız eser, Cicero'nun Kehanetler Üzerine adlı eseridir. Bu eserde Cicero, Ennius'un düşüncelerini ve kendi düşüncelerini aktarırken kendisine göre doğru ve yanlış olan tarafları belirtir.

⁴³ “Non habeo denique nauci Marsum augurem, non vicanos haruspices, non de circo astrologos, non Isiacos coniectores, non interpretes somniorum; non enim sunt ii aut scientia aut arte divini, sed.” Cic. Div. 1. 58. 132

⁴⁴ “superstitiosi vates impudentesque harioli, aut inertes aut insani aut quibus egestas imperat, qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam; quibus divitias pollicentur, ab iis dracumam ipsi petunt.” Cic. Div. 1. 58. 132.

⁴⁵ Roma'daki en önemli arena. **Bkz:** The Oxford Classical Dictionary, Oxford University Press, s.332.

Tanrılarının, insanların kaderleriyle ilgilendiğini ancak bu kader tahminlerini yapan kişilerin (astrologların) çıkarları doğrultusunda hareket etmesinden kaynaklı para için her şeyi yapabileceklerinden şikayet eder.

“Sadece birkaç satır ileride tanrılarının var olduğu görüşünü dile getiren ve yine de tanrılarının insanların ne yaptığını umursamadığını söyleyen Ennius'un sözleri böyledir. Ama kendi adıma, tanrılarının insanlarla ilgilendiğine, onlara öğüt verdiğine ve çoğu zaman onları önceden uyardığına inandığım için, önemsiz olmayan, yalandan ve hileden uzak kehanetleri onaylıyorum.”⁴⁶

Bu bağlamda kehanet yöntemi tartışılmaz, iyi ve kötü kehanet uygulayıcıları eleştirilir. Burada Cicero'nun, *“yalan ve hileden uzak olan kehaneti onaylıyorum.”* söylemi de Augur'luk kurumuna bir göndermedir. Bunun ilk sebebi Cicero'nun, aynı Cato gibi, Roma'yı diğer medeniyetlere nazaran daha üst/elit olarak görmesi, Augurluğun devlet kurumu olması ve Etrüsk kökenli bir kehanet yöntemi olmasına rağmen Romalıların bu yöntemi kendileri bulmuş gibi benimsemesidir. İkinci sebep ise astrolojinin köken olarak Mezopotamya'da ortaya çıkması ve Grek'ler tarafından Roma'ya getirilmiş olmasıdır.

Kardeşi Quintus ise göklerden gelen bir mesaj olduğu düşüncesini savunup, bunu benimsemektedir. Quintus bunun için Cicero'nun yazdığı şiir kitabında bulunan tanrı Uranus Mousalar (ilham perileri) tarafından söylenen şu dizelerini belirtir:

“Her şeyden önce Iupiter (Zeus) gökyüzünün ateşli bölgelerinden parlıyordu,
Yaratılışının tamamını dolduran şanınin ışığı ile dönüyordu,
Havanın kubbeleri ebedi kuşatma ile onu sınırlandırmasa da,
Yine de ilahi ruhla dünyayı ve gökleri sürekli araştırıyor.
Ölümlülerin düşüncelerini ve eylemlerini en derinine kadar anlıyor.
Gezegenlerin hareketlerini ve değişken yollarını öğrendiğinde
Zodyak kuşağında işaretlerin temsilcisi olan yıldızlar,
O zaman bütün bunların sonsuz akıl tarafından kontrol edildiğini bilecektir.”⁴⁷

⁴⁶ “Atque haec quidem Ennius, qui paucis ante versibus esse deos censet, sed eos non curare opinatur quid agat humanum genus. Ego autem, qui et curare arbitror et monere etiam ac multa praedicere, levitate, vanitate, malitia exclusa divinationem probo”. Quae cum dixisset Quintus, "Praeclare tu quidem," inquam, "paratus." Cic. Div. 1.132.

⁴⁷ Cic. Div. 1.17.4.

Buradan da anlaşılacağı üzere tanrı⁴⁸ kâinatı yarattıysa, gökyüzünde meydana gelen her durum tanrının sonsuz bilinci sayesinde gerçekleşir ve mesaj içermesi çok doğaldır. Ancak Quintus, her türlü kehanet yönteminin yanılma payının da olacağını ve bu yanılmaların da sürekli gözlem ve kayıt altına alınarak azaltılabileceğinden bahsetmiştir:

‘...Belki her zaman değil ama yine de çoğu zaman gerçeğe götürür; çünkü ezelden beri tekrarlanmıştır; aynı işaretlerle neredeyse sayısız şey aynı şekilde gerçekleştiğinde, aynı şeyleri tekrar tekrar gözlemleyip not ederek sanat⁴⁹ yaratılmıştır.’⁵⁰

1.2.2.1. Stoacılık ve Astroloji İlişkisi

Roma’nın doğuda genişlemesi sonucu Grekler, birçok alanda Roma uygarlığına etki etmişlerdir ki bunlardan biri de Stoacılık olmuştur. Genel itibariyle Stoacılık düşüncesi başlangıçta, tanrı ile kâinatın bir olduğu ve kainattaki her varlığın içinde tanrının bir özü olduğu yönündeki düşüncüyü kapsar.⁵¹

Stoacı düşüncenin kurucusu MÖ. 300 yıllarında yaşadığı düşünülen Kıbrıslı Zenon’dur. Zenon, Atina’da takipçilerine bu felsefeyi öğretmiş ve Kartaca savaşları sonucunda içlerinde Diogenes, Carneades ve Critolaus gibi önemli düşünürler MÖ. 156 yılında Roma’ya elçi olarak gelip felsefî açıdan eğitimler vermişlerdir. Bu durum elit kesim tarafından merakla takip edilen bir hal almış ve Stoacılık, kişiler arasında yaygınlaşmaya başlamıştır.⁵²

Astrolojinin Stoacılıkla ilişkilendirilmesinin, Posidonius (MÖ.135-50) sayesinde olduğu ileri sürülmektedir. Nitekim Barton, Posidonius’un astroloji yanlısı görüşleri ile elit Romalıların bu disiplini tercih etmesinde etkin rol oynadığını aktarır.⁵³ Astroloji ile ilgili düşünceleri sebebiyle konumuz açısından önemli bir rol oynayan Posidonius, MÖ. 135-51 yılları arasında yaşamış Grek kökenli bir filozoftur. Döneminde fikirleriyle çoğu kişiyi etkisi altına almış, bunlardan ikisi öğrencisi Cicero ve kardeşi Quintus olmuştur.⁵⁴

⁴⁸ Zeus/Jüpiter

⁴⁹ Burada astrolojinin sanat olarak ifade edilmesinin sebebi; latince *ars* kelimesine denk gelmesidir. *Ars* kelimesinin anlamı ise ustalık, yöntemli bilgi, öğreti anlamları taşır. Astroloji de yönetime dayalı ve ustalık gerektiren bir yöntem olduğundan bu kelimenin tercih edildiği düşünülmekte. Oxford Latin Dictionary, s. 175.

⁵⁰ Cic. Div. 1.24-25.

⁵¹ K. H. Akalın (2015). *Stoa Felsefesinde Tanrının Doğası ve İnsanın Uyumuna*, Dergi Park, Kosbed, 30: 91-112.

⁵² Barton (1994). *a.g.k.*, s.34

⁵³ Barton (1994). *a.g.k.*, s.35

⁵⁴ <https://www.britannica.com/biography/Poseidonius> (E.T. 31.07.2024)

Cicero, Kehanetler Üzerine adlı eserinde Posidonius için, gökleri temsil eden bir küre inşa ettiğinden söz etmektedir.⁵⁵

“Ama eğer birisi bu küreyi —ki onu kısa süre önce yakınımız Posidonius yaptı— İskitya’ya ya da Britanya’ya götürse, ve bu kürenin her bir dönüşüyle, güneşte, ayda ve beş gezegen yıldızında, gökyüzünde her gün ve gece meydana gelen şeyler aynı şekilde gerçekleşse, kim böyle bir barbarlık içinde bunun akılla yapılmış mükemmel bir eser olduğundan şüphe eder?”⁵⁶

Posidonius’un yaptığı kürenin usturlab olması muhtemeldir. Zira Hipparkos (MÖ.190-120), daireyi 360 dereceye bölen aletleri kullanan ilk bilim insanlarından birisidir. Ancak doğrudan usturlabı bulduğu yorumu yapılamaz. Claudius Ptolemy’in (MS. 100 – 170) yazdığı *Almagest*⁵⁷ 5.14’te Pappus ve Proclus tarafından tarif edilen dört kübitlik dioptra’yı kullandığı bilinmektedir. Aynı zamanda Hipparkos’un yöntemlerini kullandığını ve aktardığı bilinmektedir.⁵⁸ Bu, güneş ve ayın görünür çapını ölçmeye yarayan bir aygıttır.⁵⁹ Ancak Cicero’nun kardeşi ile olan diyaloglarının olduğu esere detaylı bakıldığında Posidonius’un düşüncelerini kendi hayatında benimsemiş tek kişi Quintus gibi gözükmemektedir. Quintus, aslında yönelttiği çoğu soruda Posidonius’un fikirlerini de desteklemeye çalışmıştır.⁶⁰

Bu bağlamda Romalıları etkileyen Stoacılık, astroloji ile birbirinden uzak düşünülemeyen kavramlar olmuşlardır. Zira tanrı kâinatı yarattıysa, gökyüzünde tezahür eden olaylar, aynı şekilde insanların kaderleriyle ilgili mesajlar da içeriyor şeklinde kabul edilmiştir. Nitekim Kehanetler Üzerine eserinin Stoacılık ile ilgili olan kısmında ise Quintus, astrolojinin ilahi olandan bir mesaj içerdiğini ve Stoa felsefesiyle doğrudan ilintili olduğundan şu şekilde bahsetmektedir:

“Sen gerçekten Stoacıların kalesini savunuyorsun, Quintus,” dedim, “çünkü bu önermeler şöyle karşılıklı işler: Eğer kehanet varsa, tanrılar vardır; eğer tanrılar varsa, kehanet de vardır.”⁶¹

Bunun üzerine o şöyle dedi: “Bana gelince,” dedi, “tanrıların var olduğuna ve insan işlerini gözettğine kanıt olarak, açık ve belirgin kehanet türlerinin bulunduğunu düşünmem

⁵⁵ Cic. Div. 2.97.

⁵⁶ “Quodsi in Scythiam aut in Britanniam sphaeram ahquis tulerit hanc quam nuper famiharis noster effecit Posidonius, cuius singulae conversiones idem efficiunt in sole et in luna et in quiiique stellis errantibus quod efficitur in caelo singulis diebus et noctibus, quis in illa barbaria dubitet quin ea sphaera sit perfecta ratione ?” Cic. N.D. 2.88.

⁵⁷ Orijinal adı: *Μαθηματικὴ Σύνταξις*, Tr. Büyük Eser veya Matematiksel Sistem.

⁵⁸ Ptol. Alm. 1.9, 2-3; 3.1, 10 -15; 5.3, 4; 7.1.

⁵⁹ The Oxford Classical Dictionary, Oxford University Press, s.195-196.

⁶⁰ Cic. Div. 5.8.

⁶¹ “Arcem tu quidem Stoicorum, inquam, Quinte, defendis, siquidem ista sic reciprocantur, ut et, si divinatio sit, di sint et, si di sint, sit divinatio. Cic. Div. 1.5.9-10.

yeterlidir. Bu konuda kendi görüşümü, eğer istersen, sana açıklayabilirim; tabii, zihnin buna uygunsu ve bu konuşmamızdan daha öncelikli olduğunu düşündüğün bir şey yoksa.”⁶²

Bu metin ve devamında Cicero, Stoa ile astrolojinin arasında bir bağlantı olduğuna inanmadığını belirtse de kardeşi Quintus, cümlelerine şu şekilde devam eder:

“”Ben ise,” dedim, “Quintus, felsefeye her zaman vakit ayırıyorum; üstelik şu sıralar, keyifle yapabileceğim başka hiçbir şey olmadığı için, senin kehanet hakkında ne düşündüğünü dinlemeye çok daha fazla istekliyim.”

O da şöyle dedi: “Benim söyleyeceğim, doğrusu, ne yeni bir şeydir ne de diğerlerinden farklı olarak yalnızca bana ait bir görüştür; çünkü ben hem en eski görüşü hem de bütün halkların ve milletlerin ortak onayıyla doğrulanmış olan görüşü izliyorum. Şöyle ki, kehanetin iki türü vardır: Biri sanata (teknige) dayalıdır, diğeri ise doğaldır.

Peki, hangi halk ya da hangi devlet vardır ki, ister kurbanlık hayvanların iç organlarını inceleyenler, ister doğaüstü olayları veya yıldırımları yorumlayanlar, ister kuş uçuşlarından anlam çıkaranlar, ister yıldızlara bakan astrologlar ya da kurayla fal bakanlar (bunlar genellikle sanata dayalı sayılır) aracılığıyla; ister rüyalardan ya da ilahi esinle gelen kehanetlerden (bunlar da genellikle doğal kabul edilir) aldığı öngörülerden etkilenmemiş olsun?

Ben, bu tür işlerde nedenlerden çok sonuçların araştırılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü öyle bir güç ve doğa vardır ki, bazen uzun süre boyunca gözlemlenmiş işaretlerle, bazen de tanrısal bir esin ya da ilham aracılığıyla geleceği önceden haber verir.”⁶³

Bu metinlerden de anlaşılacağı gibi Quintus, Stoacılık ve astroloji arasında bir yakınlık kurarken, Cicero bunun tam tersini savunmaktadır. Cicero her ne kadar felsefi ve kehanet yöntemlerine aşina olsa dahi karakteri itibarıyla septik bir kişiliktir. Bu sebeple astroloji ve Stoacılık arasındaki ilişkiye gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşması ve gezegenlerin insanların yaşamında etkin bir rol oynayamayacağı düşüncesini savunması çok olağandır.

1.3. Iulius Caesar (d.100 – öl.44): İktidar ve Astroloji İlişkisinin Başlaması

⁶² “Atque ille: "Mihi vero," inquit, "satis est argumenti et esse deos et eos consulere rebus humanis, quod esse clara et perspicua divinationis genera iudico. De quibus quid ipse sentiam, si placet, exponam, ita tamen, si vacas animo neque habes aliquid quod huic sermoni praevertendum putes.” Cic. Div. 1.6.10.

⁶³ “Ego vero," inquam, "philosophiae, Quinte, semper vaco; hoc autem tempore, cum sit nihil aliud quod lubenter agere possim, multo magis aveo audire de divinatione quid sentias." "Nihil," inquit, "equidem novi, nec quod praeter ceteros ipse sentiam; nam cum antiquissimam sententiam, tum omnium populorum et gentium consensu comprobata sequor. Duo sunt enim divinandi genera, quorum alterum artis est, alterum naturae. Quae est autem gens aut quae civitas, quae non aut extispicum aut monstra aut fulgora interpretantium aut augurum aut astrologorum aut sortium (ea enim fere artis sunt) aut somniorum aut vaticinationum (haec enim duo naturale putantur) praedictione moveatur? Quarum quidem rerum eventa magis arbitror quam causas quaeri oportere. Est enim vis et natura quaedam, quae tum observatis longo tempore significationibus, tum aliquo instinctu inflatuque divino futura praenuntiat.” Cic. Div. 6.11-12.

Geç Cumhuriyet Dönemi'nin önemli figürlerinden birisi olan Iulius Caesar ile birlikte tezimizin konusunu oluşturan iktidar - astroloji ilişkisine yönelik ilk somut örnekler karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda Iulius Caesar, soyunun Venus Genetrix'ten geldiğini ileri sürmektedir. Zira Venüs, aşkın olduğu kadar, bolluk, bereketin ve şansın gezegeni (ve aynı zamanda) tanrıçasıdır. Suetonius'un, Iulius Caesar'ı anlattığı bölümde Quaestor olan Caesar'ın, ölen karısı ve halası için kürsüde yaptığı konuşma bu durumu açık bir şekilde ortaya koyar:

“Halasını övdüğü konuşmada onun ve kendi babasının kökenlerini şöyle anlatmıştır:
“Halam Iulia'nın anne tarafı krallardan gelir, baba tarafıysa ölümsüz tanrılarla bağlantılıdır. Çünkü Marcus soyundan gelen kralların soyu, Ancak Marcus'a dek uzanır, annem bu soydandı; Iulius'lar da Venus'ten gelir, ailemiz bu soydandır. Öyleyse soyumuzda hem insanlar arasında gücü büyük olan kralların saygınlığı, hem de kralların boyun eğdiği tanrıların kutsallığı vardır.”⁶⁴

Mitolojik/dinsel bir açıklama yapılması gerekirse yukarıda da belirttiğimiz gibi Venüs, bir tanrıçadır. Caesar'ın yaptığı bu konuşmaya bakarak astrolojik anlamda bir yorum yapmak mümkün değildir. Ancak soyunun yüceliğini belirtmek sebebiyle Venüs'ü göstermiş olması bile bir şekilde astrolojik bir yaklaşımın, en azından dolaylı olarak, dışavurumudur. Aynı zamanda lejyonlarının armalarındaki boğa sembolü⁶⁵ Venüs soyundan geldiğini belirtmek için de kullanılmış olabilir ve bu durum gezegen burç eşleşmesinin o dönem de bilindiğini bizlere göstermektedir.

Modern araştırmacıların da işaret ettiği gibi, Caesar'ın, Legio X Equestris lejyonlarının armalarında boğa sembolü kullanılmıştır. Dondo-Collins bu durumu şöyle özetlemektedir:

“10. lejyon amblemi olarak, o zamanlar İspanya'da olduğu gibi şimdi de popüler olan boğayı aldı. Boğa amblemi, lejyonun her adamının kalkanında ve lejyonun sancaklarında görünecekti. Romalılar zodyağın gücüne sıkı sıkıya inanıyorlardı ve horoskoplardan büyük ölçüde etkileniyorlardı ve lejyonun resmi olarak kurulduğu zamana denk gelen Zodyak işareti olan birimin doğum burcu da her lejyoner sancağında görünecekti.”⁶⁶

Bilindiği üzere astrolojide boğa, Venüs'ün yönettiği burçtur. Dolayısıyla lejyon sembollerinde boğa figürünün kullanılması iktidar söylemine ilişkin en açık örnek

⁶⁴ Suet. Iul. 6.1.

⁶⁵ <https://www.livius.org/articles/legion/legio-i-germanica/> (E.T. 23.07.2024)

⁶⁶ S. Dondo-Collins (2002). Caesar's Legion: The Epic Saga of Julius Caesar's Elite Tenth Legion and The Armies of Rome, Wiley, s.7

olmaktadır.⁶⁷ Iulius Caesar'ın, Galya Savaşları sırasında yazdığı notlarda da Legio X Equestris'e güvendiğini açık bir şekilde dile getirmesi bu düşüncüyü doğrulamaktadır.

“...Başka kimse takip etmese bile, Onuncu Lejyon'la tek başıma yürüyeceğim; bağlılığından şüphem yok ve başkomutanın eskortunu sağlayacaktır.”⁶⁸

Antik kaynaklar ve modern araştırmalar doğrultusunda bilindiği üzere Iulius Caesar'ın, diktatörlük yolunda yaşadığı ve gerçekleştirdiği birçok olay vardır. Konumuzu yakından ilgilendiren I. Triumvirlik (MÖ.60-44) ve Diktatörlük Döneminde (MÖ.49-44) kendisi ve çevresiyle alakalı astroloji kullanımına dair iki antik kaynak bulunmaktadır. Bunlardan biri Cicero'nun *De Divinatione* adlı eseri diğeri ise Suetonius'un, Iulius Caesar'ın hayatını anlattığı eseridir.⁶⁹

Cicero, konumuz dahilinde I. Triumvirlik (MÖ.60-49) Döneminde yaşanan astrolojik bir olaydan bahseder. Triumvirlik, Roma kamusal yaşamında, genellikle halk tarafından seçilen birçok farklı türden üç kişilik kuruldur.⁷⁰ Bu üç kişinin, devletin üç farklı alanında görevleri vardır. Ancak I. Triumvirlik Döneminde bu üç kişinin aslında tek başına güç sahibi olmak istediği ve sonucunda Caesar'ın diktatör (MÖ.49-44) olduğu bilinmektedir. Bu süreçte halkın isteklerini yerine getirmeye çalışan bir kurul olarak görünmeye çalışsalar da cumhuriyetin aristokratik dinamiklerini baltalamaya çalışmışlardır.⁷¹ Caesar'ın, bu süreçte Galya'yı ele geçirmesi Roma'da diktatörlüğü için zemin hazırlamıştır. Bunun sonucunda Crassus (d.115 – öl.53) arka planda kalmış, Pompey (d. 106 – öl.48) ise Senatoyu arkasına almakla yetinmiştir. Caesar, MÖ.49'da İtalya'yı ele geçirmiş ve diktatör olmuştur. Cicero ise bu üçlünün yönetimde söz sahibi olduğu bir zamanda doğum haritalarına bakıldığını ve söylenen kehanetlerin hep aynı olduğunu dolayısıyla astrolojinin doğru sonuç veren bir kehanet yöntemi olmadığını savunur.

“Kaldeliler'in Pompey'e, Crassus'a ve hatta Sezar'ın kendisine (yakın zamanda öldü) yaptıkları çok sayıda kehaneti hatırlıyorum; bunlardan hiçbiri yaşlılıkta, evinde ve büyük bir ihtişam içinde ölmeyecekti. Bu nedenle, özellikle bu zamanda herhangi birinin, öngörülerinin

⁶⁷ Daha detaylı bilgi için bkz: S. Dondo-Collins (2002). *Caesar's Legion: The Epic Saga of Julius Caesar's Elite Tenth Legion and The Armies of Rome*, Wiley, s.17 -18

⁶⁸ Caes. Gal. 1.40. (E.T. 21.02.2025,

https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Caesar/Gallic_War/1B*.html)

⁶⁹ Cic. Div., Suet. Iul.

⁷⁰ Oxford Classical Dictionary, Oxford University Press, s.1555.

⁷¹ Cicero (2024), *Kader Üzerine*, Çev. C. Cengiz Çevik, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. sunuş ix.

her gün gerçek sonuçlarla çürütüldüğünü gördüğü adamlara inanması bana çok garip gelecektir.”⁷²

Cicero’nun bu ifadelerine göre astroloji güvenilirmez bir yöntemdir. Kanımızca bunun başlıca sebepleri; Cicero’nun zamanına göre oldukça realist bir bakış açısına sahip olması ve ona göre astrolojinin çok iyi çözümlenmemiş ve bu nedenle hata olasılığının yüksek olmasıdır. Bu durumun da temel sebebi yönetimde söz sahibi olan kişilerin haritasına bakmak için ya da herhangi bir savaşın sonucunu ön görmek için çağrılan astroloğun, yaşanabilecek kötü olasılıkları söylemekten kaçınmasıdır. Roma’nın hep iyiye ve güçlü imaja doğru gitmek istemesinden dolayı, astroloğun yaşanabilecek kötü olasılıkları söylemesi üzerine elit kesimin, ‘ona zarar vermesi ya da yalancı’ itamlarından korkma olasılığı sebebiyle sürekli iyi şeylerin olacağı ön görüleri, Cicero gibi Cumhuriyetçi kişilerde bir şüphe uyandırmış ve sorgulamalara neden olmuştur. Cicero bu noktada gördüğü ve duyduğu şeyler sonucunda astrolojiyi eleştirmekte kendince haklı gözükmektedir.

Konumuz açısından değerlendirilebilecek bir diğer metin ise Caesar’dan neredeyse bir buçuk asır sonra yaşamış Suetonius’un, Caesar’ın hayatını anlattığı aşağıdaki bölümdür;

Sonraki birkaç gün içinde, Rubicon Nehrini geçerken kutsadığı ve başıboş ve korumasız olarak salıverdiği at sürülerinin, yemden inatla uzak durduklarını ve bol bol ağladıklarını gördü. Ve Spurinna, kurbanlık haruspex, Idus’un Mart ayından sonra öne çıkarılamayacağı tehlikesine karşı dikkatli olmaları konusunda uyardı. Caesar, yapılan bu kehanete inanmaz ancak söylendiği gibi Mart’ın 15’inde suikasta uğrayarak öldürülür.⁷³

Caesar’ın, öleceğine dair kehaneti yazan bir diğer yazar Appianus’tur (MS. 95 -165). Büyük İskender (MÖ. d.356 – öl.323) ve Caesar’i karşılaştırdığı kısımda şöyle aktarır:

“...Caesar de kehanetlerle alay etti, çünkü kahin ölüm gününü önceden bildirmişti, Mart’ın on beşinde hayatta kalamayacağını söylemişti ve gün geldiğinde Sezar onunla alay etti, "Aynı on beşi geldi"; ve aynı gün öldü. Böylece ikisi de kendileriyle ilgili kehanetleri hafife aldılar ve bunları söyleyen kahinlere kızmadılar, yine de kehanetlerin kaçınılmaz kurbanları oldular.”⁷⁴

⁷²“... Quam multa ego Pompeio, quam multa Crasso, quam multa huic ipsi Caesari a Chaldaeis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum! Ut mihi permirum videatur quemquam exstare qui etiam nunc credat iis quorum praedicta cotidie videat re et eventis refelli.” Cic. Div. 2.99.

⁷³ Proximis diebus equorum greges, quos in traiciendo Rubiconi flumini consecrat ac vagos et sine custode dimiserat, comperit pertinacissime pabulo abstinere ubertimque flere. Et immolantem haruspex Spurinna monuit, caveret periculum, quod non ultra Martias Idus proferretur. Suet. Iul. 81. (E.T:14.01.2024 https://penelope.uchicago.edu/Thayer/L/Roman/Texts/Suetonius/12Caesars/Julius*.html)

⁷⁴ App. BC. 2.21.

Caesar ile çağdaş olmayan Appianus'un aktardığı bu bilgiler, onun astrolojiye ne kadar inandığını tam olarak bize göstermese de, soyunu Venus'e (dolayısıyla yıldızlara) bağlaması, yıldızlarla iktidarı arasında bir ilişki kurmaya çalıştığını işaret eder gibidir.

1.3.1. Roma Takvimi

Doğrudan astrolojiye ilişkin gözükmesi de Caesar'in MÖ.46 yılında yaptığı takvim düzenlemesi ve yeni reformu da konumuzla birlikte ele alınmalıdır. Grek astronom ve matematikçi İskenderiyeli Sosigenes tarafından düzenlenen bu takvim, *Iuliani Calendarium* (Jülyen Takvim) olarak geçmektedir. Sosigenes hakkında çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte, Yaşlı Pliny (MS. d.23 öl.79), *Naturalis Historia* (Doğa Tarihi) adlı eserinde Sosigenes'in takvim düzenlemesi hakkında şunları yazmıştır;

“Üç ana okul vardı; Kaldeli, Mısırlı ve Yunan; ve bunlara ülkemizde (Roma) Caesar tarafından diktatörlüğü sırasında dördüncüsü eklendi. Bilgili gökbilimci Sosigenes'in yardımıyla ayrı yıllar güneşin seyrine uygun hale getirildi.”⁷⁵

Caesar'in, astrolojiyle ilişkisi konusu tartışmalı olsa dahi astronomi anlamında yenilikçi bir tutum sergilediği açıktır. Böyle bir yönelim sergilemesi Erken İmparatorluk Döneminde astrolojinin de önünü açan sebeplerden biri olarak değerlendirilebilir.

Iulius Caesar'in takvim düzenlemesi istemesinden önce kullanılan ilk takvim, Roma'nın kuruluş tarihi olan MÖ. 753'te başlamıştır. Bu takvim 10 aydan oluşmakta, tanrı Mars'ın ayı olarak geçen latince *Martius* (Mart) ismini almış ve bu ay ile başlamıştır. İkinci ay tanrıça Venus'e adanmış, *Aprilis* (Nisan) ismini almıştır. Üçüncü ay adını yaşlılardan alan *Maius* (Mayıs)'tur. Dördüncü ay ise *Maia*'dır. Geriye kalan diğer aylar ise sayısal anlam taşıyan isimlerden oluşmaktaydı; Quintilis (Temmuz) 5. ay, Sextilis (Ağustos) 6. ay, September (Eylül) 7.ay, October (Ekim) 8. Ay, November (Kasım) 9. Ay, December (Aralık) 10. Ay olarak kabul edilmiştir. Daha sonra Kral Numa Pompilius (MÖ. 8.yy), takvime, *Ianuarius* (Ocak) ve *Februarius* (Şubat) isimlerinde iki ay daha eklemiş günlerin sayısını 355'e çıkarmıştır. Iulius Caesar'in takvim düzenlemesinde ise yıl 365 ¼ gün olarak belirlenmiş ve güneş yılı 12 aya bölünmüştür. Bu aylar Şubat ayı

⁷⁵ “tres autem fuere sectae, Chaldaea, Aegyptia, Graeca. his addidit quartam apud nos Caesar dictator annos ad solis cursum redigens singulos Sosigene perito scientiae eius adhibito; et ea ipsa ratio postea conperto errore correctae est ita, ut duodecim annis continuis non intercalaretur, quia coeperat ad sidera annus morari, qui prius antecedeat.” Plin. Nat. 18.211.

dışında, 30 ya da 31 günden oluşmaktaydı. Şubat ayı ise 365 gün süren yıllarda 28, her dört yılda bir 366 gün süren artık yıllarda 27 olarak belirlenmiştir.⁷⁶

1.3.2. Sidus Iulium (Kayzer'in Kuyruklu Yıldızı)

Caesar ile ilgili belirtilmesi gereken bir diğer olay ise öldükten sonra tanrı ilan edilme konusudur. Suetonius eserinde, Caesar'in cenaze töreninde bir kuyruklu yıldızın gökyüzünde görüldüğünü ve halefi Octavius'un bu durum sonucunda Caesar'in artık bir tanrı olduğunu ve bunu ilan ettiğini aktarmaktadır.

“ Elli altı yaşında öldü ve yalnız resmi bir kararla değil, halkın da onayıyla tanrılaştırıldı. Mirasçısı Augustus'un, onun tanrılaştırılması onuruna ilk kez düzenlediği oyunlar sırasında bir kuyruklu yıldız gece yarısından yaklaşık bir saat önce çıkarak yedi gün boyunca parıltıdı ve herkes bunun gökyüzüne alınan Caesar'in ruhu olduğuna inandı; bu nedenle onun heykelinin en üst noktasına bir yıldız yerleştirildi...”⁷⁷

Bu durum, ikinci bölümde detaylı anlatacağımız şekliyle Octavius'un imparatorluk yönetimine geçişte önemli bir rol oynamıştır. Nitekim Caesar bu olay sonucunda *DIVI* (kutsal, tanrı) ilan edilmiş kayan yıldız ise Sidus Iulium⁷⁸ adı verilmiştir. Bu yaklaşım kendini Octavius Dönemi sikkelerinde göstermiştir.

Görsel 1.3.2.1. Octavianus döneminde basılmış gümüş sikke, MÖ. 19- 18, İspanya. (3.74gr.)

Kaynak:<https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2289892&AucID=5568&Lot=361&Val=bed5961b22d67a78088cc41e8eded27f>

(E.T: 15.11.2023)

⁷⁶ Ç. Dürüşken (2001). *Roma'nın Gizem Dinleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s.164-170

⁷⁷ Suet. Iul. 88.

⁷⁸ MÖ.44'te görünen bu kuyruklu yıldız Halley kuyruklu yıldızı değildir. Filolojik kaynakların aktarımları doğrultusunda gündüz ve yedi gün boyunca beliren bu yıldızın Halley kuyruklu yıldızı olmadığı günümüzde de kanıtlanmıştır. Daha detaylı bilgi için bkz: J.T. Ramsey, A.L.Licht (1997). *The Comet of 44 B.C. and Caesar Funeral Games*, Scholars Press.; D.K. Yeomans & T. Kiang (1981).“The Long-Term Motion of Comet Halley,” *Astronomical Journal* 86.2, 580–584.

İmparatorluk Döneminde basılmış yukarıdaki sikkenin ön yüzünde Octavianus bulunmakta ve *CAESAR AVGVSTVS* yazmaktadır. Arka yüzde ise Iulius Caesar'ın cenazesinde gökyüzünden kaydığı söylenen yıldız betimlemesi yer alırken, tanrısallığını ifade etmek için ise *DIVVS IVL[IVS]* (*Tanrısallık Iulius*) yazmaktadır.

Görsel. 1.3.2.2. Octavius'un başı (sol), Iulius Caesar'ın başı (sağ), MÖ. 17 Basım Yeri: Roma (3.79gr)

Kaynak: https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_1843-0116-1031

(E.T. 18.01.2025)

Yukarıdaki sikkede de Octavius'un büstünün olduğu yerde *AVGVSTVS* (Augustus) ve *DIVVS IVLIVS* (Divi Filius) yazmaktadır. Arka yüzde ise Iulius Caesar'ın büstü ve *M SANQVINIVS TRIVM VIR* (Sikkeyi bastıran kişinin ismi: Marcus Sanguinius Triumvir) yazmaktadır.

Bilindiği üzere Divi Filius 'tanrılaştırılmış olanın oğlu' anlamına gelmektedir. Burada Octavius kendi tarafına bunu yazdırarak kendisinin tanrı soyundan geldiğini belirtmek istemiş olmalıdır. Aynı zamanda Iulius Caesar'ın başının üstünde yıldız ile resmedilmesi, tanrılaştırılma yolunu göksel bir olaya bağlamasından dolayı astrolojinin önünü açtığı düşüncesini beraberinde getirmektedir. Suetonius'un aktardığı "*heykelin en üst noktasına bir yıldız yerleştirdi*" ifadesindeki heykele de dolaylı bir gönderme yapmaktadır.⁷⁹ Konu dahilinde diğer önemli nokta Mezopotamya çivi yazılı tabletlerde, tanrı – yıldız eşleşmesinin bulunmasıdır.⁸⁰ Nitekim, astrolojinin çıkış noktasının Mezopotamya olduğu düşünüldüğünde Iulius Caesar'ın ölümünde tanrısallığını ifade etmek için yıldız tasviri kullanılması şaşırtıcı olmamakta ve Mezopotamya etkisinin sürekliliğini göstermektedir.

⁷⁹ Suet. Iul. 88.

⁸⁰ Daha detaylı bilgi için bkz: F. Rochberg (2004), *The Heavenly Writing: Divination, Horoscopy, and Astronomy in Mesopotamian Culture*, Cambridge: Cambridge University Press, 70–105.; Hermann Hunger & David Pingree (1989), *MUL.APIN: An Astronomical Compendium in Cuneiform*, Archiv für Orientforschung Beiheft 24; Horn: Ferdinand Berger & Söhne, Giriş ve Tablo I-II.

II. BÖLÜM

2. Erken İmparatorluk Dönemi: Astrolojinin Yükselişi (MÖ.63 – MS.69)

Bu bölümde Erken İmparatorluk sürecinde astrolojinin yükselişi ve imparatorların bu kehanet yöntemini politik/askeri eylemler doğrultusunda kullanıp kullanmadıkları tartışılacaktır. Süreç MÖ.63’de Octavius’un doğumu ile başlayıp, MS. 69’da Nero’nun ölümüyle son bulacaktır. Astrolojinin, Octavius döneminde yükselişe geçmesi çeşitli arkeolojik malzemeler üzerinde astrolojiye ilişkin buluntular göstermesi araştırmacılar tarafından tartışma konusu olmuştur. Tartışılan ve bizim de üzerinde durmaya çalışacağımız husus, astrolojinin kullanımının neden Erken İmparatorluk Döneminde yaygınlaştığı ve imparatorların otoritelerini sağlamlaştırmak için onu bir araç olarak kullanıp kullanmadıkları olacaktır.

2.1. Astrolojinin Altın Çağı: Gaius Octavius Thurinus (MÖ. d. 22/23 Eylül 63 – MS. öl. 19 Ağustos 14)

2.1.1. Siyasi Hayatı

Octavius’un, kesin olarak bilinmemekle beraber MÖ. 22/23 Eylül 63 tarihinde sabaha karşı doğduğu düşünülmektedir. Iulius Caesar’ın ölümünün ardından II. Triumvirlik⁸¹ hükümetinde yer almış ve MÖ. 43 yılında ise Senato tarafından *Senator* ilan edilmiştir.⁸² Iulius Caesar’e suikast düzenleyenlerden intikam almak için MÖ. 42’de Philippi⁸³ Savaşı’nda Octavius ve Marcus Antionus, Brutus ve Cassius’u mağlup etmiştir.⁸⁴ II. Triumvirlik devam ederken İtalya, Hispania ve Gallia Octavius’a, Doğu eyaletleri Marcus Antionus’a bırakılmıştır.⁸⁵ Antionus’un doğu eyaletlerinde görev yapması VII. Kleopatra (MÖ.69-30) ile tanışmasına sebep olmuş ve bu tanışma ikisinin yakınlaşmasına

⁸¹ Octavius, Marcus Antionus (MÖ. 83- 30), Lepidus (MÖ.? – 13)

⁸² Cass. Dio. 46. 41-47.

⁸³ Günümüzde Yunanistan’ın Kavala bölgesinde bulunan yer.

⁸⁴ App. BC. 4.105-138.; Plut. Brut. 41.

⁸⁵ Cass. Dio. 49. 32.

sebebiyet vermiştir. Bunun sebebi Antionus'un Roma'da hakim olmak istemesi ve Kleopatra'nın da Mısır Kraliçesi olarak güçlü bir konumda olmasıdır.⁸⁶ Kleopatra ile işbirliği yaparak Roma'da hakimiyet kurmak istese de MÖ. 30'da Actium Savaşıyla bu istek sonuçsuz kalmıştır. Marcus Antionus ve VII. Kleopatra ölmüş,⁸⁷ Mısır, Roma'nın hakimiyet alanına girmiştir. Bu savaşın sonucunda Senato, Octavius'a, *Augustus*⁸⁸ ve *Princeps*⁸⁹ ünvanlarını vermiştir (MÖ.27)⁹⁰. Bu savaş sonucunda Cumhuriyet yönetimine devam ediliyor gibi imaj çizilmeye çalışılsa da tek adam rejimine geçilmiş hemen aşağıda göreceğimiz üzere (*Principatus*⁹¹) ve iç savaşların bitmesi üzerine *Pax Romana*⁹² dönemi başlamıştır. Konumuz dahilinde siyasi hayatta astrolojik göndermeler en fazla Octavius iktidarında gerçekleşmiştir.

2.1.2. Octavius ve Astroloji

Suetonius, eserinde Octavius doğmadan önce yaşanan durumları şöyle aktarır:

“Julius Marathus'un aktardığına göre, Augustus doğmadan birkaç ay önce Roma'da bir alamet meydana gelmiş; bu alametle, doğanın Roma halkı için bir kral doğurmak üzere olduğu bildirilmiş. Senato dehşete kapılarak, o yıl doğacak hiçbir çocuğun büyütülmemesi gerektiğine karar vermiş; fakat karıları hamile olanlar, bu umudu her biri kendi üzerine çekmek istediğinden, senatus consultum'un (senato kararının) devlet hazinesine kaydedilmemesine dikkat etmişler.

Asclepiades of Mendes'in Theologumena adlı kitaplarında şunu okudum: Atia, gece yarısı Apollo'nun kutsal törenine geldiğinde, tapınakta tahtirevanı (littera) bırakılmış, diğer matronalar uyurken o da uykuya dalmış. Ansızın bir yılan ona doğru sürünerek girmiş ve kısa bir süre sonra çıkıp gitmiş. O (Atia) uyanınca, sanki kocasının kucağından kalkmış gibi arınma (temizlenme) töreni yapmış; ve hemen ardından onun bedeninde boyalı bir yılan gibi bir leke ortaya çıkmış, bu da asla silinememiş; öyle ki çok geçmeden kamusal hamamlardan tamamen uzak durmaya başlamış. Augustus onuncu ayda doğmuş ve bu yüzden Apollo'nun oğlu sayılmış.

Aynı Atia, doğum yapmadan önce rüyasında, iç organlarının göğe çıkarılıp yıldızlara taşındığını ve bütün gök ile yeryüzüne yayıldığını görmüştü. Babası Octavius da rüyasında Atia'nın rahminden güneş ışığının yükseldiğini görmüştü.”⁹³

⁸⁶ Plut. Ant. 54-58.; Cass. Dio. 50. 3-13.

⁸⁷ Cass. Dio. 50. 13-34.; Plut. Ant. 62-68.

⁸⁸ Kutsal, büyük, saygı değer.

⁸⁹ Birinci Yurttaş.

⁹⁰ Cass. Dio. 53. 1-4.

⁹¹ Birinci kişinin yönetimi. Daha detaylı bilgi için bkz: B. İplikçioğlu (2007). Hellen ve Roma Tarihinin Ana Hatları. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 91- 94.

⁹² Roma Barışı.

⁹³ “Auctor est Iulius Marathus, ante paucos quam nasceretur menses prodigium Romae factum publice, quo denuntiabatur, regem populo Romano naturam parturire; senatum exterritum censuisse, ne quis illo anno

Publius Nigidus⁹⁴, Octavius'un doğumuyla ilgili yeryüzünün efendisinin doğduğu kehanetinde bulunduğunu şöyle aktarır.

“Doğduğu gün, Catilina'nın komplosu Meclis'in önündeydi ve Octavius, karısının doğumu nedeniyle geç geldi; Daha sonra herkesin bildiği gibi Publius Nigidius, gecikmesinin sebebini öğrenip doğum saatini de öğrenerek dünyanın hükümdarının doğduğunu ilan etti.”⁹⁵

Bu metinlerde anlatılanlardan yola çıkarak Romalı yazarların gözünde Octavius'un güçlü bir şahsiyet ve İmparatorluk Döneminde yaptığı birçok yenilik ve savaşlarla, özellikle de Actium Zaferiyle (MÖ. 30) Mısır'ı, Roma topraklarına katarak kehanetleri doğru çıkardığı görülmektedir. Ancak bu tarz kehanetlerin doğru olup olmadığı çok tartışmalıdır. Zira Octavius'un hükümdarlık süresince ve ondan sonra yaşamış dönem yazarlarının⁹⁶ onun şöhretini yaşatmak için olayları kurgulamış olmaları da muhtemel gözükmemektedir.

Diğer örnek ise Octavius'un yazdırdığı Aeneis destanıdır. Aeneas'ın Troya'dan başlayıp İtalya'da son bulan yolculuğu yalnızca bir kahramanlık hikâyesi değildir; bu yolculuk, Roma'nın kaçınılmaz kaderinin mitolojik ifadesidir. Vergilius, Aeneas'ın tanrılar tarafından yönlendirilmiş misyonunu anlatırken, aslında Augustus'un (Octavius) iktidarını da önceden meşrulaştırır. Aeneas, bireysel arzularını (örneğin Dido'ya olan sevgisini) bir kenara bırakıp halkının geleceğini seçmek zorunda kalırken, Augustus da iç savaşların yıkıntısından Roma'yı yeniden inşa eden lider olarak aynı rolü üstlenir. Böylece mit ile tarih birleşir: Aeneas'ın İtalya'ya gelişi Roma'nın kuruluşunun ilk adımı, Augustus'un zaferi ise bu sürecin doruk noktasıdır. Vergilius'un destanı, Octavius'un saltanatını yalnızca politik bir olgu değil, ilahi bir zorunluluk olarak sunar. Bu noktada *Aeneis*, Augustus'u tarihin değil, kaderin hükümdarı haline getirir.

genitus educaretur; eos qui gravidas uxores haberent, quod ad se quisque spem traheret, curasse ne senatus consultum ad aerarium deferretur. In Asclepiadis Mendetis Theologumenon libris lego, Atiam, cum ad sollemne Apollinis sacrum media nocte venisset, posita in templo lectica, dum ceterae matronae dormirent, obdormisse; draconem repente irrepsisse ad eam pauloque post egressum; illam expergefactam quasi a concubitu mariti purificasse se; et statim in corpore eius exstitisse maculam velut picti draconis nec potuisse umquam exigi, adeo ut mox publicis balineis perpetuo abstineret; Augustum natum mense decimo et ob hoc Apollinis filium existimatum. Eadem Atia, prius quam pareret, somniavit intestina sua ferri ad sidera explicarique per omnem terrarum et caeli ambitum. Somniavit et pater Octavius utero Atiae iubar solis exortum. “Suet. Aug. 94.3.

⁹⁴ Kendisiyle ilgili çok az bilgi bulunan Nigidus, Yaşlı Pliny'in aktardıklarına göre matematik, astronomi, astrolojiyle ilgilenen bir bilgindi. Daha detaylı bilgi için **bkz:** Plin. Nat. 6.39.

⁹⁵“Quo natus est die, cum de Catilinae coniuratione ageretur in curia et Octavius ob uxoris puerperium serius affuisset, nota ac vulgata res est P. Nigidium comperta morae causa, ut horam quoque partus acceperit, affirmasse dominum terrarum orbi natum.” Suet. Aug. 94.5.

⁹⁶ **Bkz:** Suetonius ve Cassius Dio, Octavius öldükten sonra yaşamış yazarlardır.

Octavius, Iulius Caesar'ın cenaze töreninde gökyüzünde görülen bir kuyruklu yıldız üzerine Caesar'ı Divi (*Lat.DIVI*) ilan etmiş,⁹⁷ aslında kendisinin de tanrı soyundan geldiğini, kutsal bir şahsiyet olduğu ve selefi Caesar gibi öldüğünde kendisinin de bir tanrı olacağını ve yaşarken de tanrının oğlu düşüncesini insanlara yaymaya çalışmıştır. Bunu Romalıların inançlarına dayandırmaktadır. Romalı elitler ve halk için kehanet yöntemlerine başvurmak tanrılardan haber alınan bir yöntem olduğu için kutsal kabul edilmektedir. Bu sebeple Octavius, kendisinin kutsal bir soydan geldiğini ifade ederken gökyüzünde tezahür eden bir durumu kullanmış gibi görünmektedir.⁹⁸ Aynı zamanda Iulius Caesar'ı kutsal göstermek ve Legio X Equestris'e gönderme yapma amaçlı sikke bastırmıştır.

Görsel. 2.1.2.1. Octavius Döneminde Basılmış Boğa Sembollü Altın Sikke (7,66gr)

Kaynak:

<https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2526820&AucID=6352&Lot=134&Val=322de6056da74ad43d882e4ed98c08f0>

E.T. 21.02.2025

Yukarıdaki sikkenin ön yüzünde Octavius'un büstü ve etrafında *AVGVSTVS* (augustus) ve *DIVI.F* (tanrının oğlu) yazmaktadır. Arka yüzde ise boğa sembolü ve altında *IMP·X*⁹⁹ (Onuncu kez İmparator) yazmaktadır. Octavius'un, astrolojik sembolleri çok fazla kullandığını, manevi babası ve öldükten sonra tanrı ilan ettiği Caesar'ın, Venüs'ten gelen soyunu belirtmek ve onun oğluyum mesajını vermek amacıyla Boğa sembolünü kullandığını düşünmekteyiz. Aynı zamanda onuncu kez imparator olduğunu¹⁰⁰ belirtmek

⁹⁷ Suet. Iul. 88.

⁹⁸ T. Barton (1994). *a.g.k.*, s. 60.

⁹⁹ *IMP·X* = Imperator Decimum. Onuncu kez imparator ünvanı alındığını gösterir.

¹⁰⁰ Burada onuncu kez imparator olarak belirtilme sebebi; Octavius'un onuncu kez savaş kazandığını göstermektedir.

için kullandığı boğa sembolünün, Caesar'ın onuncu lejyonuna bir gönderme olması da muhtemel görünmektedir. Bunun sebebi Iulius Caesar'ın anlatıldığı kısımda da belirtildiği üzere Legio X Equestris'te boğa sembolünün kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Bir diğer astroloji kullanımı ise tarihi belirsiz olmakla beraber Octavius'un, Agrippa ile birlikte Matematikçi Theogenes'e¹⁰¹ doğum haritalarına baktırmaları ve daha sonrasında Octavius'un doğum haritasını yayınlaması ve kendi burcu olan Oğlak simgeli sikkeler bastırmasıdır;

“Apollonia'da inzivada bulunduğu sırada, astrolog Theogenes'in hücreğine Agrippa ile birlikte çıkmıştı. Önce danışan Agrippa'ya çok büyük ve neredeyse inanılmaz şeyler öngörülünce, (Octavianus) kendi doğum haritasını açıklamamakta, daha aşağı bulunmaktan korku ve utançla geri durmaktaydı. Ancak uzun ısrar ve teşviklerden sonra haritası güçlükle ve isteksizce çıkarılınca, Theogenes birden ayağa fırladı ve ona tapındı. Bundan sonra Augustus kaderine öyle bir güven besledi ki, kendi horoskopunu açıkça yayımladı ve doğduğu burcun işareti olan Oğlak damgalı gümüş para bastırdı.”¹⁰²

Görsel. 2.2.2.2. Octavius'un Oğlak Burcu Simgeli Altın Sikkesi, MÖ.18-16, İspanya, (7,84gr.)

Kaynak: https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_1964-1203-80

(E.T: 26.01.2024)

¹⁰¹Yalnızca Suetonius'un eserinde geçen Matematikçi Theogenes hakkında başka bir bilgi bulunmamaktadır.

¹⁰²“ In secessu Apolloniae Theogenis mathematici pergulam comite Agrippa ascenderat; cum Agrippae, qui prior consulebat, magna et paene incredibilia praedicerentur, reticere ipse genituram suam nec velle edere perseverabat, metu ac pudore ne minor inveniretur. Qua tamen post multas adhortationes vix et cunctanter edita exsilivit Theogenes adoravitque eum. Tantam mox fiduciam fati Augustus habuit, ut thema suum vulgaverit nummumque argenteum nota sideris Capricorni, quo natus est, percusserit.” Suet. Aug. 94.12.

Ön yüzde Octavius, arka yüzde ise bir Capricornus (Oğlak Burcu) üstünde ise Cornucopia (bereket sembolü) bulunmaktadır. Capricornus, küre tutmuş bir şekilde gösterilmiştir. Alt kısımda ise Octavius'un ünvanı olan *AVGVSTVS* (Augustus) yazmaktadır.

Bu sikke örneğinde Capricornus aslında Octavius'u, ellerinde tuttuğu küre ise dünyayı temsil etmektedir. Üstünde bulunan bereket sembolü ise kendisinin bolluk ve bereket getiren bir şahsiyet olduğu imajını vermektir. Kanımızca Octavius'un burada vermek istediği mesaj, dünyanın hâkimi olduğu yönündedir. Sikkede dikkat çeken diğer nokta ise Oğlak Burcu'nun kuyruğunun balık şeklinde tasvir edilmesi ve yüzünün keçi şeklinde betimlenmesidir. Bunun sebebi burçların Mezopotamya'dan yani yukarıda da belirtildiği üzere Kaldeli (Lat. *Chaldeaen*) toplumundan öğrenilmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁰³

Görsel. 2.2.2.3. Octavius'un Oğlak Burcu Simgeli Gümüş Sikkesi, MÖ.28, Basım Yeri: Bilinmiyor, (3.65gr)

Kaynak:<https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2317757&AucID=5650&Lot=98&Val=cdb60f3d85ea1ce954ca043209dab9e3>

(E.T: 26.01.2024)

Döneme tarihli diğer bir sikkenin ön yüzünde Octavius, omzunun hemen altında Capricornus (Oğlak Burcu) sembolü durmakta ve *CAESAR DIVI* yazmaktadır. Arka yüzde ise Nil Nehri'ni ve Mısır'ı temsil eden timsah bulunmakta ve *AEGYPTO CAPTA* (Mısır alındı) yazmaktadır. Bu sikkede kanımızca Oğlak Burcu'nun kullanılması aslında

¹⁰³ Oğlak burcunun bu şekilde tasvir edilmesine dair iki mit bulunmaktadır. Bunlardan ilki Zeus'u büyüten keçi Amalthea ile ilgilidir. Diğer ise deniz keçisi olan Pan'ın, Typhon'dan kaçarken hızlı bir şekilde balığa dönüşmek isterken alt kısmının sadece balık şeklinde yüzünün keçi biçiminde kalmasıdır. Durumu gören Zeus, Typhon'la savaşa girer ancak Typhon, Zeus'un bacaklarındaki kası çeker ve Pan bu esnada Hermes'den yardım ister ve kurtulurlar. Bunun üzerine Zeus, Pan'ı Oğlak burcu olarak gökyüzüne yerleştirir. Daha detaylı bilgi için **bkz:** D. Brown (1999), *Legends of the Earth, Sea, and Sky: An Encyclopedia of Nature Myths*, Reference Reviews Vol. 13 No. 3, pp. 19.

bizlere Octavius'un bunu bir şans sembolü haline getirdiğini ve kendisine şans getirdiğine olan inancını göstermektedir.

2.1.2.1. Octavius'un Doğum Tarihi Tartışmaları

Suetonius'un, Octavius hakkında yazdığı pasajlarında tartışmalı birçok konu mevcuttur. Öncelikle Suetonius, Octavius ile çağdaş değildir. Bu sebeple iddia edilen astrolojik olayların gerçek olup olmadığı tartışmalıdır. Bir diğer tartışmalı nokta ise Octavius'un doğum tarihinin kesin olmamakla beraber 22 ya da 23 Eylül tarihleri olarak kabul edilmesidir. Eğer 22 Eylül ise Başak burcu, 23 Eylül ise Terazi burcudur. Ancak doğum saati de önemli bir etken olduğu için araştırmacılar tarafından çoğunlukla Octavius'un Solar harita (Güneş haritası)¹⁰⁴ bağlamında burcu Başak olarak kabul edilmektedir. Ancak Suetonius eserinde Oğlak burcu simgeli sikke bastırdığını aktarmaktadır. Araştırmacılar bunun sebebinin kişinin ana rahmine düştüğü anın kabul edildiği varsayımında bulunarak, ancak bu şekilde Oğlak burcunun daha anlamlı olduğu sonucuna varmışlardır. Barton ise Oğlak burcunun kış gündönümünden sonra doğacak olan Güneş'i temsil etmesinden dolayı bu burcu seçtiğini ileri sürer.¹⁰⁵

Lewis, Octavius'un haritasını yorumladığı makalede 22 ve 23 Eylül tarihlerinin sebeplerini şu şekilde açıklamaktadır;

“Augustus'un doğum tarihi konusunun kendisi bile tartışmalıdır. Birçok saygın bilim insanı bu konuyla uğraşmıştır. En erken örneklerden biri gökbilimci Johannes Kepler'dir. Kepler, 1599'da, Roma takviminin mevsimlerle uyumlu olmadığını düşünerek Augustus'un doğum tarihi için MÖ 63 yılı 17 Temmuz'u (Julian takvimine göre) önermiştir. Agnes Michels, Roma takvimi üzerine yazdığı eserinde, Augustus'un doğum günü için öne çıkan üç ihtimali (22, 23 ve 24 Eylül) tartışır. Augustus'un doğumu, Latin kaynaklarında kaydedildiği gibi a.d. IX Kal. Oct. (MÖ 63 yılında 22 Eylül'e denk gelir), ya da a.d. VIII Kal. Oct. (23 Eylül) olabilir; bu tarih Julian takviminde a.d. IX Kal. Oct. olarak görülmüştür. Ayrıca a.d. VII Kal. Oct. (24 Eylül) tarihi de doğum günü kutlamalarında yer almıştır. Augustus, Apollo'ya bağlılığıyla bilindiği için, muhtemelen doğum gününü 23 Eylül'de kutlamayı seçmiş olabilir. Çünkü bu tarih, MÖ 431'de konsül C. Julius tarafından adanmış olan Apollo tapınağının kutsanma günüdür. Bunun dışında birkaç ihtimal daha öne sürülmüş olsa da, yakın dönemde

¹⁰⁴Bir kişinin doğum saati bilinmiyorsa doğduğu andaki Güneş'in konumu baz alınarak doğum haritasının yorumlanmasıdır. Çoğunlukla kişinin hayatı ve karakteriyle ilgili kesin sonuç verildiğine inanılan bir yöntemdir. T. Barton (1995), *a.g.m.*, s.33-51

¹⁰⁵Barton (1995), *a.g.k.*, s.40

Robert Hannah, Roma takviminin sorunları ve Augustus'un gerçek doğum günü meselesi hakkında "kesin bir yanıt yok" demiştir.¹⁰⁶

Bu düşünceler makul bir varsayımdır ancak dikkat edilmesi gereken bir nokta bulunmaktadır. Bu da Octavius'un doğum haritasında Oğlak Burcu'nun hangi evde olduğu, Oğlak'ın yönetici gezegeninin hangi evde olduğu ve son olarak Oğlak Burcu'nun bulunduğu evde hangi gezegenlerin olduğudur. İlk olarak Octavius döneminde ve günümüzde doğum haritası evler ve gezegenler dahilinde değerlendirilmekteydi. Fakat günümüzde Octavius'un, doğum haritasının detaylı bir şekilde yorumlanmadığı ve gözden kaçırılan bir çok nokta olduğu düşünülmektedir.

Görsel.2.1.2.1.1. Augustus ve Yeniden Tasarlanmış Doğum Haritası (Solar Harita).

Bu doğum haritasının tarihi MÖ. 22 Eylül 63, doğum yeri Roma'daki Palatine Tepesi ve saati sabaha karşı 5:58 olarak ele alınıp çıkarılmıştır.

Kaynak: A.M. Lewis (2008), Augustus And His Horoscope Reconsidered, Classical Association of Canada, Vol. 62, No. 3/4, s.308-337
(E.T. 20.01.2024)

¹⁰⁶A.M. Lewis (2008), Augustus And His Horoscope Reconsidered, Classical Association of Canada, Vol. 62, No. 3/4, s.310-311.

ZODIAC			
♈	Aries	♎	Libra
♉	Taurus	♏	Scorpio
♊	Gemini	♐	Sagittarius
♋	Cancer	♑	Capricorn
♌	Leo	♒	Aquarius
♍	Virgo	♓	Pisces
PLANETS			
☉	Sun	♂	Mars
☾	Moon	♀	Venus
♄	Saturn	☿	Mercury
♃	Jupiter	♁	Lot of Fortune

Görsel. 2.1.2.1.2. Burçlar ve Gezegen Sembolleri,

Kaynak: Manilius, *Astronomica*, Çev. G.P.Goold, Loeb Classical Library, Harvard University Press, 1977.

(E.T. 20.01.2024)

İlk olarak doğum haritasında güneş sistemi kullanıldığı için yükselen burç bulunmamaktadır.¹⁰⁷ Bunun sebebi doğum saatinin kesin olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple Octavius'un 1.evini kesen burç (sol tarafta güneş sembolünün olduğu ev) Başak gözükmekte ve burcu Başak kabul edilmektedir.¹⁰⁸ Konumuzun odak noktasını oluşturan Oğlak Burcu, 5.evde ve bu burcun yönetici gezegeni olan Satürn 8.evde bulunmaktadır.¹⁰⁹ Astrolojinin açılar dahilinde matematik terimlerinden oluştuğundan yukarıda bahsedilmişti. Bir doğum haritasında evler ve burçlar ne kadar önemliyse bu evlerin diğer evlerle oluşturduğu açılar da çok önemlidir. Her ev 30 derece olarak kabul edilmektedir.¹¹⁰ Burada 5.ev ve 8.ev arasında 120 derecelik bir açı oluşmakta ve bu açı kişinin sert etkiden ziyade yumuşak bir etki aldığını göstermektedir. 8.ev toprak, miras, kazanç gibi konuları göstermektedir.¹¹¹ Bu durumda

¹⁰⁷ Yükselen burç 1. evi kesen, kişinin doğum anında doğu ufunda yükselen burçtur ve doğum saatinin net olmasıyla hesaplanır. Octavius'un doğum saati kesin olmadığı için yükselen burcu bilinmemektedir.

¹⁰⁸ Astrolojik yaklaşımlardan, bir kişinin Güneş'i hangi burçta ise burcu o kabul edilir.

¹⁰⁹ Burçlar ve yönetici gezegenleri şu şekildedir: Koç (Mars), Boğa (Venüs), İkizler (Merkür), Yengeç (Ay), Aslan (Güneş), Başak (Merkür), Terazi (Venüs), Akrep (Mars, Pluto), Yay (Jüpiter), Oğlak (Satürn), Kova (Satürn, Uranüs), Balık (Jüpiter, Neptün). S. Alp (2023). *Burçlar; Astroloji Eğitim Serisi 1*, Ekorp Kitap.

¹¹⁰ Kavuşum açısı, 0 derecedir. Yani iki gezegenin ya da daha fazla gezegenin aynı evde olması durumudur. Kişiyi etkisi bulunduğu burç ve gezegenlerin özelliklerine göre değişmektedir. Kısaca iyi ve kötü bir etki verebilir. Kare açısı, 90 derecedir. Kişiyi zorlayıcı bir etki verir. Üçgen açısı 120 derecedir. Kişiyi olumlu yönde etkiler. Karşıt açısı 180 derecedir. Kişide zıtlıklar oluşturabilir. Daha detaylı bilgi için **bkz:** S.Tompkins (2013). *Astrolojide Açılar*, Çev. Serap Rumelili Öcalan, Barış İlhan Yayınevi, s.50 -71.

¹¹¹ Daha detaylı bilgi için **bkz:** B. İlhan (2023). *Astroloji Dersleri*, Barış İlhan Yayınevi.

5.ev ve 8.ev arasındaki uyumlu aç ı kişinin bu konularda şanslı olduğunu ve zorlanmayacağını gösterir. Ancak haritanın da bir bütün olduğunu unutmamak gerekir. Aynı zamanda bu aç ı doğrultusunda bir imparator olarak değerlendirildiğinde ülkesinin sınırlarını genişletecek bir statüde olacağını ve toplumuna bolluk ve bereket getireceği yorumu da ş üphesiz yapılabilir. Bunların dışında 5.evde bulunan Ş ans Noktası¹¹² Oğlak Burcu'nda bulunmaktadır. Günümüzde herkesin doğum haritasında bulunan bu nokta hangi burçta ise o burcun günlerinde yapılan meditasyonlar, burcun renkleri, ya da burcun sembolü çalıştırıldığında kişiye şans getirdiğine ve pozitif yönde etkilediğine dair inanışlar bulunmaktadır. Bu sebeple Octavius, Oğlak Burcu'nun simgesini kullandıkça şansının artacağına inanmış olmalıdır.

Ş ans noktasının önemini vurgulayan ve bu sebeple Octavius'un Oğlak Burcu'nu öne çıkardığını savunan ilk kişi Alfred Schmid'dir. Kendisi Oğlak burcunun kullanılma sebebinin yukarıda da belirttiğimiz gibi şans noktasının oğlak burcunda olmasından kaynaklı olduğunu ileri sürmektedir.¹¹³

Diğer tartışmalı bir konuda ise, Vergilius'un *Georgica* adlı eserinde Terazi burcuna yaptığı göndermelerle, Augustus'un göksel düzen içinde bu burçla ilişkilendirildiği görülmektedir. *Georgica* I. 208–210'da 'Libra die somnique pares ubi fecerit horas...' dizeleriyle Terazi'nin gün ile geceyi eşitlediği vurgulanır; bu ifade sonbahar ekinoksuna ve Augustus'un doğum tarihine işaret eden astrolojik bir sembol olarak değerlendirilmiştir. Böylece Augustus'un, bir yandan sikkelerde Oğlak (Capricornus) ile temsil edilmesi, diğer yandan ş airlerin Terazi burcu üzerinden adalet ve denge ile özdeşleştirilmesi, onun farklı bağlamlarda farklı kozmik sembollerle meşrulaştırıldığını göstermektedir.¹¹⁴

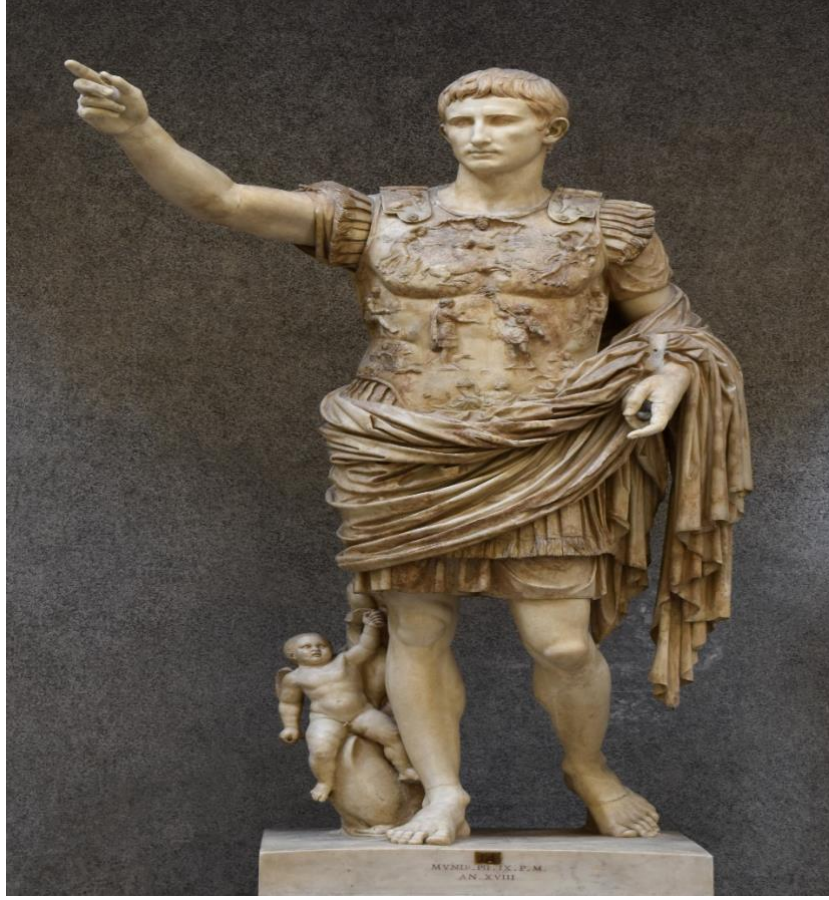
Kanımızca Octavius'un propaganda amacıyla astrolojiyi kullandığı bir diğer uygulama ise meşhur Prima Porta heykelidir. Heykel üzerinde betimlenmiş zırhta çeşitli astrolojik semboller mevcuttur. (Görsel 2.7.)

¹¹² İngilizce kaynaklarda Part of Fortune olarak da geçmektedir.

¹¹³ A. Schmid (2005), *Augustus und die Macht der Sterne: antike Astrologie und die Etablierung der Monarchie in Rom*, Böhlau, Köln; Lewis (2008), *a.g.m.*, s.310.

¹¹⁴ Ver. Georg. (E.T.

<https://ia801309.us.archive.org/6/items/pvirgiliimaronis00virguoft/pvirgiliimaronis00virguoft.pdf>)

Görsel. 2.1.2.1.3. *Octavius'un Prima Porta Heykeli, Bulunduğu Yer: Prima Porta, MÖ. 20.*

Kaynak:[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5e/Augustus_of_Prima_Porta_%28inv. 2290%29.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5e/Augustus_of_Prima_Porta_%28inv._2290%29.jpg)

(E.T: 27.01.2024)

Görsel.2.1.2.1.4. Octavius'un Prima Porta Heykeli ve Zırhının Üstündeki Semboller Renklendirilmiş Hali,, Prima Porta, MÖ.22, Yükseklik: 2.07.

Kaynak: <https://www.arkeoloji.biz/2022/12/augustus-prima-porta-heykeli-3d.html>

(E.T: 27.01.2024)

1. Parth (Pers) Kralı ve Tiberius / Mars Ultor?,
2. Kelt Kabilelerinin temsilcisi,
3. Hispania ya da Galya'nın temsilcisi,
4. Sol,
5. Aurora,
6. Venüs,
7. Satürn,
8. Apollon,
9. Diana,
10. Gaia

Bu heykel, MÖ 20'de, Parthlar'ın, Marcus Crassus'un MÖ 53'te Carrhae Savaşı'nda kaybettiği lejyon sancaklarını Augustus'a iade etmesi üzerine Octavius'un gücünü ve ideal lider imajını gösterme amaçlı yapılmıştır. 1 numara ile gösterilen bölgede sağ tarafta Parth kralı durmakta ve elinde Roma'nın kartal sembolü sancığını tutmaktadır. Karşısında duran kişinin ise Mars Ultor ya da Tiberius olduğuna dair görüşler vardır. Ancak Mars Ultor olması daha makul durmaktadır. Bunun sebebi Octavius'un Forum

Romanum'un ortasına bir Mars Ultor tapınağı yaptırmış olmasıdır.¹¹⁵ Bir diğer durum ise Mars Ultor olduğu düşünülen kişinin ayaklarının altında bir kurt olmasıdır. Bilindiği üzere kuruluş efsanesine göre Remus ve Romulus kardeşleri emziren dişi bir kurt mevcuttur. Bu kardeşler mitolojiye göre savaş tanrısı Mars ve Rhea Silvia'nın kardeşleridir. Bu sebeple ayağında bir kurt sembolü ile gösterilmesi bu kişinin Mars Ultor olabileceğini düşündürmektedir. Burada verilmek istenen mesaj aslında Octavius'un Mars ve Roma'nın kurucusu Romulus gibi güçlü ve kudretli olduğudur. Ancak söz konusu figürün Tiberius olması da düşünülmektedir. Çünkü Octavius, Iulius Caesar öldükten sonra tanrı ilan edilip kendisinin de tanrı soyundan geldiği mesajını vermiştir. Kendisinden sonra gelecek yönetici Tiberius da aynı şekilde üstte Satürn (7 numara) ve altta Gaia¹¹⁶ (10 numara) sembollerinin ortasında bulunarak, benzer mesaj verilmek istenmiş olabilir

4 numarada ise tanrı Sol (Güneş) bulunmakta ve eliyle sol tarafa doğru koşan atları tutmaktadır. Kanımızca burada Octavius'un Roma İmparatorluğu'na göre doğuda kalan toprakları almak istemesi ve oralarda hakimiyet kurmak isteme mesajı verilmektedir. Aynı zamanda Sol yani Güneş tanrısı sembolü kullanılması fethettiği bölgelere ışık saçacağı¹¹⁷ ve Sol gibi güçlü olduğu mesajı vermesi de olabilir.

5 numara da Aurora, şafağın kanatlı tanrıçası olarak geçmekte ve üstünde ise (6 numara) Venüs bulunmaktadır. Antik kaynakların bizlere aktardıkları doğrultuda Octavius, sabaha karşı doğmuştur yani şafak sökmesi burada onun doğumunu sembolize etmektedir. Üzerinde bulunan ve şafak sökerken gökyüzünde en belirgin yıldız olan Venüs ise soyunun buradan geldiğini belirtmektedir.

Heykelin tam haline baktığımızda (Görsel. 2.6.), Octavius'un ayağının hemen yanında Eros görünmektedir. Eros bilindiği üzere Afrodit'in oğludur. Roma panteonunda Afrodit, Venüs ile ilişkilendirilir. Heykelde Eros'un kullanılması Venüs = Iulius Caesar, Eros = Octavius yani Caesar'in oğlu olduğunu aynı soydan geldiğini ve kutsallığını gösterme amaçlıdır. 7 numara ise Satürn'dür. Gökyüzünde temsil edilen Satürn bilindiği üzere Zaman Tanrısı'dır. Bu tanrı, sorumluluk ve eşitlikçi bir tanrı olarak kabul edilmektedir. Altta 10 numara ile gösterilen Gaia ise Toprak Ana'dır. Üzerinde bulunan Cornucopia

¹¹⁵ Daha detaylı bilgi için **bkz:** Suet. Aug. 29.

¹¹⁶ Toprak Ana ve Bereket Tanrıçası olarak bilinmektedir.

¹¹⁷ Refah göstereceği.

(Bereket) sembolü Octavius'un kendi İmparatorluk döneminde adaletli, bolluk, bereket yaşatacak ve topraklarını genişletecek adil bir imparator olacağının mesajını taşımaktadır.

Görselde numaralandırılmamış dikkat çeken nokta ise Octavius'un omuz kısımlarında bulunan Sfenks'lerdir. Burada MÖ. 31 yılında yapılmış olan Actium Savaşı'na bir gönderme mevcuttur. Bunun dışında Eski Mısır (MÖ. 3.150 – 30) ve Ptolemaios Dönemlerinde (MÖ. 305 – 30) Mısır'da kullanılan takvimin 11 Eylül ile başladığı ve 7 Ağustos ile bittiği bilinmektedir. Bu da burçlar kuşağının Başak (23 Ağustos – 23 Eylül) ile başlayıp Aslan (22 Temmuz – 23 Ağustos) ile bittiğini göstermekle beraber sfenkslerin başı Başak, vücutları ise Aslan olarak tasvir edildiği kanaatindeyiz. Zırhın üstünde bunların bulunması da hem zaferi hem de burçlar kuşağını sembolize etmiş olmalıdır. Ancak Sybil Kitaplarına göre Sfenks'lerin anlamı, *Regnum Apollinis* sembolüdür.¹¹⁸ Octavius'un kendisine tanrı olarak Apollo'yu yakın bulduğu ve onu seçtiği antik kaynaklar ve modern kaynaklarda hem fikir olunan bir durumdur. Bu sebeple Sfenks'lerin aynı zamanda Apollo'yu ifade ettiğinden de söz edebiliriz.

1st Season			
Kee-hek Dec 10 (Choeak)	Hatoor Nov 10 (Athor)	Babeh Oct 11 (Phaophi)	Toot Sep 11 (Thoth)
2nd Season			
Bar-moodeh Apr 9 (Pharmuthi)	Baram-hat March 10 (Phamenoth)	Amsheer Feb 8 (Mechir)	To-beh Jan 9 (Tobi)
3rd Season			
Mesoree Aug 7 (Mesore)	Abib July 8 (Epep)	Ba-oo-neh June 8 (Paoni)	Beshens May 9 (Pachons)

Görsel. 2.1.2.1.5. Eski Mısır Dönemi Kullanılan Takvim

Kaynak: http://www.tarihpedia.com/misir_genel_takvim/

(E.T: 27.01.2024)

Octavius'un astrolojiyi kullandığı bir diğer nokta ise MÖ. 10'da Piazza di Montecitorio'a dikilmiş *Solarium Augusti* / *Horologium Augusti* (Augustus Güneş Saati)'dir. Bu dikili taşın yapılma amacı Güneş'in gökyüzündeki konumunu

¹¹⁸ Paul Zanker (1990), *The Power of Images in the Age of Augustus*. Çev: Alan Shapiro. Ann Arbor: University of Michigan Press, s.49.

hesaplamaktır. Güneş saati temelde güneşin gökyüzündeki hareketlerini tespit ederek zamanı belirlemeye yarayan bir yapıdır. Bu yapılar aracılığıyla zamanı ölçebilmek için gnomon denilen bir milin gölgesinden yararlanılır ve bu miller coğrafi konumlar hakkında bilgiler verir. 1976 -1980 yılları arasında bu konuyla alakalı araştırma yapan Buncher, söz konusu güneş saatiyle ilgili şöyle yazmaktadır;

“ Gün ilerledikçe, gölge ekinoks boyunca batıdan doğuya ve meridyen boyunca kuzeyden güneye, mevsimler boyunca hareket etti; Oğlak burcundaki kış gündönümünde, yani Augustus'un annesinin hamile kaldığı gün (aynı zamanda doğum günü) ile başladı ve Yengeç burcundaki yaz gündönümünde sona erdi. Daha sonra yılın geri kalan altı ayı boyunca kuzeye döndü. Dokuz ay sonra, Augustus'un doğum günü olduğunu iddia ettiği sonbahar ekinoksunda (23 Eylül), güneş saati milinin gölgesi doğrudan doğuya ve güneş batarken Ara Pacis'in içine doğru uzanıyordu. Bu, Augustus'un doğum günü olduğunu simgeliyordu. Kısaca barış için doğmuştu.”¹¹⁹

Ancak Buncher'ın bu söyleminden yaklaşık on sene sonra Schütz, Augustus'un güneş saatinin ayrıntılı bir solaryumdan ziyade, güneşin gündönümünden gündönümüne kadar burçlar kuşağı boyunca hareket ettiğini ve yılın ilerleyişini göstermek için tasarlanan bir güneş meridyeni olduğunu savunmuştur. Güneş saati ve güneş meridyeni birbirlerinin aynısı olsa da güneş meridyeni sadece öğle vaktini işaret etmektedir.¹²⁰

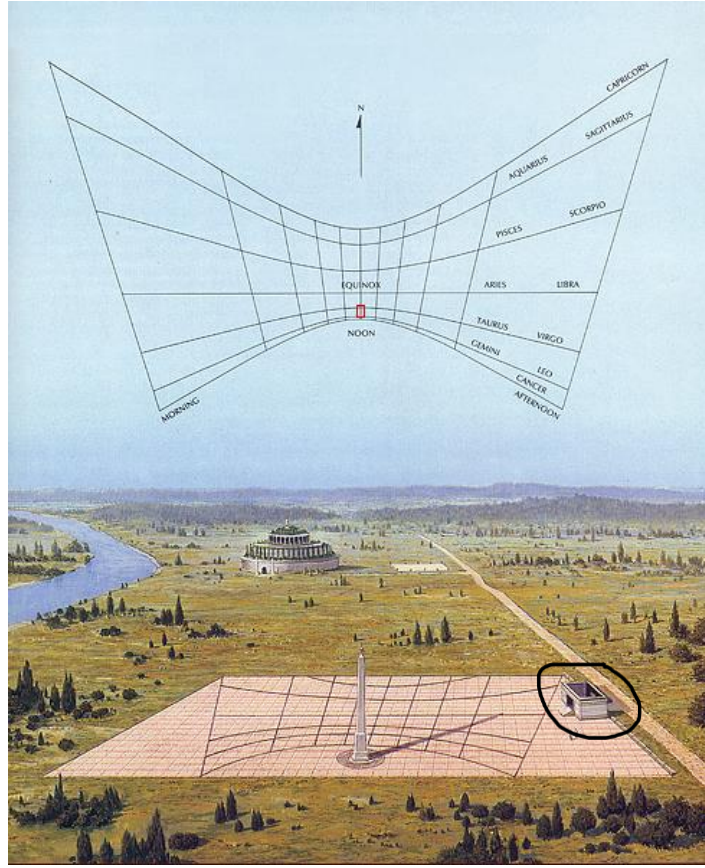
Buncher, güneş saati fikrini ileri sürerken saatin gölgesinin kış dönümünde yani Octavius'un doğum zamanı olan Oğlak Burcu döneminde, gölgenin Ara Pacis'e¹²¹ baktığını ileri sürmekteydi. Yani Buncher'ın ileri sürdüğü tez, saatin düşürdüğü gölge yeri olan Ara Pacis'e bakması tesadüf değildir. Aslında böylelikle Octavius, “ben bereketi ve barışı getiren bir İmparatorum” mesajı vermektedir. Fakat yakın dönemlerdeki araştırmalar sonucunda bu durumun kış dönümünde değil sürekli bir biçimde Ara Pacis'e baktığını kanıtlamıştır. Ancak Buncher'ın ileri sürdüğü tez olan “barışçıl ve bereketli bir imparator” mesajı önemini yitirmemiştir. Zira gölgenin Ara Pacis'e sürekli düşmesi, Octavius'un kendi hakimiyet dönemi ve kendinden sonra gelecek İmparatorlar için aynı şekilde “barışçıl ve bereketli ortamın” devam edeceği

¹¹⁹ E. Buchner (1976). *Solarium Augusti und Ara Pacis, Römische Mitteilungen*: Vol.83, 319-365. (Erişim Tarihi: 27.01.2024 https://penelope.uchicago.edu/~grout/encyclopaedia_romana/romanurbs/horologium.html)

¹²⁰ Michael Schütz (1990), *Zur Sonnenuhr des Augustus auf dem Marsfeld*, Gymnasium , 97 , 432-457. (Erişim Tarihi: 27.01.2024, https://penelope.uchicago.edu/~grout/encyclopaedia_romana/romanurbs/horologium.html)

¹²¹ Ara Pacis (Barış Sunağı), Barış Tanrıçasına adanmış bir sunaktır. Octavius'un Galya ve Hispania'daki zaferlerine karşılık olarak Octavius tarafından ya da onun için sipariş edilmiş olan bir sunak. Daha detaylı bilgi için bkz: <https://www.reed.edu/ara-pacis/chronology.php> (Erişim Tarihi: 30.01.2024)

mesajını vermek istemiş olmalıdır. Bunların dışında böyle bir dikilitaş yapması ve Oğlak Burcu yani kış dönümünün başlangıç sayılması bile Octavius'un astrolojiyi her alanda kullandığını açık bir şekilde bizlere göstermektedir.

Görsel. 2.1.2.1.6. Ortada Horologium Augusta sağ tarafta ise Ara Pacis'i gösteren çizim.

Kaynak: https://penelope.uchicago.edu/~grout/encyclopaedia_romana/romanurbs/horologium.html

(E.T: 30.01.2024)

Görsel. 2.1.2.1.7. *Horologium Augusti, Piazza di Montecitorio, MÖ.10*

Kaynak: <https://blogs.kent.ac.uk/lucius-romans/2017/04/13/the-horologium-augusti-or-when-a-sundial-is-not-a-sundial/>)

(E.T: 28.01.2024)

Görsel. 2.1.2.1.8. *Horologium Augusti Üzerindeki Latince Yazıt, Piazza di Montecitorio, MÖ.10*

IMP. CAESAR. DIVI F. (İmparator Kayzer Tanrı'nın Oğlu)

AVGVSTVS (Augustus)

PONTIFEX MAXIMVS (Pontifex Maximus)

IMP XII. COS XI. TRIBPOT XIV. (12 kez İmparator 11 kez Konsül 14 kez Tribün)

AEGVPTO IN POTESTATEM

POPVLİ ROMANİ REDACTA

SOLI DONVM DEDIT

(Mısır'ı Roma halkının hakimiyetine bağladıktan sonra, bu (dikili taşı) Güneş'e hediye olarak sundu.)

Kaynak: <https://blogs.kent.ac.uk/lucius-romans/2017/04/13/the-horologium-augusti-or-when-a-sundial-is-not-a-sundial/>

(E.T: 28.01.2024)

Dikilitaşın üzerinde bulunan hiyeroglifler yapının Mısır'da inşa edildiğini göstermektedir. MÖ. 594 – 589 yılları arasında Mısır'da II. Psametik dönemi içerisinde Güneş Tanrısı Ra'ya ithafen yapılmıştır. MÖ. 10-9 yılları arasında ise Octavius'un isteği üzerine Akdeniz'den gemilerle Roma'ya getirilmiş ve Ara Pacis'e yakın bir şekilde dikilmiştir.¹²²

¹²² (Erişim Tarihi: 06.02.2024, <https://www.reed.edu/ara-pacis/chronology.php>)

Arkeolojik malzemeler dışında astrolojiye ilişkin karşımıza çıkan bir diğer buluntu ise Octavius'un, II. Augusta lejyonun sembolüdür. Oluşturulma tarihi net olmasa da araştırmacılar lejyonu, MÖ.29-26 tarihlerinde Kantabria savaşları esnasına tarihlemektedirler. Bu lejyonun amblemleri Oğlak ve Pegasus şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Görsel. 2.1.2.1.9. II. Augusta Lejyonu'nun Modern Plaketi

Kaynak: https://www.worldhistory.org/Legio_II_Augusta/

(E.T: 30.01.2024)

Görsel. 2.1.2.1.10. II.Augusta Lejyonlarının Oğlak ve Pegasus Sembolleri

Kaynak: <https://www.livius.org/pictures/england/castlesteads-camboglanna/castlesteads-emblems-of-ii-augusta-capricorn-and-pegasus/> x

(E.T: 18.01.2025)

Oğlak sembolü Octavius'un kendi doğum burcudur ve şans getirdiğine inanılmaktadır. Yukarıda Iulius Caesar'i anlattığımız kısımda da belirttiğimiz gibi, lejyon sembolü olarak Boğa burcu sembolü kullanılmıştır. Ancak astrolojiye inandığına veya bunu kasıtlı bir şekilde yaptığına dair net bir bulgumuz yoktur. Octavius ise astrolojiyi neredeyse her alanda kullanmış ve kendisine şans getirdiğine dair bir inanca sahipmiş gibi gözükmemektedir.

Octavius'un bu denli astrolojiyi ve kendi burcu olarak gördüğü oğlak sembolünü kullanması kendinden sonra gelecek diğer İmparatorlara da ışık tutmuş ve kanımızca Roma'nın kutsal kabul edilen ya da şans getiren bir sembolü haline gelmiştir.¹²³ Dolayısıyla Roma uygarlığında astrolojinin iktidar ile ilişkisi Octavius döneminde başlamıştır.

2.1.2.1.1. Manilius - Astronomica (MS. 1.YY?)

Konumuz açısından önemli kaynaklardan birisi olan Manilius, Octavius ve Tiberius döneminde yaşamış ve heksametre¹²⁴ biçiminde Astronomica adlı bir kitap yazmıştır.¹²⁵ Eser, beş kitaptan oluşmaktadır. Kitapların içeriği genel olarak şu şekildedir:

I.Kitap: Evrenin yapısı ve oluşumu,

II.Kitap: Burçların özellikleri ve bunların Roma tanrılarıyla olan bağlantıları

III.Kitap: Talih noktaları, doğum haritası yorumları

IV. Kitap: Bölgelerin burçlarının neler olduğu ve dekanlar¹²⁶

V. Kitap: Gezegenlerin burçlara yaptığı açılar ve etkileri¹²⁷

¹²³Iulius - Cladius Hanedanlığından sonra gelen diğer imparatorlar da bastırdığı sikkelerde oğlak burcunu kullanmışlardır. Daha detaylı bilgi için **bkz:** R. Shelaih (2022). *Capricorn Image on Ancient Roman Coins*, Journal of Association of Arab Universities for Tourism and Hospitality 22, no.4, 1–12.

¹²⁴ Nesir ölçüsü.

¹²⁵ MS. 30-40, bu tarih kesin olmamakla beraber günümüzde hala tartışmalıdır.

¹²⁶Dekanlar, kökeni Mısır'a dayanan ve gökyüzünü otuz altı parçaya bölen yıldız gruplarıdır. Manilius'un *Astronomica*'sında da görüleceği üzere, her biri yaklaşık on günlük bir zaman dilimini temsil eder.

¹²⁷ A.E.Kantoğlu (2016). *Marcus Manilius'un Eseri Astronomica'da Samanyolu'nun Nasıl Oluştuğuna Dair Farklı Görüşlere Bir Bakış*, Arkhe – Logos. s.23-37

Söz konusu kitap günümüz araştırmacıları tarafından önemli bir eser olarak değerlendirilmektedir. Zira, döneminde astroloji ile ilgili en kapsamlı bilgileri veren eser olmuştur.

Eserde iki imparatorun bahsedilmektedir. Bunlardan biri Octavius diğeri ise Tiberius'tur. I, II ve III. kitaplar Octavius ile çağdaş olmalıdır. Çünkü Octavius kısımlarında Oğlak Burcu'nun kutsallığından bahsedilirken, IV-V. kitaplarda Terazi Burcu'nun yükselişinden bahsedilmektedir Bu sebeple Octavius'u anlattığımız bu kısımda I-II-III.kitaplardaki alıntılar kullanılmıştır.

“...Sen, Kayzer, Ülkenin İlk Vatandaşı ve Babası, yüce yasalarına itaat eden bir dünyayı yöneten ve tanrı olan babana bahşedilen gökyüzünü hak eden, benim tasarıma ilham veren ve bana bu yüce temalar için güç veren kişisin. Şimdi cennet, sırlarını araştıranları desteklemeye daha hazır, bir şairin şarkısı aracılığıyla gökyüzünün zenginliklerini sergilemeye hevesli. ...”¹²⁸

Burada bahsi geçen kişinin Octavius olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Bunun ilk sebebi “tanrı olan babana” diye bahsedilen kişinin Iulius Caesar olması ve Octavius’un MÖ. 2’de Pater Patriae¹²⁹ ünvanı almasıdır. Bunların dışında Manilius’un söylemlerinden yola çıkarak Octavius’un bu eserin yazılmasına izin verdiğini de anlamaktayız. Bu durumda Octavius’un astrolojiyle ilgilendiği yorumu şüphesiz yapılabilir. Bir diğer pasaj ise;

“...ve Venüs’ten geldiğiyle övünen Iulius¹³⁰. Augustus gökyüzünden indi ve gökyüzü bir gün işgal edecek, yanında Jüpiter ile zodyak boyunca geçişini yönlendirecek:...”¹³¹

Kanımızca bu pasajda dikkat edilmesi gereken nokta Octavius’un güçlü bir İmparator mesajı vermek için astrolojiyi kullanmış olmasıdır. Buna benzer bir diğer pasaj ise;

“...Vatanımızın babası yenilmez olsun; Roma ondan başkasına hizmet etmesin; ve cennete bir tanrı vermiş olmasına rağmen, onu yeryüzünde özlemesin!”¹³²

Burada da Octavius’a iyi dilekler sunulmaktadır. Romalıların, öldükten sonra tanrı ilan edilen Iulius Caesar’i özlememeleri gerektiği zira imparator Octavius’un onu aratmayacağı mesajı verilmektedir.

Suetonius’tan önce Octavius’un burcunun Oğlak olduğunu söyleyen kişi de bu anlamda Manilius’tur. İkinci kitabında burçları ve özelliklerini anlatırken şu dizeleri yazmıştır;

¹²⁸Manilius (1997). Astronomica, s.63.

¹²⁹ Ülkenin babası anlamına gelen ünvan.

¹³⁰ Iulius Caesar.

¹³¹ Manilius (1997). Astronomica, s.69.

¹³² Manilius (1997). Astronomica, s.5.

“...Öte yandan Oğlak bakışlarını kendine çevirir (Augustus'un (Octavius) doğumunda hayırlı bir şekilde parlayan o olduğundan, bundan daha büyük hangi burca hayret edebilir ki?)...”¹³³

Burada aslında Manilius'un, Octavius'u övdüğünü ve Oğlak Burcu'nun çok kıymetli olarak lanse etmeye çalıştığını görmekteyiz. Octavius'un da gökyüzündeki yıldızları, güçlü görünmek ve düşmanlarına korku vermek için kullandığı kanaatindeyiz. Sonunda Manilius'un Oğlak Burcu'nu bu kadar yüceltirken Octavius öldükten sonra Tiberius'u, Roma'nın burcuyla yücelttiğini görmekteyiz.¹³⁴

Görsel. 2.1.2.1.1. *Octavius'un (Agustus), Oğlak Burcu Sembollü Cameosu*

Kaynak: https://fathom.lib.uchicago.edu/1/777777122543/3308_capricorn_lg.html

(E.T. 16.02.2024)

Octavius'un astrolojiyle olan ilişkisine somut bir diğer kanıt, ona ait olduğu düşünülen ancak tarihlendirme sorunu olan bir cameodur. Oğlak'ın üstünde duran kişinin Octavius olduğunu düşünen araştırmacılar vardır. Bunun sebebi Oğlak sembolünü kutsal kabul edip sikkelerinde kullanmasından dolayıdır.¹³⁵ (Görsel.2.1., Görsel.2.2.)

¹³³ Manilius (1997). *Astronomica*, s.123.

¹³⁴ Tiberius'un Ay burcu Terazidir.

¹³⁵ Daha detaylı bilgi için **bkz:** J. Pollini (2012). *From Republic to Empire: Rhetoric, Religion, and Power In The Visual Culture of Ancient Rome*, Norman, OK: University of Oklahoma Press.; M.L. Vollenweider (1966). *Die Steinschneidekunst und ihre Künstler in spätrepublikanischer und augusteischer Zeit*. Baden-Baden: Bruno Grimm.

Octavius görüldüğü üzere astrolojiyi çok açık bir şekilde iktidarını güçlendirme sebebiyle propaganda amacıyla kullanmış ve kendinden sonra gelecek imparatorlara da bunun yolunu açmıştır. Astrolojiyi propaganda amacıyla kullanmasa dahi kendisinin güçlü, zeki ve donanımlı bir imparator olduğu kanaatindeyiz. Ancak konumuz dahilinde bakıldığı zaman Iulius Caesar’i tanrı ilan edip kendisinin de bu soydan geldiği mesajını vermesi, o dönem için gökyüzü-tanrı eşleşmesinde astrolojinin önünü açan bir kapı olmuştur. Ölümünden önce MS.11’de astroloji kullanımının yanlış sonuçlar doğurduğunu fark etmiş ve bunu bir fermanla yasaklamıştır. Bu yasağın ana sebebi kendi doğum haritasına baktırdıktan sonra astroloji bilsin ya da bilmesin herkesin Octavius’un ölümüyle ilgili bir yorum yapıp halkın karmaşaya sürüklenmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.¹³⁶ Aşağıda göreceğimiz üzere MS.14’te ölümünden sonra yerine geçen imperator Tiberius olmuş ve astroloji yasağını ciddiye almamış ve yanından ayırmadığı bir saray astroloğu olmuştur.

2.2. Tiberius Claudius Nero (MÖ. 15 Kasım 42 – MS. 16 Mart 37) ve İlk Saray Astroloğu: Thrasyllus

Tiberius Cladius Nero¹³⁷, Octavius’un evlatlığı ve ikinci Roma İmparatoru olarak MS. 17 - 37 yılları arasında hüküm sürmüştür. Konumuz dahilinde baktığımız zaman doğum tarihi 15 Kasım¹³⁸ ve burcu akreptir.

2.2.1. Siyasi Hayatı

Tiberius, pleb bir ailede doğmuştur ancak ailesinde çeşitli devlet görevleri yapanlar vardır. ¹³⁹ Daha sonra annesinin, Octavius ile evlenmesi Tiberius için imparator olma yolunda önemli bir adım olmuştur. Ancak Octavius, Tiberius’un başarılı olmasını istememiş ve ona yapması gereken zorlu görevler vermiştir. Tiberius verilen bütün görevleri başarıyla yerine getirmiş ve bu Octavius için tehlike arz eden bir durum haline dönüşmüştür. Bu sebeple Octavius ile görüş ayrılıkları yaşamış olan Tiberius, Rodos Adası’nda inzivaya çekilmiştir. Roma’ya geri dönmek istediğinde ise Octavius tarafından

¹³⁶ Daha detaylı bilgi için **bkz:** F. Cramer (1954). *a.g.k.*, s.134.

¹³⁷ Nero ismi, Sabin dilinde güçlü ve yürekli demektir. **Bkz:** Suet. Tib. 1.

¹³⁸ Suet. Tib. 5.

¹³⁹ Ailesinde sekiz *consül*, iki *ensor* çıkmıştır. Daha sonra Octavius’un, Tiberius’u evlat edinmesiyle Iulius-Claudius hanedanlığında varis pozisyonuna gelmiştir. Daha detaylı bilgi için bkz: Suet. Tib. 3.

isteği reddedilmiştir.¹⁴⁰ Burada bulunduğu süre zarfında Romalı bürokrat kimliğinden çıkmış ve adeta bir Grek karakterine bürünmüştür.¹⁴¹ Bu da konu dahilinde Tiberius'un, astroloji anlamında Grek toplumundan burada etkilenmeye başlamış olabileceği düşüncesini beraberinde getirmektedir.

Octavius'un ölümünden sonra Tiberius, Octavius'un vasiyeti gereğince ve senatörlerin onayıyla imparator ilan edilmiştir. Paterculus, onun imparator olmak istemediğini yazsa da¹⁴² Suetonius, aslında bu durumun gerçek olmadığını ve Tiberius'un imparator olmak için elli yıldır beklediğini aktarmaktadır.¹⁴³ Ancak Ren ve Tuna sınır bölgelerindeki lejyonlar maaşlarının arttırılmasını, hizmet sürelerinin kısaltılmasını ve komutanları Germanicus'un imparator olmasını istedikleri için isyan çıkarmışlardır. Bu sebeplerden dolayı çıkan isyan, Tiberius'un oğlu Drusus ve Germanicus tarafından bastırılmıştır.¹⁴⁴ Halk tarafından sevilmediğini bilen Tiberius, işlerini danışmanı *Consilium Principis*'lere¹⁴⁵ yaptırmıştır.¹⁴⁶ Araştırmacılara göre imparatorluk görevlerinden ziyade daha çok astrolojiye meraklı olduğu düşünülmekte ve Barton'a göre de sarayda kişisel astroloğu bulunan ilk imparator olarak geçmektedir.¹⁴⁷

2.2.2. Tiberius ve Astroloji

Bilindiği üzere astroloji, Octavius döneminde yükselmeye başlamış ancak Octavius'un öleceğine dair yapılan astrolojik yorumlar üzerine MS.11'de yasaklanarak önü kesilmeye çalışılmıştır. Ancak Tiberius'un bu durumu çok fazla ciddiye almadığını astrolojiyi siyasi bir araç olarak kullanmasından dolayı düşünmekteyiz.¹⁴⁸ Bu bağlamda onun astrolojiyle tanışmasına kimlerin ya da hangi ortamların sebep olduğuna değinmek gerekmektedir. Suetonius'un, Tiberius'u anlattığı kısımdaki bir kaç cümle tartışma hakkında ipuçları sunmaktadır;

“İlk gençliğinden başlayarak kehanet ve belirtilerle kendisine bildirilmiş olan yazgısına bel bağlayarak umudunu yitirmedi...”¹⁴⁹

¹⁴⁰ Suet. Tib., 10,95., Cass. Dio. 55, 9.

¹⁴¹ Suet. Tib. 13.

¹⁴² Vell. Pat. 2. 12. 124.

¹⁴³ Suetonius, Tib., 24, 101; Cass. Dio. 57. 24., 57. 28.

¹⁴⁴ Tac. Ann. 1.16 - 30.; Suet. Tib. 25.

¹⁴⁵ İmparatorun danışma kurulu.

¹⁴⁶ Tac. Ann. 1.14.

¹⁴⁷ Barton(1995), *a.g.k.* s.42.

¹⁴⁸ Barton (1995), *a.g.k.*, s.43.

¹⁴⁹“Rediit octavo post secessum anno, magna nec incerta spe futurorum, quam et ostentis et praedictionibus ab initio aetatis conceperat.” Suet. Tib. 14.

Diğer pasaj ise;

“Yıldız falcısı Scribonius, bebek Tiberius için güzel kehanetlerde bulundu, hatta er ya da geç imparatorluğun başına geçeceğini söyledi...”¹⁵⁰

Böylesi kehanetler, imparatora motivasyon sağlamış ya da dönemin yazarları böyle bir hava oluşturmaya çalışmışlardır. Ne olursa olsun Tiberius’un yanında sarayda her daim bir astrolog yer almıştır.

Kanımızca burada dikkat edilmesi gereken nokta, Octavius’un doğumuyla ilgili kehanetlerde olduğu gibi Tiberius’un da doğumuyla ilgili kehanetlerin bulunmasıdır. Böylesi kehanetler, Tiberius’un “Octavius gibi bir imparator olacağım” imajı oluşturmak içindir. Diğer nokta ise Octavius astrolojiyi bir güç/korku yayma aracı olarak tercih ederken, Tiberius astrolojiyi, kendine yakın veya uzak düşmanlarına karşı kullanmış ve bu durum daha sonra paranokyaklaşmasına sebebiyet vermiştir.

Antik dönem yazarlarının aktardıkları yanında nümizmatik buluntular da Tiberius dönemi astroloji-iktidar ilişkilerinin aydınlatılabilmesi açısından değerlendirilmesi gereken kaynaklardır. Nitekim darp edilme tarihi tartışmalı olan sikkelerden birinin ön yüzünde, Oğlak Burcu ve üstünde yıldız, arka yüzde ise Akrep Burcu ve yine bir yıldız görülmektedir.(Görsel.2.2.2.1.) Sikke kanımızca Tiberius döneminde basılmış olmalıdır. Zira Octavius, Iulius Caesar öldükten sonra kendi sikkelerinde onu başının üstünde bir yıldız şeklinde resmettirmiştir. (Görsel.1.3.2.2.) Tiberius’un da bu şekilde sikke bastırması bunun bir gelenek haline getirildiğini ya da getirilmeye çalışıldığını düşündürmektedir. Octavius öldükten sonra onun tanrı olduğunu (oğlak sembolünün üstünde yıldız kullanarak) ve kendisi de öldükten sonra tanrı olacağı mesajını vermek istemiş olmalıdır. Bu sikkeden de anlaşıldığı üzere Tiberius da kendi burcunun propagandasını siyasi bir güç gösterisi olarak kullanmıştır.

¹⁵⁰ “...Ac de infante Scribonius mathematicus praeclara spopondit, etiam regnaturum quandoque, sed sine regio insigni...”Suet. Tib. 14.

Görsel.2.2.2.1. Oğlak Burcu (sol), Akrep Burcu (sağ) simgeli sikke, Basım Tarihi: Bilinmiyor, Basım Yeri: Kıbrıs (2,72gr)

Kaynak: <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/3916>

(E.T. 05.01.2025)

Ancak Tiberius döneminde, Octavius'tan farklı olarak şöyle bir çelişki bulunmaktadır; Manilius yazdığı eserde Octavius'u Oğlak Burcu ile öldükten sonra yerine geçen Tiberius'u ise Terazî Burcu ile anlatmıştır. Bu durum da akıllara Tiberius'un Ay Burcunun Terazî olduğu düşüncesini beraberinde getirmektedir.¹⁵¹

“Sonra sonbaharın pençeleri yükselmeye başlar, Terazî'nin dengesinde doğan kutsanmıştır. Yargıç olarak 'yaşam ve ölümle tartılmış teraziler kuracak; otoritesinin ağırlığını dünyaya dayatacak ve yasalar koyacaktır. Şehirler ve krallıklar onun önünde titreyecek ve sadece onun emriyle yönetilecek, yeryüzündeki ikametinden sonra gökyüzündeki yargı onu bekleyecektir.”¹⁵²

Sikke örneğine bakıldığında, Tiberius'un Güneş Burcu olan Akrepi kullandığını¹⁵³ ancak Manilius'un pasajına göre “sonbaharın pençeleri yükselmeye başlar” söylemiyle Tiberius'un, Terazî Burcu ile bağlantılı olduğu belirtilmek istenmektedir. Aynı zamanda bu pasaj yazıldığında Octavius'un hayatta olmadığı yorumu şüphesiz yapılabilir. Bunun sebebi Octavius'un Oğlak Burcu'yla (Ay Burcu) anlatılması ve Oğlak Burcu'nun kış dönümünün sonu olması ve ilkbaharın gelişini temsil etmesidir.¹⁵⁴ Bu sebeple “sonbahar pençeleri yükselmeye başladı” söylemi Tiberius'u işaret etmektedir.

¹⁵¹Bölüm 2.1.'de açıklandığı üzere Roma'nın ilk İmparatoru olan Octavius'un Ay Burcu Oğlak'tır. Manilius eserinde Octavius'u Oğlak olarak belirtir. Modern araştırmacılar tarafından Octavius'un haritasında Oğlak Burcu, Ay'ının üzerine gelmiştir. Bu sebeple aynı eserde Tiberius'un, Terazî olarak belirtilmesi bizlere Ay'ının Terazî olduğunu düşündürmektedir.

¹⁵² “Sed, cum autumnales coeperunt surgere Chelae, fehx aequato genitus sub pondere Librae, iudex examen sistet vitaeque necisque imponetque iugum terris legesque rogabit. illum urbes et regna trement nutuque regentur unius et caeli post terras iura manebunt.” Manil. Astr. 547.

¹⁵³ Tiberius'un doğumu 15 Kasım olduğu için Güneş Burcu Akreptir.

¹⁵⁴ Barton (1995), *a.g.k.*, s.40

Bir diğerk metin ise;

“...İffetli Bakire Rodos'un altında, dünyayı imparator olarak yönetecek olanın bir zamanlar meskeni olan Rodos, karada ve denizde refah içinde yaşıyor: bütün ada Güneş'e adanmıştır ve Rodos, Sezar'ın şahsında kudretli evrenin ışığını bakımına aldığında aslında onun eviydi.”¹⁵⁵

Bilindiğı üzere MÖ. 6'da Rodos'a çekilen Tiberius, MS.2'de Roma'ya geri dönmüştür. Bu sebeple burada bahsedilen kişinin Tiberius olduğu açıktır.

Ülkelerin burçlarını belirtirken Manilius, İtalya'ninkini Terazi olarak aktarır. Böylelikle Tiberius iktidarının lehinde bir saptama ortaya koyar;

“İtalya, haklı işareti olan Terazi'ye aittir: onun altında Roma ve dünya egemenliğı kurulmuştur, olayların sonucunu kontrol eden, teraziye yerleştirilen milletleri yücelten ve alçaltan Roma: bu işaretin altında imparator doğmuştur, şimdi şehri daha iyi kurmuş ve yalnızca kendi emrine bağı bir dünyayı yönetmektedir.”¹⁵⁶

Manilius bu pasajda, İtalya'nın burcuyla, Tiberius'un Ay Burcunun aynı olmasının onun iktidarı açısından olumlu bir durum yarattığının altını çizmektedir. Tiberius için güçlü bir imparator imajı çizmeye devam ederek ve astrolog olarak kendisini sarayda güvence altına almış görünmektedir.

Görsel 2.2.2.2. Akik yüzük taşı, Basım tarihi: MS. 1 yüzyıl, Bulunduğı yer: Bilinmiyor (9 x 10 x 2 mm)

¹⁵⁵ “... Virgine sub casta felix terraque marique est Rhodos, hospitium recturi principis orbem, tumque domus vere Solis, cui tota sacrata est, cum caperet lumen magni sub Caesare mundi.” Manil. Astr. 4. 744.

¹⁵⁶ “Hesperiam sua Libra tenet, qua condita Roma orbis et imperium retinet discrimina rerum, lancibus et positas gentes tollitque premitque, qua genitus Caesar melius nunc condidit urbem et propriis frenat pendentem nutibus orbem.” Manil. Astr. 4. 771.

Kaynak:

https://www.acsearch.info/search.html?term=tiberius&category=9&lot=&date_from=&date_to=&thesaurus=1&images=1&en=1&de=1&fr=1&it=1&es=1&ot=1¤cy=usd&order=0

(E.T. 05.01.2025)

Tiberius dönemiyle ilgili bir diğer buluntu akik taşından bir yüzüktür. Söz konusu taşın üzerindeki Akrep, Tiberius'un burcunu, baykuş ve sunak Athena'yı, miğfer ve kalkan ise askerleri temsil etmektedir.¹⁵⁷

Tiberius'un yüzük taşında ve sikkelerinde Akrep Burcu'na gönderme yapmak için bu sembolü kullanması ve Manilius'un eserinde imparatorun Terazi Burcu ile bağdaştırılması yukarıda da değinildiği üzere kafa karışıklığına yol açmaktadır. Octavius'tan farklı olarak kendi Güneş Burcunu kullanmayı tercih eden Tiberius'un, Terazi Burcu'nu kullandığına dair başka somut bir delil bulunmamaktadır. Bu durumun temel sebebi Manilius'un yücelten sözleri ve imparatorların kutsal görünme çabasıdır. Octavius'u, Ay Burcu ile yüceltmış ve bu geleneği Tiberius'ta nasıl yürüteceğini düşünüp, İtalya'nın burcu olan Terazi ile özdeşleştirmiş olabilir.¹⁵⁸ Ancak görüldüğü üzere Tiberius'un sikkeler ve yüzük taşında kendi Güneş Burcunu kullanması astrolojik olarak Octavius'tan farklı bir yol izlediğini göstermektedir.

Görsel. 2.2.2.3. Akrep Figürlü Mühür Taşı MS. 1.yüzyıl. Bulunduğu yer: Bilinmiyor. (12x18x4 mm)

¹⁵⁷https://www.acsearch.info/search.html?term=tiberius&category=9&lot=&date_from=&date_to=&thesaurus=1&images=1&en=1&de=1&fr=1&it=1&es=1&ot=1¤cy=usd&order=0 (E.T. 05.01.2025)

¹⁵⁸Manilius, eserinde Octavius için Ay burcu Oğlak şeklinde belirtmez. Modern araştırmalar ve çıkartılan doğum haritası sonucunda Octavius'un Ay burcunun Oğlak olduğunu bilmekte ve kendinden sonra gelen Tiberius'un da aynı kitapta Terazi ile anlatılması bizlere Ay burcunun Terazi olduğunu düşündürmektedir.

Kaynak:

https://www.acsearch.info/search.html?term=scorpio&category=9&lot=&date_from=&date_to=&thesaurus=1&images=1&en=1&de=1&fr=1&it=1&es=1&ot=1¤cy=usd&order=0

(E.T. 11.02.2025)

Döneme ilişkin bir diğer buluntu MS.1 yüzyıla tarihlenen üzerinde Akrep Burcu sembolü bulunan Roma çukur baskı (intaglio) örneğidir. Konumuz dahilinde dönemin astrolojik sistemiyle uyum içinde durmaktadır. Bu tip mühürlerin kişisel burçlara ve koruyucu astrolojik sembollere dayalı olarak kullanıldığı bilinmektedir.¹⁵⁹ Mührün üzerinde bulunan Akrep sembolü akıllara Tiberius'u getirmektedir.

2.2.3. Thrasyllus

Roma vatandaşı olan astroloğun tam adı Tiberius Claudius Thrasyllus'tur. Doğum ve ölüm tarihi tam olarak bilinmeyen ve otuz altı yaşında öldüğü düşünülen astrolog Thrasyllus, aslında İskenderiyeli bir dilbilimcidir. Ancak o günün dünyasında astrolog olarak daha fazla ünlendiği anlaşılmaktadır. İmparator ile karşılaşmasından ve özellikle öne sürdüğü kehanetin doğru çıkmasının ardından onun güvenini kazanmıştır. Bu güven öyle sağlam olmuştur ki kendisinden sonra gelen ve yine bir astrolog olan oğlu Balbillus, Iulius-Claudius Hanedanlığı'nın son imparatoru Nero'nun da astroloğu olarak sarayda görev yapmıştır.¹⁶⁰

Rodos Adası'na gittiğinde imparatorla tanışan Thrasyllus, yıl içerisinde gerçekleşmesi muhtemel olaylar hakkında bilgiler vermiş, imparatorun sorularını yanıtlayabilmek için astrolojik diyagram çizmiştir. Gördükleri karşısında korkuya kapılmış olsa da her şeyi olduğu gibi yorumlamıştır. Tiberius, bu gelişmelerden etkilenmiş ve ne pahasına olursa olsun doğruyu söylemesinden dolayı Thrasyllus'u astroloğu olarak yanına almıştır. Nihayetinde bu süreç ikisi arasında sıkı bir ilişkinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹⁶¹ Tacitus bu durumu aşağıdaki gibi aktarmaktadır:

“...Sonra, aynı kayalık yoldan getirilen Thrasyllus, imparatorluğunun ve geleceğin gidişatının ustaca ifşalarıyla sorgulayan kişiye kendi horoskopunu tespit edip etmediği soruldu - o yılın karakteri neydi - o günün niteliği/karakteri/özelliği¹⁶² neydi. Yıldızların

¹⁵⁹ Daha detaylı bilgi için **bkz:** T. Barton (1994). *Power and Knowledge: Astrology, Physiognomics, and Medicine under the Roman Empire*, University of Michigan Press.

¹⁶⁰ Suet. Nero. 36.1.

¹⁶¹ Tac. Ann. 6.21.; Suet. Tib. 14.; Cass. Dio. 57.15.; Barton (1995), *a.g.k.*, s.43.

¹⁶² Burada anlatılmak istenen o yılın enerjisinin ne olduğu veya şanslı/şanssız noktaların neler olduğu ifade edilmek istenmiştir.

konumlarını ve mesafelerini çizdiği bir diyagram ilk başta onu duraklattı; sonra korku belirtileri gösterdi: incelemesi ne kadar dikkatli olursa, şaşkınlık ve endişe arasındaki tedirginliği o kadar büyüktü. Sonunda şüpheli, neredeyse kesin bir krizin kendisine zor geldiğini haykırdı. Hemen Tiberius tarafından kucaklandı, tehlikelerini sezdiği ve kurtulmak üzere olduğu gerçeğini kutladı, yaptığı tahminleri kehanet gerçeği olarak kabul etti ve onu en yakın arkadaşları arasında tuttu.”¹⁶³

Cassius Dio da imparator ve astroloğu arasındaki ilişkiyi şöyle aktarmaktadır;

“...Tiberius ayrıca Thrasyllus'un yanındaydı ve her gün kehanet sanatından yararlanıyordu, bu konuda kendisi de o kadar ustalaşmıştı ki bir keresinde rüyasında belli bir adama para vermesi istendiğinde, bir ruhun aldatma yoluyla kendisine çağrıldığını fark etti ve bu yüzden adamı öldürdü. Fakat diğer tüm astrologlar, büyücüler ve kehanetleri başka bir şekilde uygulayanlar için, yabancı olanları öldürdü ve şehirde böyle bir işle uğraşmanın yasaklandığı önceki kararnameden sonra bu sanatı hala kullanmakla suçlanan tüm vatandaşları sürgün etti; ancak itaat edenlere dokunulmazlık tanındı...”¹⁶⁴

Bu pasajdan yola çıkarak Tiberius'un aslında astrolojiyle rüyasına girecek kadar çok fazla ilgilendiği ve aynı zamanda psikolojisini çok fazla etkilediği yorumu yapılabilir. Ancak yanında Thrasyllus'u tutması bir yana, kendisi hakkında kötü yorum yapabilme olasılığı olan diğer astrologları sürgüne yollaması ve yasak getirmesi, Tiberius'un astrolojiden çekindiğini de düşündürmektedir. Ancak Thrasyllus'tan vazgeçmemesi, Tiberius'un astrolojiye bağlı ve iktidarı açısından başvurduğu yöntem olarak görünmektedir.

Rodos'a gittiğinde astrolojiyle tanışmış ve daha sonra imparatorluk döneminde kendini güçlü göstermek, kötü olayları önceden fark edip önlem almak amacıyla astrolojiyi kullanmaktan çekinmemiştir. Octavius ile farkları bulunmakla beraber kendi “saray

¹⁶³ “...Thrasyllus igitur, eadem rupe inductus, cum percontanti sollertia imperii revelationes impressisset esse futuraque futura, quaesitum est, an proprium horoscopium sciret, qualis ille annus, quae complexio illius diei. Tabula, quod siderum positiones et intervalla construxit primo, dedit ei pausam; deinde timoris signa praeibit: eo diligentior quaesitio, quo maior inter necopinatum ac tumultum trepidatio erat; ad postremum anceps, prope postremum, ancipiti discrimine, ad extremum exclamavit. Mox Tiberium amplexus est, gratulatusque quod divinasset et profuturus, pericula, pro oraculo, quod fecerat, vaticinans, retinebat inter suos.” Tac. Ann. 6.21.

¹⁶⁴ “Tiberius autem in comitatu Thrasyllus semper usus est et divinandi arte cotidie usus est, ut in re ipsa proficiat, ut, cum semel in somnis iussus esset pecuniam cuidam dare, intellexit spiritum dolo ab se excitatum et interemit. reliquos vero magos et magos et quoquo modo divinabat, peregrinos interfecit atque omnes cives accusatos hac arte utens illo tempore post decretum, quo vetitum fuerat, ne quid tale in urbe ageret, occidit; parentibus autem immunitas concessa est. imo ne contra voluntatem quidem civibus omnibus absolutus esset, nisi tribunus quidam prohiberet. Insignis ibi popularis imperii specimen fuit, quod senatus, auctore Cn. Calpurnio Pisone, Drusum et Tiberium praevaluit, ut a tribuno militum averteretur.” Cass. Dio. 57.15.

astroloğu'' bulunan ilk imparator olması açısından dikkat çekmektedir. Octavius gibi astrolojiye yasak getirse de astroloji Roma'da kullanılan popüler kehanetler arasında yerini almıştır.

MS. 37'deki ölümüne dair çeşitli spekülasyonlarla beraber imparatorluk serüveni bitmiştir. Yerine vasi olarak iki kişi kalmıştır. Suetonius'un aktardıkları doğrultusunda Tiberius, yerine kimin geçeceğine dair kehanette bulunulmasını istemiştir;

''Ben küçük bir çocukken büyükbabam şunları anlatırdı, ben de dinlerdim: İmparatorun saraydaki sadık adamlarının anlattığına göre bu köprüyü¹⁶⁵ yapmasının nedeni, Tiberius, kendisinden sonra kimin imparator olacağı konusunda endişelendiğinde ve kendi torunundan yana eğilim gösterdiğinde, yıldız falcısı Thrasyllus'un Tiberius'a, Gaius için Baiae Körfezi boyunca at koşturan bir imparatorundan başka bir şey olamayacağını söylemesiymiş.''¹⁶⁶

Tiberius kendinden sonra yerine geçecek kişinin kim olduğuna dair bir bilgi almak istemiş ve Caligula söylenen bu kehaneti gerçekleştirmiş, Baiae ile Puteoli arasında köprü inşa ettirmiştir (MS.39). Ancak Suetonius, bu durum için Caligula'nın aslında Kserkses'in yaptırdığı Çanakkale Boğazı'ndaki köprünün (MÖ.480) ihtişamını kıskandığı ve onun yerine daha güzelini yaptırmak istediği için bu köprüyü yaptırdığı yorumunu aktarmaktadır.¹⁶⁷

2.3. Gaius Caesar Germanicus Caligula (MS. d. 31 Ağustos 12 – öl. 24 Ocak 41): Yaşayan Tanrı İmparator

2.3.1. Siyasi Hayatı

Roma'nın üçüncü imparatoru olan Caligula, akıl sağlığının iyi olmamasıyla ün salmış bir şahsiyet olarak tarih sahnesine çıkmaktadır.¹⁶⁸ Burcu Başak'tır. Caligula, Roma'nın önemli ve sevilen bir komutanı olan Germanicus'un (MÖ. d.15 – MS. öl.19) oğludur. Tiberius'un iktidarı döneminde birçok savaşta başarı kazanmış olan Germanicus, söylentiye göre ya zehirlenerek ya da doğu seferi sırasında hayatını kaybetmiştir.¹⁶⁹ Bu duruma küçük yaşta şahitlik eden Caligula zorlu bir çocukluk geçirmiş, daha sonra

¹⁶⁵ Baie ile Puteoli dalgakıranı arasındaki yaklaşık üç buçuk Roma mili uzunluğundaki mesafeyi kapatan köprü. Suet. Cal. 19.

¹⁶⁶ Suet. Cal. 19.

¹⁶⁷ Suet. Cal. 8.

¹⁶⁸ Suet. Cal. 50.

¹⁶⁹ Suet. Cal. 1-2-3-6.

Tiberius, Caligula'nın Nero ve Drusus adlı kardeşlerini vatan haini ilan ederek öldürmüştür. Annesi Agrippina'yı ise sürgüne yollamıştır. Annesinin sürgüne gitmesiyle büyük anneannesinin yanında yaşamaya başlamış olan Caligula küçük yaştayken onu da kaybetmiştir. On dokuz yaşında Tiberius'un Capri Adası'nda olduğu sırada oraya götürülmüştür.¹⁷⁰

Capri Adası'nda, Tiberius'tan yakınması için birçok kışkırtmalara göz yummuş ve hoşgörülü davranmıştır.¹⁷¹ Bu sessiz kalmanın konumuz dahilinde bir kehanete dayanması olası durmaktadır. Suetonius, Caligula'nın doğum yeriyle ilgili tartışmaları anlattığı kısımda, Plinius Secundus'un, Caligula'nın Ambitarvium Köyü'nde doğduğunu ve kanıt olarak da sunakta bulunan yazıtı gösterdiğini aktarır;

“Ordugahta doğdu, onu erler doyurdu,
kehanette Princeps olacağı duyuruldu.”¹⁷²

Tıpkı Octavius ve Tiberius örneklerinde olduğu gibi bu tarz kehanetlerin imparator olmak isteyen ya da olacak kişiler açısından önemli bir yeri vardır. Bu sebeple Caligula da aktarılan bu kehanete inanmış ve yukarıda da belirttiğimiz üzere Tiberius'tan yakınması için yapılan tahriklere göz yummuş olmalıdır.

Suetonius, olaylar karşısında Caligula'ya “*Ne daha iyi bir köle ne de daha kötü bir efendi vardır.*” sözünün söylendiğini yazmıştır.¹⁷³ Kanımızca, Suetonius'un aktardıkları doğrultusunda imparatorluk yolunda şahsına yapılan her türlü olaya tepkisiz kalmış ve sessizce kinini beslemiştir.

“O zaman bile içindeki acımasızlığı ve kötülük duygusunu saklayamıyordu, işkencelerde ve suçluların cezalarının infazında hazır bulunmaktan çok zevk alıyordu...”¹⁷⁴

Bu metinden yola çıkarak Caligula'nın daha imparator olmadan insanların ölümlerine karşı hazır bulunmaktan zevk alması ‘acımasız’ bir kimliği olduğunu ve Tiberius'un da nitelendirildiği gibi ‘sapkın’ zevklere sahip bir kişilik olduğunu anlatmaya çalışmıştır.

¹⁷⁰ Suet. Cal. 10.

¹⁷¹ Suet. Cal. 10.

¹⁷² “In castris natus, patriis nutritus in armis,

Iam designati principis omen erat.” Suet. Cal. 8. Plinius'un Alman savaşları tarihi dahil birçok eseri günümüze ulaşmamıştır.

¹⁷³ Suet. Cal. 10-11.

¹⁷⁴ “Tum quoque crudelitatem et malam in se latere non poterat, suppliciisque et suppliciis reorum adesse laetabatur.” Suet. Cal. 11.

“Geceleri kafasında peruk, sırtında uzun bir paltoyla kendisini gizleyerek yiyip içiyor ve önüne gelenle yatıp kalkıyordu; dans etmeye ve şarkı söylemeye de çok hevesliydi; Tiberius, bu davranışlarını, onun acımasız doğasını belki biraz yumuşatır diye, hoş görüyordu.”¹⁷⁵

Tiberius aynı zamanda Caligula’nın bu tarz zevklere sahip olmasından hoşnuttu;

“Birkaç kez Gaius’un kendisinin ve herkesin sonunu hazırladığını, kendisinin de Roma halkı için bir su yılanı, tüm dünya için ise piton yetiştirdiğini söyledi.”¹⁷⁶

Bu metinden de anlaşılacağı üzere Tiberius, Caligula’nın gelecek vaat eden bir imparatora ziyade herkesi hezimete uğratacak bir kişilik olduğunu belirtmiştir.

Macro’ya (MÖ.21-38)¹⁷⁷ yakın olma çabasında olan Caligula, söylenceye göre Macro ile beraber Tiberius’u zehirlemiştir. Bir başka söylenceye göre ise Caligula, Tiberius’un yüzüğünü istemiş, alamayınca onu yastıkla boğarak öldürmüştür.¹⁷⁸

İmparatorluk yolunda yaptığı ve konumuzu yakından ilgilendiren önemli nokta ise Macro’nun karısı Ennia Naevia’ya evlenme sözü vermesi ve bunun için bir belge imzalatmasıdır.¹⁷⁹

“Bunu gerçekleştirme şansını artırmak için, Junia’yı doğumda kaybettikten sonra, o zamanlar praetorian muhafızlarına komuta eden Macro’nun karısı Ennia Naevia’yı baştan çıkardı, hatta imparator olursa onunla evlenme sözü verdi ve bu sözü bir yemin ve yazılı bir sözleşme ile garantiledi.”¹⁸⁰

Ennia Naevia (MS.1.yüzyıl), filolojik kaynaklarda Macro’nun eşi ve Caligula’nın metresi olarak geçmektedir. Ancak burada konumuz açısından en önemli nokta ailesidir. Kendisi, Tiberius’un astroloğu olan Thrasyllus’un kızıdır. Cassius Dio, Ennia’dan bahsederken “Ennia Thrasylla” olarak bahseder.¹⁸¹ Aralarında geçen ilişki ise Caligula’nın astroloji kullanımına yönelik ilk girişimlerinin örneğini bizlere göstermektedir. Ennia her ne kadar filolojik kaynaklarda ‘astrolog’ olarak aktarılsa da Caligula’nın tahta geçmesinde yardımcı olmuş, sözleşme imzalatması ise Thrasyllus’un kızı olması sebebiyle ‘astrologların’ Roma elitinin içine sızdığını ve iktidar söyleminde etkisi olduğunu göstermektedir.

¹⁷⁵ “cupidissime interesset et ganeas atque adulteria capillamento celatus et veste longa noctibus obiret ac scaenicas saltandi canendique artes studiosissime appeteret, facile id sane Tiberio patiente, si per has mansuefieret posset ferum eius ingenium.” Suet. Cal. 11.

¹⁷⁶ “Quod sagacissimus senex ita prorsus perspexerat, ut aliquotiens praedicaret exitio suo omniumque Gaium vivere et se natricem populo Romano, Phaethontem orbi terrarum educare.” Suet. Cal. 11.

¹⁷⁷ Roma İmparatorluğu muhafızlarının praefectusu olarak görev yapmıştır. Tiberius’un sağ kolu ve Caligula’nın tahta çıkmasını sağlayan kişidir. Daha detaylı bilgi için **bkz:** Tac. Ann. 6.46.; Suet. Cal. 12.15.

¹⁷⁸ Suet. Cal. 12.

¹⁷⁹ Suet. Cal. 12.

¹⁸⁰ Suet. Cal. 12.

¹⁸¹ Cass. Dio. 59.22.6.

MS.37’de imparator olan Caligula, Roma halkının Tiberius’un yaptıklarından ve Capri Adası’na çekilmesinden dolayı hoşnut olmadığını biliyordu. Bu sebeple halkın sevgisini kazanmak için suçluları bağışladı, sürgüne gönderilenleri geri çağırdı ve sürmekte olan davalara genel af getirdi.¹⁸² Ancak geçirdiği bir hastalık üzerine davranışlarının değiştiği, Tiberius’un torununu öldürttüğü ve kız kardeşiyle encest bir ilişki yaşadığı aktarılmaktadır.¹⁸³ Dolayısıyla konumuz açısından astroloji kullanımına dair somut bir delil olmamakla beraber sadece Ennia ile ilgili çıkarımlar yapılabilmektedir.

2.3.2. Caligula ve Astroloji

Caligula, astrolojiyi iktidar söyleminde kullanan bir şahsiyet olarak gözükmemektedir. Bununla ilgili filolojik kaynaklarda doğrudan bir bilgi yoktur. Ancak akıl sağlığı yerinde olmayan Caligula’nın, tanrıları küçümsemediği bazen de korktuğu bilinmektedir.

“Aynı kişide taban tabana zıt iki kusuru, yani kendine aşırı güvenmeyi ve aşırı korkuyu akıl sağlığının bozukluğuna bağlamakta haksız değilim. Çünkü tanrıları büyük ölçüde küçümseyen Caligula, en ufacık bir gök gürlemesinde ve şimşek çakmasında gözlerini kapatır, kafasını saklar ve bunlar artarsa yataktan fırlayıp onun altına saklanırdı.”¹⁸⁴

Cassius Dio ise;

“Gaius, kısmen korkudan kısmen de samimiyetten ötürü bunun için övüldü ve bazıları ona yarı tanrı, diğerleri ise tanrı dediğinde, neredeyse aklını kaçırdı. Gerçekten de, bundan önce bile, kendisinin bir insandan daha fazlası olarak görülmesini talep ediyordu ve Ay ile ilişkiye girdiğini, Victoria’nın ona taç giydirdiğini ve Jüpiter olduğunu iddia ediyordu ve bunu özellikle kız kardeşleri olmak üzere çok sayıda kadını baştan çıkarmak için bir bahane olarak kullanıyordu; yine, çok büyük bir denize köprü yaptığı için Neptün gibi davranıyordu; Ayrıca Herkül, Baküs, Apollon ve diğer tüm tanrıları, sadece erkekleri değil aynı zamanda kadınları da canlandırmış, çoğunlukla Juno, Diana veya Venüs rollerini üstlenmiştir.”¹⁸⁵

Caligula, antik kaynakların aktardıkları doğrultusunda daha çok yaşayan bir tanrı imajı vermek istemiş, kendisini Jüpiter’den üstün görmüştür. Suetonius’un aktardığına göre kendisini Jüpiter ile kıyaslama durumuna kadar gelmiştir;

“Onun mizahından bir örnek olarak, Jupiter heykelinin yanına oturur ve trajik aktör Apelles’e hangimizin daha büyük görüldüğünü sorardı; Apelles tereddüt edince, Caligula

¹⁸² Suet. Cal. 15.

¹⁸³ Suet. Cal. 23 - 24 - 50 - 51.

¹⁸⁴ Suet. Cal. 51.

¹⁸⁵ Cass. Dio. 59.26.

onu kırbaçlatıp derisini yüzdürdü ve zavallı adam merhamet için yalvardığında, iniltilerinin bile tatlı olduğunu söyleyerek sık sık sesini övdü.”¹⁸⁶

Gökyüzü – tanrı eşleşmesi o dönem için astroloji bağlantısı kurulmasına sebebiyet verse de Caligula, tanrılardan da üstün olma isteğiyle bizlere astrolojiyi kişisel ve iktidar söyleminde kullanmadığını açık bir şekilde göstermiştir.

Caligula sikkelerinde ise Octavius ve Tiberius dönemlerine benzer burç sembolleri karşımıza çıkmamakta ancak soyunun kutsallığını belirtme amaçlı yıldız tasvirleri görülmektedir.

Görsel. 2.3.2.1. Caligula ön yüz (sol), Octavius arka yüz (sağ) iki yıldızlı tasvir, (3.55gr)

Kaynak:

<https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2509477&AucID=6284&Lot=1360&Val=56aa192270fb04dc97216892e5412825>

(E.T. 27.01.2025)

Bu sikkede ön yüzde Caligula bulunmakta ve lejantında *C CAESAR AVG GERM PM TR POT COS* yazmaktadır. Arka yüzde ise Octavius ve iki yıldız bulunmaktadır. Tiberius sikkelerinde hem burç hem de kişilerin üzerinde yıldız tasvirleri görülmektedir. Ancak bu sikkede sadece Octavius’un olduğu kısımda yıldız olması kendinden önceki Tiberius’a bir atıf olabilir. Ancak Caligula kendi tarafında yıldız kullanmamıştır. Dolayısıyla astroloji kullanımına yönelik bir girişimi olmadığı düşünülmektedir.

¹⁸⁶ Suet. Cal. 33.

Görsel. 2.3.2.2. Ön yüzde Caligula'nın büstü ve çapraz asa, arka yüzde Divus Augustus, üstünde toga, elinde patera ve sceptre ile dört fil tarafından çekilen arabada durmakta ve etrafında yedi yıldız ile tasvir edilmiştir.

Kaynak:

<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/963>

(E.T. 17.03.2025)

Bu sikkede Caligula'nın başı ve lejantında *C CAESAR AVG GERM P M TR POT COS* (Gaius Caesar Augustus Germanicus, Pontifex Maximus, Tribunicia Potestate, Consul) yazmaktadır. Arka yüzde ise tanrısallaştırılmış Octavius'u görmekteyiz. Konumuzu ilgilendiren kısım ise sikke üzerindeki yedi yıldızdır (*septem stellae*). Yedi yıldız tasviri aslında yedi büyük gezegeni temsil etmektedir. (Güneş, Ay, Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn) Ancak bu sikkenin astrolojik anlamdan ziyade tanrıları ve Octavius'u onurlandırma amaçlı darp ettirilme olasılığı daha yüksektir.

Manilius, *Astronomica*'nın birinci kitabında takım yıldızları hakkında bilgi verirken;

‘...Ve Andromeda'nın altı, annesinin izleri ve başlangıcı tekrarlanan bir menteşe ile kapanır, diğeri bu orta ve en yükseğe, eksene yaslanır ve ilk ayaklardan ve Ursa'nın boynundan geçer, ki yedi yıldız ilk önce onu üretir, şimdi Güneş çekildikten sonra, gecenin siyah ışıklarını sağlayarak...’’¹⁸⁷

Bu pasajda Andromeda olarak belirtilen takımyıldızı, annesi olarak belirtilen ise Cassiopeia'dır. Böylelikle mitolojik bir bağlam kurulmuştur. Yedi yıldız ifadesi ise Ursa Major (Büyük Ayı Takımyıldızı) ile bağlantılıdır. Ursa Major günümüzde yedi tane yıldızın belirli uzaklıklarla oluşturduğu şekil sebebiyle bu adı almıştır. Antik dönemlerde gece yön bulma aracı olarak kullanılmıştır. Manilius'un ve diğer filolojik kaynakların söylemlerine göre de kozmik düzenin taşıyıcısı olarak aktarılmaktadır. Bu sebeple sikke

¹⁸⁷ Manil. Astron. 1. 620.

örneğinde yedi yıldız kullanımının Octavius üzerinden tasvir edilmesi tanrısallığını onurlandırmak, Caligula için ise kendisinin tanrısai bir soydan geldiğini vurgulamak ve öldüğünde de tanrı olacağını vurgulamak istemiş olmalıdır.

Temelde astroloji, imparatorun yıldızlarla ve kaderle olan ilişkisini güçlendirme ve İmparatorluk Kültü'nün dinsel yönünü desteklemektedir. Ancak Caligula örneğinde bu durumun farklı olduğunu görmekteyiz. Bunun sebebi Caligula'nın hem yaşayan tanrı imajı vermek hem de tanrılardan korkmasıdır.

Ölüm zamanı yaklaştıkça yaşanan birçok alameti yazan Suetonius;

“Caligula'nın öldürüleceğine ilişkin pek çok olağanüstü belirti vardı. Parçalara ayrılarak Roma'ya getirilmesini buyurduğu Olympia'daki Iuppiter heykeli birdenbire öyle bir kahkaha attı ki, iskeleler çökünce işçiler kaçtı; bunun üzerine oraya Cassius adında biri geldi ve düşünde Iuppiter'e bir boğa kurban etmesi için buyruk aldığını ileri sürdü. Mart ayının on beşinde Capua'da Capitolium'a yıldırım düştü, aynı günde Roma'da sarayın kapıcısının odasına da yıldırım düştü. Kimileri bu belirtiyile tehlikenin Caligula'ya bekçilerinden geleceği, kimileri de aynı günde unutulmayacak bir kıyımın daha işleneceği tahmininde bulundu. Kahin Sulla¹⁸⁸, Caligula'nın isteği üzerine yıldız falına baktığında, son derece kesin bir ölümün yaklaştığını doğruladı.”¹⁸⁹

Kesin olarak Caligula'nın astroloji kullanımına yönelik tek somut kaynak Suetonius'tan gelmektedir. Bu pasajda sadece ölüm alametleri arttığı için doğum haritasına baktırmıştır. Ancak Ennia – Caligula ilişkisi Roma siyasetinde ‘astrolog’ soyundan gelenlerin sarayda bir şekilde etkin rol oynadığını göstermektedir. Bu durum daha sonra Claudius – Balbillus, Nero – Balbillus örneklerinde astrolojinin Roma'da, Augurluk gibi önemli bir kehanet yöntemi olmaya başladığını gösterecektir.

Suetonius, MS. 41'de Roma'da düzenlenen bir oyuna gitmek için tünelden geçen Caligula'nın Praetorian Muhafızı Cassius Chaerea tarafından ya da başka söylencelere göre öldürüldüğünü yazmıştır;

“...Bu noktada iki farklı söylenti ortaya çıkar: Kimileri Chaerea'nın, çocuklarla konuşan imparatorun boynuna arkadan kılıçla çok sert ve kesici bir darbe indirdiğini ve ‘İşi bitir’

¹⁸⁸ Kahin Sulla hakkında filolojik kaynaklarda bir bilgi mevcut değildir. Sadece astrolog olduğunu ve Caligula'nın ölümünün yaklaştığı kehanetinde bulunduğunu bilmekteyiz.

¹⁸⁹ “Futuræ caedis multa prodigia exstiterunt. Olympiae simulacrum Iovis, quod dissolvi transferrique Romam placuerat, tantum cachinnum repente edidit, ut machinis labefactis opifices diffugerint; supervenitque ilico quidam Cassius nomine, iussum se somnio affirmans immolare taurum Iovi. Capitolium Capuae Id. Mart. de caelo tactum est, item Romae cella Palatini atriensis. Nec defuerunt qui coniectarent altero ostento periculum a custodibus domino portendi, altero caedem rursus insignem, qualis eodem die facta quondam fuisset. Consulenti quoque de genitura sua Sulla mathematicus certissimam necem appropinquare affirmavit. “ Suet. Cal. 57.

diye bağırdığını, ardından karşısındaki öbür tertipçiyi subay Cornelius Sabinus'un onu göğsünden vurduğunu aktarırlar; kimileri de Sabinus tertipten haberi olan yüzbaşılar aracılığı ile kalabalığı uzaklaştırdıktan sonra, askerlerin hep yaptığı gibi, Gaius'tan parola istediğinde ve "Iuppiter" yanıtını aldığı anda, Chaerea'nın "Öyle olsun" diye bağırdığını ve çevresine bakan Gaius'un çene kemiğini bir vuruşta parçaladığını anlatır;...¹⁹⁰

Caligula'nın ölümünden sonra karısı ve çocuğu öldürülmüş¹⁹¹ yerine geçen kişi amcası Claudius olmuştur.

2.4. Tiberius Claudius Nero Germanicus (MÖ. d. 1 Ağustos 10 – MS. öl. 13 Ekim 54) Siyasetin İçinde bir Astrolog: Balbillus

2.4.1. Siyasi Hayatı

Caligula'nın ölümünden sonra iktidara geçmiş dördüncü Roma imparatoru olan Claudius'un doğumu 15 ağustos¹⁹² olduğu için burcu Aslan kabul edilir. Yürüyüşündeki bozukluktan dolayı "kusurlu" görüldüğü için çevresindeki insanların gözünde ciddiye alınmamıştır.¹⁹³ Ancak *consullük*¹⁹⁴ başlayan kariyerinde, imparator olduktan sonra Britanya'yı da fethedince (MS.43) bu kusuru insanların gözünde ortadan kalkmıştır.¹⁹⁵ Suetonius'un eserinde *Divi Claudius* (Tanrısal Claudius) olarak aktarılması, öldükten sonra kendisinin de tıpkı Iulius Caesar ve Augustus gibi tanrı ilan edildiğini göstermektedir.¹⁹⁶ Senato kararıyla verilen Tanrılaştırılma (*Apotheosis*) geleneği Claudius'un hanedanlık içindeki yerini ve otoritesini güçlendirmeye yönelik bir adımdır. Kendisinden sonra yerine geçen Nero da, evlatlık olması sebebiyle Octavius örneğinde gördüğümüz gibi, meşruiyetini tanrısallığa bağlayarak yasallaştırmıştır.¹⁹⁷

¹⁹⁰ "... Duplex dehinc fama est: alii tradunt adloquenti pueros a tergo Chaeream cervicem gladio caesim graviter percussisse praemissa voce: "Hoc age!" dehinc Cornelium Sabinum, alterum e coniuratis, tribunum ex adverso traiecisse pectus; alii Sabinum summota per consocios centuriones turba signum more militiae petisse et Gaius "Iovem" dante Chaeream exclamasse: "Accipe ratum!" respicientique maxillam ictu discidisse..." Suet. Cal. 58.

¹⁹¹ Suet. Cal. 59.

¹⁹² Suet. Cl. 2.

¹⁹³ Suet. Cl. 1.; Suet. Cl. 3.; Tac. Ann. 11.; Tac. Ann. 1.

¹⁹⁴ Suet. Cl. 7.9.

¹⁹⁵ Suet. Cl. 17.

¹⁹⁶ Suet. Iul.; Suet. Aug.; Suet. Cl.

¹⁹⁷ Suet. Cl.; Suet. Nero.; I. Gradel (2002). *Emperor Worship and Roman Religion*, Oxford University Press, s. 64 – 72.

İmparator olduktan sonra alçakgönüllü davranışlar sergilediği bilinmektedir.

“Kendisini yüceltme konusunda alçakgönüllü ve ölçülü davranarak imparator unvanını kullanmaktan kaçındı, kendisine verilecek aşırı onurları geri çevirdi...”¹⁹⁸

“Bir keresinde kürsünün önüne kendi yanına gelen halk temsilcilerinden özür diledi, çünkü yer darlığı yüzünden onları ayakta bekletmişti, yoksa konuşmalarını duyamayacaktı. Bu nedenlerle kısa zamanda o kadar çok sevildi ve destek kazandı ki, Ostia’ya doğru yola çıktığında tuzağa düşürülüp öldürüldüğü haberi gelince, kamu yüksek görevlilerinden bir iki kişi, biraz sonra da birkaç kişi kürsüye çıkıp da imparatorun sağ olarak kente yaklaştığını söyledi. O ana dek allak bullak olan halk, hain olarak askerlere, katil olarak da Senato’ya lanetler yağdırarak saldırmayı sürdürdü.”¹⁹⁹

“Gene de kendisine kurulan tuzaklardan sakınmayı başaramadı, hem tek tek kişilerin hem de bir grubun saldırısına uğradı...”²⁰⁰

Kanımızca bu pasajlardan anlaşıldığı üzere Claudius hem sevilen hem de istenilmeyen bir imparator olmuştur. Bunun temel sebebi fiziksel rahatsızlığından dolayı güçsüz bir imperator algılanmış, bunu ortadan kaldırmak için olumlu icraatlar da gerçekleştirmiştir.

2.4.2. Claudius ve Astroloji

Claudius’un astrolojiyle kişisel bir bağlantısı olmasa da Thyrellus’un oğlu Balbillus ile yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Nitekim bu dönemde astrolojinin artık siyasi olarak imparatorluk içine sızmış ve Augurluk, Sibylla kehanetleri²⁰¹ gibi danışılan bir yöntem olduğu belirgindir. Bu bölümde kişisel bir kullanımdan ziyade daha çok yasaklamalar ve Claudius’un ‘bir astroloğu memuru gibi kullanması’ ve son olarak da yasak olmasına rağmen ölüm zamanını astrologlara danışması olaylarına değinilecektir.

¹⁹⁸ “ At in semet augendo parvus atque civilis praenomine Imperatoris abstinuit, nimios honores recusavit...” Suet. Cl. 12.

¹⁹⁹ “ eosdem spectacula edentis surgens et ipse cum cetera turba voce ac manu veneratus est. Tribunis plebis adeuntibus se pro tribunali excusavit, quod propter angustias non posset audire eos nisi stantes. Quare in brevi spatio tantum amoris favorisque collegit, ut cum profectum eum Ostiam perisse ex insidiis nuntiatum esset, magna consternatione populus et militem quasi proditorem et senatum quasi parricidam diris execrationibus incessere non ante destiterit, quam unus atque alter et mox plures a magistratibus in rostra producti salvum et appropinquare confirmarent.” Suet. Cl. 12.

²⁰⁰ “ Nec tamen expers insidiarum usque quaque permansit, sed et a singulis et per factionem et denique civili bello infestus est.” Suet. Cl. 13.

²⁰¹ Daha çok doğa olayları, savaşlar ve salgınlar için başvuru yöntemidir. Daha detaylı bilgi için bkz: D.Ç. Dikyol (2021). *Antik Roma’da İktidarın Gizemli Sembolü: Sibylla Kehanet Kitapları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Fredrick Cramer eserinde Octavius'u ve diğer imparatorların astrolojiyle bağlantısını anlatırken Claudius'un da benzer durumda olduğunu aktarır;

“Halefi Tiberius (14-37) pratik bir astrologdu ve bu sahte bilime inatla inanıyordu. Caligula. Claudius ve Nero ve Gallia. Otho, Vitellius. Vespasian ve oğulları. Titus ve Domitian. hepsi astrologlarla yakın bağlar sürdürdü.”²⁰²

Buradan anlaşıldığı üzere Iulius – Claudius ve Flavian hanedan üyelerinin de astrolojiyle yakından ilgilendiğini ve astrolojinin sarayda danışılan bir kehanet yöntemi olduğu söylenebilir.

2.4.3. Balbillus

Claudius dönemi Roma siyasetinde ve Nero döneminde de astrolog olarak ön plana çıkan Balbillus hakkında antik kaynaklarda sınırlı bilgiler mevcuttur.

Thrasyllus'un oğlu olduğunu bildiğimiz Balbillus'un doğum tarihi kesin değildir ancak ölümü MS. 79'dur. Mısır'da doğan Balbillus, babasının astrolog olması ve Mısır'ın da kehanet yöntemleri konusunda gelişmiş bir toplum olmasından dolayı, astrolojiye yakın bir şekilde büyümüş olmalıdır.

Anlatılanlar doğrultusunda babasının ölümünün ardından bir süre Tiberius'un yanında astrolog olarak görev yapmış daha sonra İskenderiye'ye geri dönmüştür. Caligula'nın imparatorluk döneminde burada kalmaya devam etmiştir.²⁰³

Cramer, Balbillus'un, Claudius'la olan yakınlığından bahsetmiştir;

“Thrasyllus'un oğlu Balbillus, babasının saraydaki güçlü rolünü miras aldı. İmparator Claudius'un yakın dostu, aynı zamanda Nero'nun güvendiği danışmanı ve en sonunda Vespasianus'un saray astroloğu oldu.”²⁰⁴

“Thrasyllus'un evi görünüşe göre genç Claudius'un çekincesiz kabul gördüğü birkaç yerden biriydi. Thrasyllus Roma'ya vardığında yaklaşık on iki yaşındaydı. Antikacılığa olan ilgisiyle -özellikle filolojik ve teolojik konular Claudius'u cezbetmişti- İskenderiye'den gelen ünlü evrenselci bilgiden derinden etkilenmiş olmalıydı. Thrasyllus'un çocukları Claudius'tan çok daha küçüktü, ancak bu yalnız ve hasta genç prensin Thrasyllus'un oğlu Balbillus ile ömür boyu sürecek bir dostluk kurmasını engellemedi. Balbillus'un, Caligula'nın saltanatının son yıllarında ihtiyatlı bir şekilde yaşadığı İskenderiye'den aceleyle ayrılp Roma'daki yeni

²⁰² F. Cramer (1954). *a.g.k.* s. 46.

²⁰³ F. Cramer (1954). *a.g.k.* s.108. Tac. Ann. 13. 22.

²⁰⁴ F. Cramer (1954). *a.g.k.* s.46.; E. Honigmann, “Balbillus,” in G. Wissowa (Ed.), *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, Suppl. vol. 4 (Stuttgart: J.B. Metzler, 1924), col. 986.; W. Kroll, “Balbillus,” in G. Wissowa (Ed.), *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, Suppl. vol. 5 (Stuttgart: J.B. Metzler, 1931), cols. 59ff.; A. Stein, “Tiberius Claudius Balbillus,” in E. Groag & A. Stein (Eds.), *Prosopographia Imperii Romani*, 2nd ed., vol. II (Berlin: Walter de Gruyter, 1936), no. 1086, p. 262.

hükümdarın sarayına katılması doğaldı. Hatta 41 yılında İskenderiyeliler tarafından Claudius'a gönderilen bir elçilikten önce gelmiş bile olabilir.”²⁰⁵

Bir diğer metin Babillus’un bir astrolog olarak değil XX. Lejyona bağlı olan bir subay olduğunu ve Britanya zaferi sonucunda Claudius tarafından taç ile onurlandırılmasını anlatır;

“...Claudius bu nedenle Britanya'ya kendisi gelmeye ikna edildi ve öyle de yaptı. Onunla birlikte Balbillus da gitti. Şüphelenilebileceği gibi sadece saray astroloğu veya imparatorun kişisel dostu olarak değil, XX. lejyona bağlı bir subay olarak...”²⁰⁶

“...Claudius'un Britanya'dan döndükten sonra elde ettiği zafere katıldı. Bu vesileyle senato Claudius'a ve küçük oğluna Britannicus unvanını verirken, Balbillus, hükümdarından bir taç onurunu aldı.”²⁰⁷

Aynı zamanda Cramer, Balbillus’un resmi görevlerini ve sıralamasını şu şekilde aktarır;

“Claudius'un saltanatı sırasında bir ara Balbillus da imparatorluk "kabinesinin" resmi bir üyesi oldu. Elçiliklerle ilgilenmekten ve imparatorluk cevaplarının resmi Yunanca metnini yayınlamaktan sorumlu büroya bağlıydı. Bunun, Claudius'un tahta çıkışında Balbillus'a bahsettiği ilk onur olması mümkün ancak kesin değil. Bu durumda Balbillus bürokrasideki gücüyle 41 yılında İskenderiye elçiliğini almış olabilir. Ancak, atamasının Britanya seferinden sonra ve Mısır onurlarından önce yapıldığı varsayımını güçlendirebilecek bir argüman, bu biyografik ayrıntıları borçlu olduğumuz Efes yazıtının bunları listelediği sıradır. Bunlar şu sırayla görünür; (1) Mısır onurları ve görevleri; (2) Roma'daki "kabine"²⁰⁸ görevi; (3) 43'teki askeri atamalar ve zafer sırasında Balbillus'a verilen onurlar. Eğer bu liste kronolojik olsaydı, Claudius'un bilgili arkadaşına verdiği onurlar (2) ve (3) olarak listelenmişti ve (1)'de açıklananları takip ederdi. Dolayısıyla Balbillus, Claudius'un tahta çıkmasından önce Mısır görevlerine, sonra da "kabineye" ancak MS 43'teki Britanya seferi ve zaferinden önce atanmış olabilirdi. Roma equites’liğine yükselmesi de büyük olasılıkla Claudius'tan kaynaklanıyordu.

Elçiliklerin imparatorluk "kabul memuru" olarak ne kadar süre devam ettiği kesinlikle MS 54'ten geç değildi - bilinmiyor, ancak bu göreviyle Efeslilerin uzun süreli sevgisini kazanmış olması muhtemel görünüyor. Balbillus'un İskenderiye'ye olan ilgisinin yanı sıra (ki bu kendisi ve ailesi için doğal bir şeydi), diğer şehirlere de iyilikler bahsettiği, Pergamum'da keşfedilen bir yazıtla doğrulanmıştır. (M. Mettius?) Junius Rufus'un eşi Claudia Capitolina, babası Balbillus'un o şehirde kurduğu bir vakıftan söz etmiştir.”²⁰⁹

²⁰⁵ F. Cramer (1954). **a.g.k.** s. 61.

²⁰⁶ Suet. Cl. 28.; F. Cramer (1954). **a.g.k.** s. 61-62.

²⁰⁷ F. Cramer (1954). **a.g.k.** s. 61-62.; Wiegand, H. (t.y.). *Forschungen in Ephesus* (Vol. 3, p. 128)

²⁰⁸ Burada bahsedilen: *Ab Epistulis Graecis*. Yunanca yazışmalardan sorumlu sekreter anlamındadır.

²⁰⁹ F. Cramer (1954). **a.g.k.** s.62.; F. Cumont (1918-1919). *Astrologues romains et byzantins*. *Melanges (d'archéologie et d'histoire publ. par l'Ecole française de Rome* 37. 1918-1919: 33-38.

Bu metinlere göre Claudius, küçük yaştan itibaren astroloji bilgisiyle ön plana çıkmış Balbillus ile arkadaşlık etmiş ve imparator olduktan sonra da bu ilişkiyi resmi düzeye taşımıştır. Metinlere göre Claudius'un küçük yaştan itibaren Thrasyllus ve Balbillus'u tanınması astrolojiye aşina olduğunu göstermektedir. Ancak imparator olduktan sonra bunu Tiberius örneğinde gördüğümüz gibi astrolojiyi iktidarını güçlendirmek için kullandığına dair doğrudan bir kanıt bulunmamaktadır.

Diğer imparatorların aksine bir astroloğun bu kadar Roma siyasi hayatında etkin rol oynaması şüphesiz Claudius sayesinde olmuştur. Ancak diğer imparatorlardan farklı bir tutum sergilemiş olan Claudius, Balbillus'u astrolog olarak kullanmak yerine devlet işleriyle ilgilenen memur gibi kullanmış ve onurlandırmıştır. Olasılıkla o dönem bir çok isle uğraşan Romalı bürokratlardan biri gibi görünmektedir. Bu nedenle Claudius'un, astrolojiyi siyasal eylemlerine bir araç olarak 'şahsi' bir şekilde kullandığı yorumu yapılamaz. Kendi ölüm zamanını öğrenme isteği dışında Balbillus'u astrolojik olarak siyasi çıkarları doğrultusunda kullandığına dair somut kanıt yoktur.

Konumuzla ilgili bir diğer metin Claudius'un doğum gününde yaşanacak güneş tutulmasıyla ilişkilidir;

“Balbillus'un tavsiyesi, Claudius'un MS 45'te bir bildiri yayınlamasında güçlü, belki de belirleyici bir etken olmuş olabilir. İmparator bu fermanda, tutulmaların uğursuz anlamı hakkındaki asırlardır süregelen Roma hurafelerini nihayet dindirmeye çalıştı. Bununla birlikte, Augustus'un ölümünden sonra, İliya lejyonları arasında tehlikeli bir isyan, bir ay tutulmasının isyancılara tanrıların isyanlarından dehşete düştüğünü duyurmasıyla isyancılar arasında uyanan korkular nedeniyle çökmüştü. Bu nedenle, Balbillus ve diğer danışmanların bu tür panik tepkilerine sonsuza dek son vermek için öne sürdükleri nedenleri anlamak mümkün olabilir: [Claudius] doğum gününde bir güneş tutulması olacağından, bazı diğer alametler zaten gerçekleşmiş olduğundan, bunun sonucunda bir karışıklık olabileceğinden korktu; bu nedenle yalnızca bir tutulma olacağını, ne zaman ve ne kadar süreceğini değil, aynı zamanda bunun neden gerçekleşeceğini de belirttiği bir bildiri yayınladı.”²¹⁰

Claudius'un, doğum gününde yaşanacak olan güneş tutulmasının sebebinin açıklamak üzere bir bildiri yayınlaması, toplumsal endişenin önüne geçmek içindir. Zira daha önce yaşanmış güneş tutulmaları kötü bir alamet olarak algılanmış, halk güneş tutulmasının imparatora ya da Roma'ya uğursuzluk getireceğinden endişe etmiştir.²¹¹

²¹⁰ Cass. Dio. 60.26.1.; F. Cramer (1954). *a.g.k.* s. 62.

²¹¹ Daha detaylı bilgi için bkz: Suet. Iul.; Suet. Aug.; Tac. Ann.

Octavius ve Tiberius dönemi sikkelerinde bulunan burç sembolleri haricinde Claudius döneminde basılmış ve astrolojik bağlam içerdiğini düşünmediğimiz aşağıdaki sikkede Caligula gibi yedi yıldız sembolü kullanılmıştır. Ancak Caligula sikkelerinden tek farkı sikkenin arka yüzünün orta kısmında bulunan Castor ve Pollux betimlemesidir.

Görsel. 2.4.3.1. Ön yüz Defne yapraklı Claudius büstü, arka yüz Dioskuriler'in sembolü olan pileus (Castor ve Pollux) üzerinde yedi yıldız, Basım yeri: Lacedaemon (Sparta), 10.30gr.

Kaynak:

<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/1115>

(E.T. 24.03.2025)

Bu sikkede ön yüzde Claudius büstü ve lejantında *TI KAAYAIOS KAICAP AYTOYΣ* (Tiberius Claudius Caesar Augustus) yazmaktadır. Arka yüzde ise *ΛΑ, ΕΠΙ ΛΑΚΩΝΟΣ* (Lacedaemonlular, Lacon'un yönetiminde) yazmaktadır. Konumuzu yakından ilgilendiren konu ise Dioskuriler'in sembolü olan ve pileus yani başlık şeklinde tasvir edilen Castor ve Pollux'tur. Manilius'un eserinde ve günümüzde Castor ve Pollux İkizler Burcu ile ilişkilendirilmektedir. Ancak Manilius, ülkelerin/şehirlerin burçlarını anlattığı kısımda Sparta şehri için Başak burcu olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda Spartalıların, Castor ve Pollux'u seçme sebebi kendi mitolojik hikayelerinden kaynaklanmaktadır. Claudius'un yedi yıldız tasvirini kullanması hem Roma panteonundaki başlıca yedi tanrının önemini vurgulamaktır. Aynı zamanda bir Roma imparatoru'nun sikke üzerinde bölgenin astrolojiyle bağlantılı tanrılarıyla ilişki kurduğundan da söz edilebilir.

Claudius'un iktidarının sonlarına doğru ya da diğer bir deyişle ölüm sürecinin yaklaşmasıyla birlikte F. Cramer, Seneca'nın imparator için yapılan kehanetlerle dalga geçtiğini ve yasaklamalar getirildiğini aktarır;

“Yine de, onu, geçimini yalnızca zanaatlarıyla sağlayan profesyonel astrologlar topluluğundan ayıran toplumsal bir uçurumun olduğunu asla unutmamalıyız. Seneca, Merkür'ün, ölü Claudius'un ruhunun göğe yükselme mücadelesi hakkında şaka yaptığında,

yalnızca onlara atıfta bulunmuştur. Merkür, üç Kader Tanrıçası'ndan birine hitap ederek ona şöyle demiştir:

“Zalim kadın, neden bu zavallı adamın böyle işkence görmesine izin veriyorsun? O kadar uzun süre işkence görmemeliydi. Çünkü zaten altmış dört yıldır ruhuyla mücadele ediyor. Bir kere, astrologlar gerçeği söylesin, tahta çıktığından beri her yıl, hatta her ay ölümünü kehanet edenler.”

Seneca'nın şakasında gerçekten de doğruluk payı vardı. Çünkü MS 52'de Claudius, bir senato kararıyla, astrologları başkentten ve İtalya'dan sürgün eden önceki sınır dışı emirlerini yenilemişti.²¹² Elbette Balbillus, babası Thrasyllus'un MS 16'da benzer kararnamelerden etkilenmesi gibi, yasaktan pek etkilenmedi. Genel olarak Romalı centilmen-astrologlar ve özellikle saray-astrologları, bu tür önlemlerden asla korkmak zorunda kalmadı. Sıradan insanların bile bunları fazla ciddiye aldığını varsaymaya gerek yok.”²¹³

Bu metinlerde dikkat edilmesi gereken iki nokta bulunur. Bunların ilki astrologların iki gruba ayrılmasıdır. Centilmen-astrologlar²¹⁴ entelektüel olarak astroloji ile uğraşanları anlatırken, Balbillus gibi saray-astrologları ise bu işte profesyonel olanları anlatmaktadır. İkinci nokta ise Seneca'nın astrologları saray veya centilmen olarak ayırmadan kehanetleriyle dalga geçmesidir. Bu da bizlere tıpkı Cicero'nun, Cumhuriyet Dönemi'nde yazdığı Kehanetler Üzerine adlı eserde astrologları “*para için hep iyi şeyler söylerler*” cümlesine götürmekte ve astrolojinin belli bir kesim tarafından dikkate değer olmadığını düşündürmektedir. Bunun sebebi “tahta çıktığından beri her yıl, hatta her ay ölümünü kehanet edenler” yorumunu yapmasıdır. Seneca'ya göre Claudius tahta çıktıktan sonra her ay ölme riskiyle başbaşa kalmıştır. Böyle bir durumun yaşanmaması sebebiyle Seneca astrologları eleştirmekte haklı gözükmektedir.

Suetonius ise MS. 54'te ölen Claudius için ölüm zamanını önceden belirten olaylardan bahseder;

“Onun ölümünü önceden bildiren belli başlı belirtiler şunlardır: Kuyruklu yıldız adı verilen, saçlı yıldız gökyüzünde gözüksü ve babası Drusus'un anıt mezarına yıldırım düştü; aynı yıl içinde kamu yüksek görevlilerinden birçoğu da ölmüştü.”²¹⁵

²¹² Tac. Ann. 12.52.

²¹³ Seneca, Apocolyntosis. 3.; Tac. Ann. 12.52.; F. Cramer (1954). *a.g.k.* s. 62.

²¹⁴ Centilmen-astrologlar, aslen senatör, şövalye ya da entelektüel aristokrasiye mensup, soylu bir Roma vatandaşını anlatır. Kısaca astrolojiyle entelektüel uğraş yapanlar için kullanılan terimdir.

²¹⁵ “Praesagia mortis eius praecipua fuerunt: exortus crinitae stellae, quam cometen vocant, tactumque de caelo monumentum Drusi patris, et quod eodem anno ex omnium magistratuum genere plerique mortem obierant.” Suet. Cl. 46.

Ancak Claudius döneminde ‘yakın arkadaş’ kalan Balbillus, Iulius-Claudius hanedanlığının son üyesi olan imparator Nero’nun saray astroloğu olarak görev yapacak ve siyasi anlamda Nero’ya astrolojik yönergelerle yardım edecektir. Tiberius – Thyrasllus ikilisi gibi Nero – Balbillus ikilisi de benzer bir süreci yaşayacaklardır.

2.5. Lucius Domitius Ahenobarbus Nero (MS. d. 15 Aralık 37 – 9 Haziran 68) ve İkinci Saray Astroloğu: Balbillus

2.5.1. Siyasi Hayatı

Claudius’un evlat edindiği Nero²¹⁶, beşinci Roma imparatoru, Iulius- Claudius hanedanlığının ve konumuzun son imparatorudur. Doğum tarihi 15 aralık²¹⁷ olduğu için burcu Yay kabul edilir. Annesi Agrippina sayesinde on altı yaşında tahta çıkan Nero, yaşının küçük olması sebebiyle annesinin etkisi altında kalmıştır.²¹⁸ İmparator kimliğinden ziyade sanata ilgisi olduğu için sanatçı ve şair kimliğiyle anılmayı tercih etmiş²¹⁹ ve bu durum senato çevresinde hoş karşılanmamıştır.²²⁰ Yetişkinliğinde ve iktidarında annesi Agrippina’yı öldürtmüş (MS. 59) ve baskın bir karakter olmak için çabalamıştır.²²¹ MS.64’te şehrin büyük kısmını yok eden yangının çıkması sonucunda Domus Aurea’ı yaptırması halk ve senato tarafından yine hoş karşılanmamıştır ve Nero yangını çıkarmakla suçlanmıştır.²²² Yine imparatorluk döneminde birçok senator ve aristokratı öldürtmüş ve intihara zorlamıştır. Pisonian komplosu bahanesiyle siyasi anlamda kendine göre ayak bağı olanları öldürtmüş bunlardan biri de Seneca olmuştur.²²³

2.5.2. Nero ve Astrolog Balbillus’un Etkileri

Suetonius, imparatorun ailesinin kökenini mitolojik bir hikayeye dayandırırken, astrolojiye ilişkin ilk bilgileri de aktarır;

“Bir gün L. Domitius’un kente dönerken karşılaştığı oldukça saygın görünümlü ikiz delikanlılar (Castor ve Pollux), hakkında yeterince kesin olarak bir şey bilinmeyen zaferi

²¹⁶ Suet. Cl. 43.

²¹⁷ Suet. Nero. 6.

²¹⁸ Tac. Ann. 12.66.; Tac. Ann. 13. 2-4.; Suet. Nero. 6 -7.; Cass. Dio. 61. 3.

²¹⁹ Suet. Nero. 20 – 23.; Cass. Dio. 62.18.

²²⁰ Suet. Nero. 20-22.; Tac. Ann. 14. 14-15.; Cass. Dio. 62.18.

²²¹ Tac. Ann. 14. 1-9.; Suet. Nero. 34.

²²² Tac. Ann. 15.38-44.; Suet. Nero. 38.

²²³ Tac. Ann. 15.60-74.; Suet. Nero. 36-37.

Senato'ya ve halka haber vermesini ona buyurdular; tanrısalıklarını göstermek için onun yanaklarını öyle okşamışlar ki, siyah sakalı bakıra çalan kızıla dönmüş. Bu belirti onun soyundan gelenlerde de görülmüştür ve o soydaki birçok kişi kızıl sakallıdır.’²²⁴

Bu metinde bahsedilen Castor ve Pollux İkizler Burcunun yıldızlarıdır. Mitolojide iki erkek kardeş olarak betimlenirler.²²⁵ Bu pasaj mitolojik-göksel bir anlam taşımasından kaynaklı Nero'nun köken itibarıyla kehanete bağlı bir kişilik ve kutsal soydan geldiğini düşünmesine neden olmuştur. Nero da kendisinden önceki imparatorlar Octavius, Tiberius ve Caligula gibi bu tarz kehanetlere ilgi duymuştur.²²⁶ Nero'nun annesi Agrippina, Claudius'un yeğenidir. Evlenmelerinin ardından Claudius, Nero'yu evlat edinmiş ve böylelikle Iulius – Claudius hanedanlığının resmi varislerinden biri olmuştur.

Nero'nun doğumu ile ilgili Suetonius yaşananları şu şekilde aktarır;

‘‘Onun doğumu hakkında birçok kişi korkutucu ve sayısız yorum yapmakta gecikmedi. Baba Domitius'un bir sözü kehanet olarak değerlendirildi; arkadaşları onu kutlarken, kendisiyle Agrippina'dan berbat ve herkes için zararlı olacak bir şeyin doğmayacağını söyledi. Nero'nun gelecekteki mutsuzluğunun açık belirtisi onun arınma gününde ortaya çıktı: Gaius Caesar, kız kardeşi bebeğe ne ad vereceğini sorunca, kısa bir zaman sonra imparator olan ve Nero'yu evlat edinen amcası Claudius'un yüzüne bakarak onun adını vereceğini söyledi, bunu söylerken ciddi değildi, şaka yapıyordu ve şakası bile Agrippina'nın hoşuna gitmiyordu, çünkü o zaman Claudius sarayın soytarısı gibiydi.’’²²⁷

Bu pasaja göre baba Domitius'un, Agrippina ve kendisinden insanlık için yararlı bir şey doğamaz söylemi, Nero'nun eylemleri düşünüldüğünde bu yorumu desteklemektedir. Aynı zamanda Nero doğduğunda Caligula imparatorudur ve Caligula'nın isim olarak amcasını önermesi Nero'yu statü olarak daha aşağıda görmesinden dolayıdır. Ancak bu

²²⁴ ‘‘Ahenobarbi auctorem originis itemque cognominis habent L. Domitium, cui rure quondam revertenti iuvenes gemini augustiore forma ex occursu imperasse traduntur, nuntiaret senatui ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat; atque in fidem maiestatis adeo permulsisse malas, ut e nigro rutilum aerique adsimilem capillum redderent. Quod insigne mansit et in posteris eius, ac magna pars rutila barba fuerunt.’’ Suet. Nero. 1.

²²⁵ Cic. N.D. 2.23., 3.5., 3.15.

²²⁶ Bölüm 2.1., 2.2., 2.3.

²²⁷ ‘‘Nero natus est Anti post VIII. mensem quam Tiberius excessit, XVIII. Kal. Ian. tantum quod exoriente sole, paene ut radiis prius quam terra contingeretur. De genitura eius statim multa et formidulosa multis coniectantibus praesagio fuit etiam Domiti patris vox, inter gratulationes amicorum negantis quicquam ex se et Agrippina nisi detestabile et malo publico nasci potuisse. Eiusdem futurae infelicitatis signum evidens die lustrico exstitit; nam C. Caesar, rogante sorore ut infanti quod vellet nomen daret, intuens Claudium patrum suum, a quo mox principe Nero adoptatus est, eius se dixit dare, neque ipse serio sed per iocum et aspernante Agrippina, quod tum Claudius inter ludibria aulae erat.’’ Suet. Nero. 6.

yorumlar gelecekte Claudius'un tahta geçip Nero'yu evlat edinmesini ve Nero'nun da imparator olduğu gerçeğini değiştirmemiştir.

Nero'nun doğumuyla ilgili astrologların kehanetlerini yazan Cassius Dio ise durumu şu şekilde aktarır;

“ Doğumunda, henüz şafak vaktiyken, ortada görünen hiçbir ışın olmamasına rağmen ışık huzmeleri onu sarmıştı. O sırada yıldızların hareketinden ve birbirleriyle olan ilişkilerinden yola çıkan bir astrolog, onun hakkında aynı anda iki şey kehanet etmişti: hem hüküm süreceğini, hem de annesini öldüreceğini.

Agrippina bunu duyunca öyle bir akıl tutulmasına uğradı ki, yüksek sesle şöyle bağırdı: *‘Yeter ki hüküm sürsün, varsın beni öldürsün!’* Fakat daha sonra bu duasından dolayı acı bir şekilde pişman olmaya mahkûmdu. Çünkü bazı insanlar öyle bir deliliğe varır ki, içinde kötülük barındırsa bile bir iyilik umduklarında, o anda elde edecekleri fayda uğruna zararı umursamazlar; ama kötülüğün vakti geldiğinde öfkelenirler ve böylesi şartlarla kazanılmış en büyük iyiliğe bile hiç sahip olmamış olmayı yeğlerler.

Nero'nun babası Domitius ise, oğlunun gelecekteki ahlaksızlığını ve sefahatini gayet iyi görmüştü; bunu da herhangi bir kehanetle değil, kendisinin ve Agrippina'nın karakterlerini bilmesiyle anlamıştı. Şöyle demişti: *‘Benimle bu kadından iyi bir insanın doğması imkânsızdır.’*

Daha sonra, Nero henüz çocukken boynunun etrafında bir yılan derisi bulunması, kahinlerin²²⁸ onun yaşlı bir adamdan büyük bir güç alacağına hükmetmesine yol açtı; çünkü yılanların eski derilerini atarak yaşlılıklarını geride bıraktıkları düşünülürdü.”²²⁹

Pasaja göre yapılan bu kehanet, oğlu imparator olsun diye Agrippina'nın her şeye göz yumması, Cassius Dio'nun söylemi gibi delilikten başka bir şey değildir. Roma siyasi hayatında bu ve benzeri durumlar sıklıkla yaşanmıştır. Ancak kahinlerin söylemleri gerçekleşmiş gibi gözükmektedir. Çünkü Nero annesini MS.59'da öldürttürmüştür.²³⁰ Yapılan diğer kehanet “ yaşlı bir adamdan büyük bir güç alacağı” yorumu ise Claudius'tan sonra yerine geçmesi sebebiyle gerçekleşmiş gözükmektedir.

²²⁸ Burada kahinler olarak: *μάντις* (manteis) kelimesi olarak geçmektedir. Özellikle rüyaları ve hayvan davranışlarını yorumlayan dini uzmanlar anlamında kullanılmıştır.

²²⁹“ Haec signa demonstrabant Neronem aliquando regnaturum esse. Cum paulo ante lucem natus esset, radii eum circumdederunt, qui nullis radiis visibilibus reflexebantur. Et ex hac re, et ex motu stellarum eo tempore et earum inter se relatione, astrologus quidam duo de eo simul praedixit: eum regnaturum esse et matrem interfectorum. Agrippina hoc audiens, tam stulta facta est ut exclamaret, "Me interficiat, et ipse tantum imperet!" sed postea precem suam vehementer paenitere damnata est. Quidam enim stultitiam suam eo usque perducunt ut, si bonum aliquid cum malo mixtum adeptum sperant, aviditate commodi, momento recessus non curent; sed cum tempus mali advenit, vexantur, et in talibus rebus ne summum quidem bonum consequi malunt. Sed pater Neronis, Domitius, futuram filii sui luxuriam et dissolutionem satis clare praeviderat, nec hoc ex ulla vaticinio, sed ex sua ipsius cognitione de moribus suis et Agrippinae ortum est; dixit enim: "Impossibile est virum bonum ex me et hac muliere nasci." Tempore procedente, reperta pelle serpentis circa collum Neronis, adhuc puer, oracula adduxerunt ut dicerent eum magnam potestatem a sene accepturum esse; nam serpentes putantur veteres pelles exuere et senectutem abicere.” Cass. Dio. 61.2.

²³⁰ Tac. Ann. 14.1-8.

Claudius bölümünde bahsettiğimiz Balbillus, Cramer'in aktardıklarına göre Nero'nun tahta çıkacağı kehanetinde bulunan kişidir;

“Zira bildiğimiz gibi, oğlunun tahta çıkacağını önceden haber vermişti.”²³¹

Cramer burada Balbillus'un, Nero'nun annesi Agrippina'ya kehanette bulunan kişi olduğunu ve Balbillus'un Nero'nun tarafını tuttuğunu aktarır. Aynı zamanda Iulius - Claudius Hanedanlığında, Claudius'la hayatlarına giren Balbillus'un, Nero'nun saray astroloğu olduğunu da aktarır. Olasılıkla Nero, Balbillus'a çok güvenmiş ve onun yorumlarına göre hareket etmiştir. Bu durumu Suetonius şöyle aktarmaktadır:

“Ailesinden olmayan kişilere de acımasızca davrandı. Halkın en yetkili kişilere yıkım getirdiğine inandığı kuyruklu yıldız ardı ardına birkaç gece görüldü. Nero bu belirtiden endişelendiği için ve yıldız falcısı²³² Balbillus'tan kralların hep soylu adamları öldürerek böyle belirtilerin getireceği tehlikeleri kendilerinden uzaklaştırdıklarını ve soylulara yönelttiklerini öğrenince, soylular sınıfını ortadan kaldırmaya karar verdi.”²³³

Bu metinden anlaşılacağı üzere Nero, Balbillus'un yönergeleriyle hareket etmiştir. Roger Beck'in konu hakkında yorumu şu şekildedir;

“Thrasyllus, Balbillus ve benzerlerinin astrolojik tavsiyeleri tam anlamıyla bir ölüm kalım meselesiydi. Bir kuyruklu yıldızın ortaya çıkması üzerine Balbillus'un Nero'ya bu tür uğursuz bir alametin, seçkinlerin akıllıca ayıklanması gerektiği konusunda tavsiyede bulunduğu söylenir. Balbillus'un elleri kanlı olabilir, ancak filozof Seneca ve şair Lucan'ı öldüren 'komplonun' daha sonraki çöküşünden sorumlu tutulup tutulmaması gerektiğini söylemek zor. Muhtemelen Nero, tavsiye olsun ya da olmasın, yaptığı gibi soyluları temizlemeye devam ederdi, ancak Balbillus en azından Nero'nun katilce gidişatını doğruladı.”²³⁴

Barton ise;

“Başkalarının ölümle ilgili imparatorun kendi hayatı arasında bir bağlantı fikri tekrarlanır, ancak Thrasyllus'un imparatorun hayatını uzatmak için onların bağışlanması gerektiği tavsiyesinin tersine, astrolog Balbillus Nero'ya yalnızca birkaç senatörün ölümünün Nero için bir kuyruklu yıldız tarafından haber verilen tehlikeyi önleyebileceğini söyler.”²³⁵

Sonuçta Nero'nun, birini öldürecek kadar gözünün döndüğünü ve Balbillus'un yorumlarına önem verdiğini görmekteyiz. Ancak Barton'a göre Tiberius – Thrasyllus ikilisinden farklı bir yön izleyen Nero – Balbillus ikilisi daha çok birilerini ortadan

²³¹ F. Cramer (1954). *a.g.k.* s.116.

²³² Astrolog.

²³³ “Nec minore saevitia foris et in exteris grassatus est. Stella crinita, quae summis potestatibus exitium portendere vulgo putatur, per continuas noctes oriri coeperat. Anxius ea re, ut ex Balbillo astrologo didicit, solere reges talia ostenta caede aliqua illustri expiare atque a semet in capita procerum depellere, nobilissimo cuique exitium destinavit” Suet. Nero. 36.

²³⁴ R. Beck (2007). *A Brief History of Ancient Astrology*, Wiley-Blackwell, s.127-128

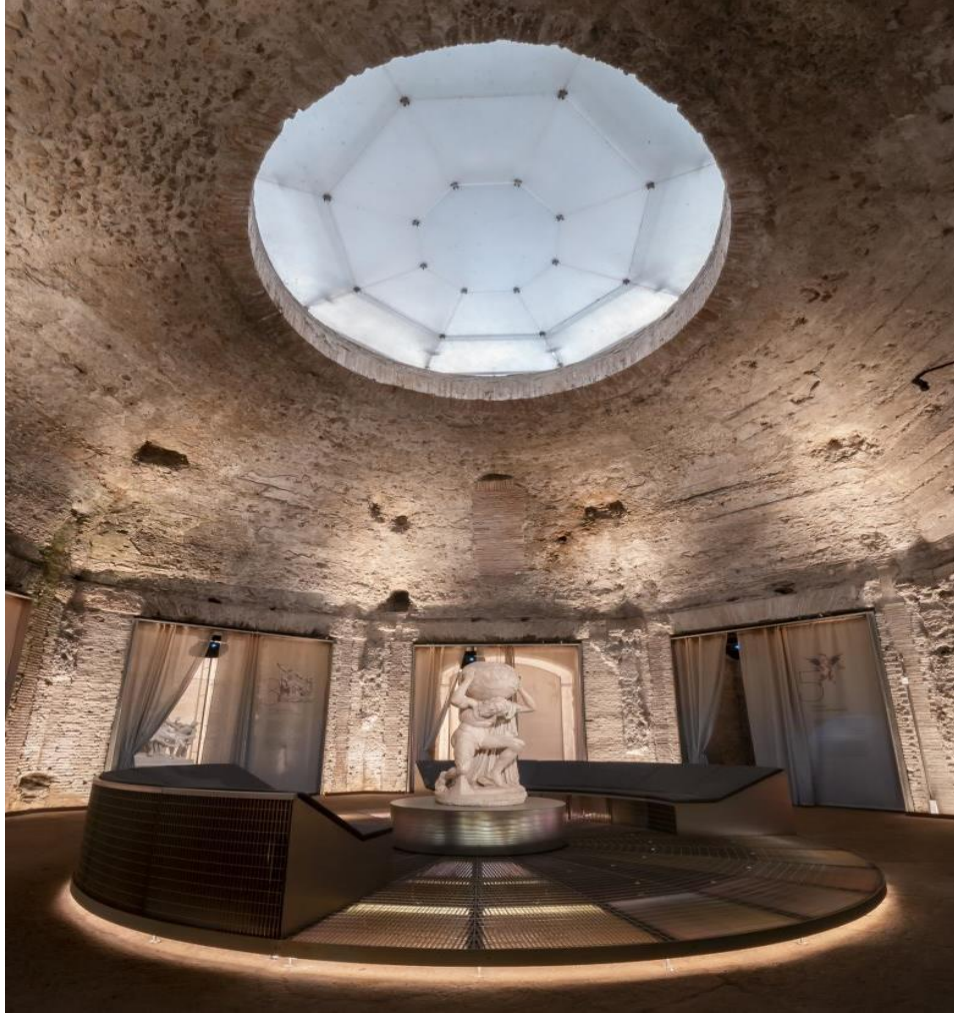
²³⁵ T. Barton (1995). *a.g.k.* s. 45.

kaldırmaya yönelik hareket etmiş ya da Balbillus, astroloji ve kehanetleri aracılığıyla imparatora sözünü geçiren bir kişi olmuştur.

Nero döneminde isminden çok fazla söz ettiren Altın Saray (Lat. *Domus Aurea*) ile ilgili antik kaynaklar astrolojik bir yorum yapmasalar da modern araştırmacılar yazının astrolojik ve kozmolojik bir anlam taşıdığını ileri sürmektedirler. Bunun sebebi bir odasında tavanının sekizgen biçimde ve güneşin açılarına göre düzenlenmesidir. Bu durum araştırmacılar tarafından, Nero'nun ilahi ve kutsal olarak görülmek istendiği yorumunu yaptırmıştır.²³⁶ Suetonius ise Nero'nun şarkı söylemede Apollo, araba yarışında ise Sol ile kendini özdeşleştirdiğini aktarmaktadır.²³⁷ Bu sebeple kendini Güneş ile özdeşleştirme çabası içerisinde olduğu belirtilebilir. Bilindiği üzere astrolojide güneş hem eril enerjiyi hem de güç sembolü olduğu için bunun kullanılması astrolojiyi iktidar söyleminde kullanıldığı yorumunu yaptırmaktadır.

²³⁶ Hannah, R., Magli, G., & Palmieri, A. (2016). Nero's 'solar' kingship and the architecture of the Domus Aurea. *Numen*, 63(5/6), s.511

²³⁷ Suet. Nero. 53.

Görsel.2.5.2.1. Nero'nun Altın Saray'ı ve Sekizgen Tavanın Düzenlenmiş Hali 2021,
Yapılış Tarihi: MS.64-65

Kaynak: <https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/the-domus-aurea-reopens-to-the-public-from-23-june-2021-news-photo/1362886208?adppopup=true>

(E.T. 28.04.2025)

Altın Saray haricinde Nero'nun kendini tanrı Sol ile özdeşleştirdiği bir diğer bulgu ise ışın tacıdır. Büyük İskender'in fetihleri sonrasında oluşan Helenistik dünyanın kültürel sentezi, Doğu kökenli inanç sistemlerinin Akdeniz havzasına taşınmasında belirleyici olmuştur. Bu süreçte İran menşeli Mitra kültü, İskender'in ardılları (*Diadokhoi*) aracılığıyla Batı'ya, özellikle Anadolu ve ardından Roma dünyasına intikal etmiştir.

Mitra, gerek İran gerekse Roma döneminde ışık ve kozmik düzenin tanrısı olarak kabul edilmiştir. Roma İmparatorluğu'nda gelişen *Mithraismus* biçimi, onu sıklıkla *Sol*

Invictus (“Yenilmez Güneş”) figürüyle özdeşleştirmiştir. Bu bağlamda Güneş, hem kraliyet otoritesinin hem de evrensel egemenliğin sembolü haline gelmiştir.

Bu astro-teolojik düşünce biçimi, imparatorluk ikonografisine de yansımıştır. Hükümdarlar, özellikle Nero döneminden itibaren, başlarının çevresinde ışın demetlerini andıran bir hale veya taçla betimlenmişlerdir. Bu görsel motif, hükümdarın hem tanrısal meşruiyetini hem de güneşsel kudretini simgeleyen bir ikonografik unsur olarak yorumlanır. Nero’nun bu sembolü benimsemesi, onun ilahi köken iddiasını ve güneş tanrısal otoritesiyle özdeşleşme eğilimini yansıtır. Böylece Güneş, yalnızca kozmik bir güç değil, aynı zamanda Roma imparatorluk ideolojisinin merkezî bir temsili hâline gelmiştir.²³⁸

Iulius – Claudius Hanedanlığı’nın beş imparatoru da kendilerini çeşitli tanrılarla özdeşleştirmiştir. Nero imparatorluğunun sonuna doğru kendisini *Sol Invictus* (Yenilmez Güneş) ile bir tutmuştur. Bu sebeple yaptırdığı Domus Aurea’nın tavanında güneşin yıl boyunca girmesini sağlayacak şekilde tasarım uygulanmıştır. Nero’nun, tanrı Sol’u seçmesi ‘aydınlık ve yenilmez’ bir nitelik kazanmak için ve bunu halka yansıtmaktır.²³⁹

Nero’nun doğrudan konumuzla ilgili olmasa da kutsallığını somutlaştırmak için bastırdığı sikkeler mevcuttur.

²³⁸ Daha detaylı bilgi için bkz: F. Cumont (1956). *The Mysteries of Mithra*, trans. T. C. McCormack, New York, s.95-vd. D. Ulansey (1994). “Mithras and the Hypercosmic Sun”, *Studies in Mithraism*, Roma, s.259-264., E. İznik (2002). *Anadolu da Gizemli Bir Işık: Mithra*, Uluslararası Türk Dünyası İnanç Merkezleri Kongresi 23, s.637-638.

²³⁹ Aynı durum ilk olarak Octavius’un, Prima Porta heykelinde karşımıza çıkan tanrı Sol ile ortaya çıkmaktadır.

Görsel.2.5.2.2. Ön yüz Nero, Arka yüz Claudia Octavia üstünde Ay sembolü, karşısında Nero ve üstünde yıldız bulunmaktadır. Basım yeri: Knossos, Basım Tarihi: MS. 55-60 (10,19gr)

Kaynak: <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/1005>

(E.T. 02.05.2025)

Sikkenin ön yüzünde Nero, sola bakan drapeli ve asa ile tasvir edilmiştir. Etrafında ise *NERO CLAV CAES AVG IMP VOLVMNIO LVPINO II* (Nero Claudius Caesar Augustus, İmparator, Volumnius ve Lupinus (ikinci kez)) yazmaktadır. Arka yüzde ise Nero ve eşi Claudia Octavia bulunmaktadır. Etrafında ise *NERO CLAVD CAES AVG IMP ET OCTAVIA AVGVSTI* (Nero Claudius Caesar Augustus İmparator ve Augustus'un eşi Octavia.) yazmaktadır. Sikkede kişilerin üzerinde bulunan Ay ve Yıldız sembolleri kutsallık ile ilişkilidir. Bu düşüncenin sebebi, Roma döneminde Ay tanrıçasının Luna ve kadın olmasından kaynaklıdır. Burada Octavia'nın üzerinde bu sembolün kullanılması 'ilahi kadın' imajı içindir. Nero'nun üzerindeki yıldız sembolü ise tanrı soyundan geldiğini ve öldükten sonra tanrı olacağını ilan etme amaçlı kullanılmıştır. Bu sebeple doğrudan astrolojiye bir atıf olmasa da gökyüzü – kutsallık eşleşmesinin otorite sağlama amaçlı kullanıldığı ve bunun da İmparatorluk Kültü ile bağlantılı olduğu söylenebilir.

Iulius – Claudius dönemi imparatorları gibi Nero'da soyunu kutsal ve ölümünü de kutsal göstermek istemiştir. Ancak Suetonius'a göre astrologların söylemlerine çok kulak asmış gibi durmamaktadır;

"Bir süre önce astrologlar Nero'ya günün birinde yalnız bırakılacağı yorumunda bulunmuşlardı; bu yorum üzerine şu çok ünlü sözünü söylemişti: "Sanat beni korur", imparatorken zevk aldığı, sıradan biri için de gerekli olan kitara sanatına dört elle sarılmayı düşünüyordu. Kimi astrologlar, Nero yalnız bırakıldığında doğunun egemenliğini ele geçireceği, birkaçı ise adını koyarak Hierosolyma krallığını üstleneceği, pek çoğu da ona önceki yazgısının yeniden verileceği kehanetinde bulunmuşlardı. Nero, önce Armenia ve Britanya'yı yitirip, sonra yeniden ele geçirince, en son kehanetten iyice umutlanarak kendisinin tüm şanssızlıkları yeneceğini düşündü. Delphi'de Apollo'nun kehanetine danıştığında, yetmiş üçüncü yaştan sakınması gerektiğini işitti; Nero o yaşta öleceğini düşünerek ve Galba'nın yaşını hiç göz önüne almadan, yaşının genç olmasına, sürekli ve değişmez yazgısına öyle güvendi ki, deniz kazasında çok değerli şeylerini yitirmesine karşın, arkadaşları arasında "Balık bana her şeyi geri getirecek" demekten hiç çekinmedi."²⁴⁰

²⁴⁰ "Praedictum a mathematicis Neroni olim erat fore ut quandoque destitueretur; unde illa vox eius celeberrima: Τὸ τέχνηον ἡμᾶς διατρέφει, quo maiore scilicet venia meditaretur citharoedicam artem,

Nero'nun, astrologların söylemlerine dikkat ettiği ve herhangi bir olumsuz astrolojik yorum karşısında sanata sığındığı söylenebiler. Diğer şekilde yorumlara/kehanetlere o an yaşadığı duruma hangisi uygunsa ona göre davrandığı belirtilebilir. Ancak Delphi'de yapılan kehanet otuz yaşında ölümüyle sonuçlanmıştır.

principi sibi gratam, privato necessariam. Spoponderant tamen quidam destituto Orientis dominationem, nonnulli nominatim regnum Hierosolymorum, plures omnis pristinae fortunae restitutionem. Cui spei pronior, Britannia Armeniaque amissa ac rursus utraque recepta, defunctum se fatalibus malis existimabat. Ut vero consulto Delphis Apolline septuagensimum ac tertium annum cavendum sibi audivit, quasi eo demum obiturus, ac nihil coniectans de aetate Galbae, tanta fiducia non modo senectam sed etiam perpetuam singularemque concepit felicitatem, ut amissis naufragio pretiosissimis rebus non dubitaverit inter suos dicere pisces eas sibi relaturos." Suet. Nero. 40.

SONUÇ

Astrolojinin kökenleri Mezopotamya bölgesinde yaşayan Kaldelilere (Yeni Babilliler) dayanmaktadır. Büyük İskender'in fetihleri sonucunda ortaya çıkan Hellenistik kültür içerisinde, toplumlar bu kehanet yöntemiyle tanışmıştır. Süreçte Kartaca ve Makedon savaşlarıyla Roma'ya da nüfuz etmiştir.

Erken İmparatorluk Dönemi'nde astroloji, yalnızca bireysel kehanet aracı değil, aynı zamanda iktidarın inşasında etkili bir strateji olarak kullanılmıştır. Özellikle Iulius-Claudius Hanedanlık döneminde astrolojinin halk tarafından ve politik alanda görünürlüğü artmış; yıldızlar aracılığıyla imparatorların tanrısallığı ilan edilmiş, soyluluğu yüceltilmiş ve geleceğe dair hüküm verme iddiası otoritesini güçlendirmiştir.

Octavius'un doğum haritasının Matematikçi Theogenes tarafından yorumlanması ve Nigidus'un ileride "dünyanın hâkimi" olacağını söylemesi, astrolojinin imparatorluk ideolojisine nasıl entegre edildiğinin ilk açık örneğini oluşturmaktadır. Tiberius'un astrologlara karşı zaman zaman mesafeli yaklaşımı, astrolojinin devlet içindeki çift yönlü konumunu –hem araç hem tehdit oluşunu– gözler önüne sermektedir. Caligula'nın kendisini tanrılardan üstün tutma çabası, Claudius'un astrolog olan Balbillus'a kurumsal görevler kazandırması, Nero'nun, Balbillus'u şahsi astroloğu olarak kullanıp ondan destek alması ve Domus Aurea'sı aracılığıyla tanrı Sol'a dair semboller üretmesi, astrolojinin yalnızca kehanet olarak değil, iktidar inşası ve imparatorluk propagandası için de işlevsel bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Ancak astrolojinin yayılım alanının genişlemesi, kontrolsüz yorumlara yol açmış, imparatorluk için zamanla bir tehdit oluşturmuştur. Bu sebeple, özellikle Octavius ve Tiberius dönemlerinden itibaren astrolojik uygulamalara yönelik astroloji yasakları getirilmiştir. Ancak bu yasaklar astrolojinin Roma'daki etkisini ortadan kaldıramamış; sonraki imparatorlar da astrolojiyle ilgilenmeye devam etmiştir.

Sonuç olarak, astroloji Roma'da sadece göksel hareketlerin incelenmesi değil, pagan inancın geleceğe dair izdüşümüdür. Iulius-Claudius hanedanlığı imparatorları, bu kozmik sistemi iktidarlarını güçlendirmek amacıyla kullanmış, halk tarafında meşruiyet kazanmış ve tanrılarla aralarındaki bağı görünür kılmışlardır. Astroloji, bu yönüyle Roma'nın dini,

kültürel ve iktidar söylemlerinde etkin bir araç haline gelmiştir. Ancak her imparator kendi dönemleri içersinde bunu kullanıp kullanmamayı tercih etmişlerdir.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Appian, *The Civil Wars*, trans. H. White, Loeb Classical Library, 2 vols., Cambridge, MA: Harvard University Press, 1913–1916.

Cassius Dio, *Roman History*, trans. E. Cary, Loeb Classical Library, 9 vols., Cambridge, MA: Harvard University Press, 1914–1927.

Cato, *On Agriculture (De Agricultura)*, trans. W. D. Hooper & H. B. Ash, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1935.

Cicero, *On Divination (De Divinatione)*, trans. W. A. Falconer, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1942.

Cicero, *Pro Murena*, trans. H. Grose Hodge, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1927.

Cicero, *On the Nature of the Gods (De Natura Deorum)*, trans. H. Rackham, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1933.

Livy, *History of Rome (Ab Urbe Condita)*, trans. B. O. Foster et al., Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1919–1959.

Manilius, *Astronomica*, trans. G. P. Goold, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1977.

Pliny the Elder, *The Natural History*, trans. J. Bostock & H. T. Riley, London: Taylor and Francis, 1855.

Plutarch, *De Iside et Osiride*, in *Moralia*, vol. V, trans. F. C. Babbitt, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1936.

Plutarch, *Lives IV: Sulla*, trans. B. Perrin, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1916.

Ptolemy. (1984). *Ptolemy's Almagest* (G. J. Toomer, Trans. & Annot.). London: Duckworth.

Seneca, *Apocolocyntosis*, trans. W. H. D. Rouse, London: William Heinemann Ltd., 1913.

Suetonius, *The Twelve Caesars*, trans. R. Graves, rev. M. Grant, Penguin Classics, London: Penguin Books, 2007.

Tacitus, *Annals*, trans. J. Jackson, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1931.

Velleius Paterculus, *Compendium of Roman History*, trans. F. W. Shipley, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1924.

Virgil, *Georgics*, trans. H. Rushton Fairclough, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1916.

Virgil, *Aeneid*, trans. H. Rushton Fairclough, Loeb Classical Library, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1916.

Modern Araştırmalar

Kitaplar

Alp, S. (2023). *Burçlar: Astroloji Eğitim Serisi 1*, Ekorp Kitap.

Barton, T. (1994). *Ancient Astrology*, London and New York Routledge.

Barton, T. (1994). *Power and Knowledge: Astrology, Physiognomics, and Medicine under the Roman Empire*, University of Michigan Press.

Beck, R. (2007). *A Brief History of Ancient Astrology*, Oxford: Wiley-Blackwell

Conte, G. B. (1994). *Latin Literature: A History*, Çeviri: Joseph B. Solodow The Johns Hopkins University Press.

Cramer, F. (1954). *Astrology in Roman Law and Politics*, Memoirs of the American Philosophical Society.

- Cumont, F. (1912). *Astrology and Religion among the Greeks and Romans*, New York: G.P. Putnam.
- Cumont, F. (1956). *The Mysteries of Mithra*, trans. T. C. McCormack, New York.
- Dikyol, D. Ç. (2021). *Antik Roma'da İktidarın Gizemli Sembolü: Sibylla Kehanet Kitapları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Dondo-Collins, S. (2002). *Caesar's Legion: The Epic Saga of Julius Caesar's Elite Tenth Legion and the Armies of Rome*, Wiley.
- Dürüşken, Ç. (2001)., *Roma'nın Gizem Dinleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Gradel, Ittai (2002). *Emperor Worship and Roman Religion*. Oxford: Oxford University Press.
- Haynes, S. (2000). *Etruscan Civilization: A Cultural History*, J. Paul Getty Museum.
- Honigmann, E. "Balbillus," in G. Wissowa (Ed.), *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, Suppl. vol. 4 (Stuttgart: J.B. Metzler, 1924), col. 986
- İlhan, B. (2023). *Astroloji Dersleri*, Barış İlhan Yayınevi.
- İplikçioğlu, B. (2007). *Hellen ve Roma Tarihinin Ana Hatları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kroll, W. "Balbillus," in G. Wissowa (Ed.), *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, Suppl. vol. 5 (Stuttgart: J.B. Metzler, 1931), cols. 59ff.
- Miller, J. F. (2009). *Apollo-Augustus and the Poets*, New York: Cambridge Press.
- Palantino, M. (1975). *The Etruscans*, Indiana University Press.
- Pollini, J. (2012). *From Republic to Empire: Rhetoric, Religion, and Power in The Visual Culture of Ancient Rome*, Norman, OK: University of Oklahoma Press.
- Schmid, A. (2005). *Augustus und die Macht der Sterne: antike Astrologie und die Etablierung der Monarchie in Rom*, Böhlau, Köln.

Tompkins, S. (2013). *Astrolojide Açılar*, Çev. Serap Rumelili Öcalan, Barış İlhan Yayınevi.

Tranquillus, G. S. (2021), *On İki Caesar'ın Yaşamı*, Çev. G. Özaktürk, Ü.F. Telatar, DoğuBatı Yayınevi.

D. Ulansey (1994). 'Mithras and the Hypercosmic Sun'', Studies in Mithraism, Roma.

Zanker, P. (1990). *The Power of Images in the Age of Augustus*. Çev: Alan Shapiro. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Makaleler

Akalın, K. H. (2015). *Stoa Felsefesinde Tanrının Doğası ve İnsanın Uyumu*, Dergi Park, Kosbed, 30: 91-112.

Barton, T. (1995). *Augustus and Capricorn: Astrological Polyvalency and Imperial Rhetoric*, The Journal of Roman Studies, Vol. 85.

Brown, D. (1999). *Legends of the Earth, Sea, and Sky: An Encyclopedia of Nature Myths*, Reference Reviews Vol. 13 No. 3, pp. 19.

Buchner, E. (1976). *Solarium Augusti und Ara Pacis*, Römische Mitteilungen: Vol. 83, 319-365.

Çınar, A. (2020)., *Tarihte Kaybolmuş Bir Medeniyet: Etrüskler Ve Etrüsk Dini*, Belleten, Cilt 84, Sayı 299.

Green, S. J. (2014). *The Rise of Astrology in Rome*, Oxford Academic, Haziran.

Hannah, R., Magli, G., & Palmieri, A. (2016). Nero's 'solar' kingship and the architecture of the Domus Aurea. Numen, 63(5/6), s.511

İznik, E. (2002). Anadolu da Gizemli Bir Işık: Mithra, Uluslararası Türk Dünyası İnanç Merkezleri Kongresi 23,

- Kantoğlu, A. E. (2016). *Marcus Manilius'un Eseri Astronomica'da Samanyolu'nun Nasıl Oluştuğuna Dair Farklı Görüşlere Bir Bakış*, Arkhe – Logos.
- Lewis, A. M. (2008). *Augustus And His Horoscope Reconsidered*, Classical Association of Canada, Vol. 62, No. 3/4.
- North, J. (1990). "Diviners and Divination at Rome." In *Pagan Priests: Religion and Power in the Ancient World*, edited by Mary Beard, 49–71. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- Ramsey, J. T., & Licht, A. L. (1997). *The Comet of 44 B.C. and Caesar Funeral Games*, Scholars Press.
- Schütz, M. (1990). *Zur Sonnenuhr des Augustus auf dem Marsfeld*, Gymnasium, 97, 432-457.
- Shelaih, R. (2022). Capricorn Image on Ancient Roman Coins, Journal of Association of Arab Universities for Tourism and Hospitality 22, no.4, 1–12.
- Vollenweider, M. L. (1966). *Die Steinschneidekunst und ihre Künstler in spätrepublikanischer und augusteischer Zeit*, Baden-Baden: Bruno Grimm.

Doktora Tezi

- Grothoff, Kyle (2016). *Astrology In Augustan Rome: A Cultural History*, Indiana University.

Sözlükler

- Hornblower, S., Spawforth, A. & Eidinow, E. (2012). *The Oxford Classical Dictionary*, 4th edn, Oxford: Oxford University Press.
- Lewis, C. T. and Short, C. (1879). *A Latin Dictionary*. Oxford: The Clarendon Press.

İnternet Kaynakları

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/>

<https://www.livius.org/>

<https://www.worldhistory.org/trans/tr/>

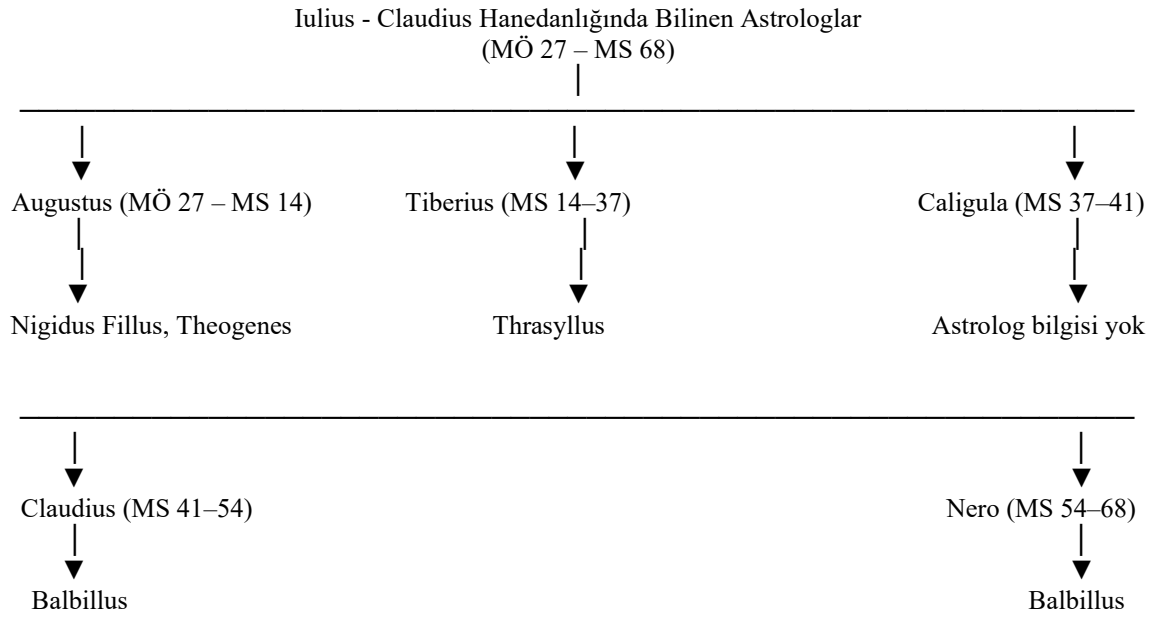
Nümismatik Kaynaklar

<https://www.coinarchives.com/a/>

<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search>

<https://www.acsearch.info/>

Tablo 1. Iulius – Claudius Hanedanlığında Astrologlar

Tablo 2. Kronolojik Olarak Astrolojik Olaylar

Astrolojinin Roma'ya gelişi	Kartaca Savaşları Makedon Savaşları	MÖ. 264 - 146 MÖ. 215 - 148
Roma topraklarının genişlemesi ve felsefecilerin Roma'ya gelmesi (Diogenes, Carneades ve Critolaus)	Stoacılık ve Astrolojinin iç içe geçmesi	MÖ. II.yy
Crassus Pompey, Iulius Caesar'in Doğum Haritalarına baktırmaları	Cicero'nun aktarımları	MÖ. 63 - 49
Iulius Caesar'in, Venüs Soyundan Geldiği Söylemi	Soyunu tanrısallığa bağlama	MÖ. 67
Iulius Caesar'in Legio X Equestris sembolünün Boğa olması	Astrolojik bağlam (Boğa'nın yönetici gezegeni Venüs)	MÖ. 58
Sidus Iulium , Caesar'in ölümüyle gökyüzünde beliren kuyruklu yıldız	Octavius'un manevi babasının tanrı olduğunu ileri sürmesi ve kendi otoritesini 'astrolojik' göstergeye dayandırarak güçlendirme söyleminin ilk örneği	MÖ. 44
Octavius'un İktidarı ve Astrolojinin altın çağı	Doğumla ilgili kehanetler Oğlak Burcu'na ilişkin sikke bastırma Prima Porta zırhının üstündeki astrolojik semboller Güneş Saatinin Yörüngesi Manilius'un Astronomica adlı eseri yazması Ölümüyle ilgili yapılan yorumların önüne geçme amaçlı astroloji yasağı getirmesi	MÖ. 27 MS. 14
Tiberius'un İktidarı ve ilk Saray astroloğu Thrasyllus	Octavius'un ve kendisinin burcunu gösteren sikke bastırma (astrolojik güç göstergesi, soyunu tanrıya bağlama) Thrasyllus'un söylemleriyle düşmanlarını yok etme çabası Manilius'un, Octavius öldükten sonra Tiberius'u yüceltmeye başlaması ve bunu İtalya'nın burcu olan Teraziyle betimleme	MS. 14 - 37
Caligula'nın İktidarı ve Thrasyllus'un kızı Ennia ile ilişkisinin önemi	Caligula'nın, Komutan Macro'nun karısı Ennia ile imparator olursa evleneceğine dair sözleşme imzalatması (Astrolojiyle uğraşan bir aileden gelen birinin Roma imparatoru üzerindeki etkisi)	MS. 37 - 41
Claudius'un İktidarı ve Balbillus ile yakın dostluğu	Balbillus'un Thrasyllus'un oğlu olması ve Claudius ile büyüüp yakın arkadaş olmaları Balbillus'un, Roma devlet bürokrasisinde yer alması	MS. 41 - 54

Nero'nun İktidarı ve Balbillus'un astrolog olarak ön plana çıkması	Nero'nun doğum kehanetleri Balbillus'un Nero'nun annesi Agrippina ile yakın ilişkisi ve Nero'nun imparator olmasına destek çıkması Nero'nun imparatorluğu süresince yaşanan olaylarda astrolojik yorumlar yapılması	MS. 54 - 68
--	---	-------------